

ปัญหาพิเศษ

เรื่อง
การใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล
ในจังหวัดเพชรบูรณ์

MEDIA UTILIZATION OF SUB-DISTRICT AGRICULTURAL EXTENSION AGENTS
IN PHETCHABUN PROVINCE

โดย
นายวิศิษฐ์ชัย นุใหม่

บัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาเทคโนโลยีการเกษตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)

พ.ศ. 2537

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
 บัณฑิตศึกษา สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้
 เทคโนโลยีการเกษตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
 ปริญญา

ส่งเสริมการเกษตร
 สาขาวิชา

ส่งเสริมการเกษตร
 ภาควิชา

เรื่อง การใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์
 MEDIA UTILIZATION OF SUB-DISTRICT AGRICULTURAL EXTENSION AGENTS
 IN PHETCHABUN PROVINCE

นามผู้ศึกษา นายวิศิษฐ์ชัย นุ่มใหม่
 ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ .....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)
 วันที่ ... 16 ... เดือน ... พ.ศ. ... 2537

กรรมการ .....
 (อาจารย์กิตติพงษ์ ไตรธิกุล)
 วันที่ ... 16 ... เดือน ... พ.ศ. ... 2537

กรรมการ .....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญสม วราเอกศิริ)
 วันที่ ... 16 ... เดือน ... พ.ศ. ... 37

รักษาราชการแทนหัวหน้าภาควิชา .....
 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญสม วราเอกศิริ)
 วันที่ ... 16 ... เดือน ... พ.ศ. ... 37

บัณฑิตศึกษารับรองแล้ว
 .....
 (รองศาสตราจารย์ ดร.อานนท์ เทียงตรง)
 ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
 วันที่ ... 17 ... เดือน ... พ.ศ. ... 2537

คำนิยม

ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรง-เกียรติศักดิ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์บุญสม วราเอกศิริ อาจารย์กิตติพงษ์ ไตรธิรกุล ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ คำแนะนำ แนวความคิด หลักการ วิธีการ ตลอดจนขั้นตอนในการศึกษาวิจัย จนทำให้ผลการศึกษาค้นคว้าสำเร็จลุล่วงด้วยดี

นอกจากนี้ยังได้รับความช่วยเหลือและสนับสนุนจากคุณภาพล พันธุ์-กิ่งทองคำ เกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ คุณสมศักดิ์ เอี่ยมตาล เกษตรจังหวัดพิจิตร ตลอดจนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล สังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ และสังกัดสำนักงานเกษตรจังหวัดพิจิตร รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการประสานงานและข้อมูลที่เกี่ยวข้องในการศึกษา เป็นอย่างดียิ่ง

ผู้ศึกษาขอโน้มราลึกลงถึงพระคุณบิดา - มารดา ครูอาจารย์ ที่ไม่ได้กล่าวนามทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้ง คุณอรทัย นุใหม่ (ภรรยา) ที่คอยช่วยเหลือและให้กำลังใจในการศึกษาค้นคว้านี้มาโดยตลอด จึงขอขอบคุณทุกท่านในโอกาสนี้ด้วย

วิศิษฐ์ชัย นุใหม่
สิงหาคม 2537

สารบัญเรื่อง

		หน้า
สารบัญตาราง		(6)
สารบัญภาพ		(7)
บทคัดย่อ		(8)
บทที่ 1	บทนำ	1
	ข้อความของปัญหา	2
	ความสำคัญของปัญหา	3
	วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
	ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
	ขอบเขตของการศึกษา	5
	นิยามศัพท์เฉพาะ	5
บทที่ 2	การตรวจเอกสาร	7
	แนวความคิดทางทฤษฎีการสื่อสาร	7
	ความสำคัญของสื่อ	11
	ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อ	15
บทที่ 3	วิธีการศึกษา	19
	สถานที่ดำเนินการศึกษา	19
	ผู้ให้ข้อมูล	19
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	19
	การทดสอบแบบสอบถาม	20
	วิธีรวบรวมข้อมูล	20
	วิธีวิเคราะห์ข้อมูล	21
	ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา	22

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษาและวิจารณ์	23
ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำตำบล	23
ตอนที่ 2 การใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำตำบล	35
ตอนที่ 3 อุปสรรคปัญหาและความต้องการได้รับการพัฒนา เกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่องานส่งเสริมการเกษตร	70
บทที่ 5 สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ	83
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	83
ผลการศึกษา	83
ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา	90
เอกสารอ้างอิง	94
ภาคผนวก	97
ภาคผนวก ก. แบบสอบถามในการศึกษา	98
ภาคผนวก ข. ประวัติผู้ศึกษา	111

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์	28
2	วิธีการปฏิบัติงานในภาคสนามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์เลือกใช้	34
3	สถานะการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการ เกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์	44
4	จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อแต่ละประเภทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการ เกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์	49
5	การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อ ประเภทต่าง ๆ	56
6	แหล่งที่มาของสื่อซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล นำไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร	61
7	สื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัด เพชรบูรณ์ นิยมใช้มากที่สุด	66
8	กิจกรรมที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัด เพชรบูรณ์ดำเนินการเพื่อนำสื่อไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร	69
9	ปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร	76
10	สาเหตุของปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร	78
11	ความต้องการในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์	82

สารบัญภาพ

ภาพ

หน้า

1 ระบบสื่อสารการเกษตร

13

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล
ในจังหวัดเพชรบูรณ์
ผู้ศึกษา : นายวิศิษฎ์ชัย นุใหม่
ชื่อปริญญา : เทคโนโลยีการเกษตรมหาบัณฑิต (ส่งเสริมการเกษตร)
สาขาวิชาเอก : ส่งเสริมการเกษตร
ประธานกรรมการที่ปรึกษาปัญหาพิเศษ : .....
(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)
...../6/...../2537.....

การศึกษาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ (1) ลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล (2) จุดมุ่งหมายในการใช้ประเภท และแหล่งที่มาของสื่อที่ใช้ และ (3) อุปสรรคปัญหาในการใช้สื่อโดยศึกษาจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทั้งสิ้น 118 คน

ผลจากการศึกษาเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐาน ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลพบว่าร้อยละ 80.5 เป็นชาย มีอายุเฉลี่ย 33.61 ปี ทั้งหมดดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานการเกษตร ร้อยละ 87.2 เป็นข้าราชการระดับ 4 และ ระดับ 5 ระยะเวลาที่ปฏิบัติราชการในตำแหน่งดังกล่าวเฉลี่ย 10.14 ปี ร้อยละ 58.5 จบการศึกษาระดับชั้นปริญญาตรี ร้อยละ 36.4 จบการศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง การเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคลเป็นวิธีการส่งเสริม ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่านิยมใช้มากที่สุดนอกจากนี้ในช่วง 2 ปี ที่ผ่านมา (ปี พ.ศ.2533-2534) ยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรมดูงานเพิ่มพูนความรู้ด้านการใช้สื่อเลย

จากการศึกษาเกี่ยวกับประสพการณ์ และจุดมุ่งหมายในการใช้สื่อพบว่าทุกคนใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตรอย่างน้อย 1 ประเภท โดยร้อยละ 75.5 ระบุว่าใช้สื่อมากกว่า 1 ประเภท สำหรับสื่อ 5 ประเภทแรกที่ได้รับคามนิยมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมากที่สุด คือเอกสารคำแนะนำ โปสเตอร์ แผ่นพับ แผ่นพลิก และเทปเสียง ตามลำดับสื่อต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล นำมาใช้ส่วนใหญ่เป็นสื่อที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัด มีเพียงส่วนน้อยที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลผลิตขึ้นใช้เอง และ

หรือขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นในพื้นที่ จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อส่วนใหญ่ มุ่งเพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการไปสู่เกษตรกร รองลงไปจะเป็นการใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์งานส่งเสริมการเกษตร และกระตุ้นให้เกษตรกรนำเทคโนโลยีไปสู่การปฏิบัติ

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลส่วนใหญ่ ทราบดีว่าสื่อประเภท ของจริง ทัศนศึกษา และเทปบันทึกภาพ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร ถึงระดับทำให้เกษตรกรนำความรู้ไปปฏิบัติมากที่สุด ในขณะที่สื่อประเภทอื่น ๆ เช่น โปสเตอร์ รูปภาพ บ้ายนิเทศ แผ่นพับ และเอกสารคำแนะนำ ทำให้เกษตรกรมีการตื่นตื้นสนใจที่จะรับความรู้เพิ่มมากขึ้นเท่านั้น ซึ่งในการใช้สื่อต่าง ๆ เหล่านี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ส่วนใหญ่ ระบุว่า ได้มีการวิเคราะห์ช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารของบุคคลเป้าหมาย และ ทดลองใช้ก่อนที่จะนำเสนอ ไปใช้จริงในภาคสนาม

อุปสรรค ปัญหาในการใช้สื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่า ยังเป็นปัญหาที่สำคัญคือ การขาดความรู้ และประสบการณ์ในการผลิตและการใช้สื่อบางประเภท ความไม่เพียงพอของงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิต และการใช้สื่อขาดการสนับสนุนส่งเสริมจากผู้บังคับบัญชาอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ABSTRACT

Title : Media Utilization of Sub-district Agricultural
Extension Agents In Phetchabun province

By : Mr. Visitchai Numai

Degree : Master of Agricultural Technology
(Agricultural Extension)

Major Field : Agricultural Extension

Chairman, Special Problem Advisory Board : .....

(Associate Professor Dr. Wittaya Damrongkiattisak)

..... 16... / Aug. 1994

The objectives of this study were to investigate (1) some relevant characteristics of the respondent (2) The purpose source and type of media use, and (3) problems related to the use of media as found by 118 Sub-district Agricultural Extension Agents in phetchabun province.

The results showed that 80.5 percent of the respondents were male with the average age of 33.61 years, and the average working time in the Department of Agricultural Extension (DOAE) was 10.14 years. Eighty seven point two percent were the fourth and the fifth grade agricultural extension officers. Fifty eight point five percent were bachelor degree holders and 36.4 percent recieved higher vocational eduction certificate. visiting individual farmer was the extension method employed by most Sub-district Agricultural Extension Agents. During the past two years (1990-1991) none of the respondent attained any course related to the use of media

All respondent had experienced at least one type of the media and 75.5 percent experienced more than one. The first five type of media perfered by most Sub-district Agricultural Extension Agents were booklets, posters,

leaflets, flip charts and cassette tape recorder by the Department of Agricultural Extension (DOAE). The major purpose for using media was to disseminating information and technologies to target farmers. The other purpose was to inform the public about the on going and end result of extension the projects and to convince the farmers to accept technologies.

Most Sub-district Agricultural Extension Agents realized that real thing, field trips and video tape were the most effective media in convincing farmer to accept technologies, while the other i.e. posters, photograph, bulletin board, and booklets were merely effective in inducing farmers interest.

Lacking of knowledge and skill in producing and using certain type of media was quite common problem. Inadequate and inefficient budgeting and facility supporting still remain in the front row, and incorrect attitude towards media using in agricultural extension of the respondent and the supporters were also associated.

บทที่ 1

บทนำ

(INTRODUCTION)

การเกษตร เป็นสาขาการผลิตที่มีความสำคัญมากต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ ในอดีตที่ผ่านมา ความสำเร็จของการพัฒนาการเกษตรกรรมเป็นผลมาจากประเทศไทยมีปัจจัยธรรมชาติที่เอื้ออำนวยทั้งสภาพดิน ฟ้า อากาศ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน พื้นที่เพาะปลูกมีจำนวนมากทำให้สามารถขยายพื้นที่เพาะปลูกได้รวมทั้งประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตรเป็นหลัก

ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 และ 2 ได้ดำเนินการเร่งรัดการก่อสร้างและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานที่เกิดจากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าว ช่วยให้ชุมชนเกษตรกรรมมีการพัฒนาไปบ้าง โดยเฉพาะครัวเรือนที่อยู่ใกล้ และสามารถเข้าถึงปัจจัยพื้นฐานเหล่านั้น แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ก็ยัง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการผลิตมากนัก

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 และ 4 เน้นการเร่งรัดการผลิต ปรับปรุงคุณภาพผลผลิต เพื่อส่งออก และให้มีการกระจายการผลิตในสินค้ามากขึ้น นอกเหนือไปจากการผลิตพืชเศรษฐกิจหลักดั้งเดิมเพียงไม่กี่ชนิด ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ เกษตรกรได้บุกพื้นที่ป่าธรรมชาติเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มเป็นจำนวนมาก ดังนั้นจึงได้พิจารณาให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน โดยสนับสนุนการปฏิรูปที่ดิน ผลการพัฒนายังไม่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง การกระจายรายได้จากอาชีพการเกษตรยังน้อยกว่ารายได้จากภาคการผลิตอื่นอยู่มาก

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และ 6 เน้นการเพิ่มประสิทธิภาพแทนการขยายพื้นที่เพาะปลูก เน้นการกระจายรายได้และขยายความเจริญไปสู่ภูมิภาค แก้ไขปัญหาความยากจนในชนบท เน้นปรับโครงสร้างการผลิต เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสนับสนุนการใช้ และการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่สนับสนุนการค้า เน้นงานของภาคเอกชนเพื่อพัฒนาการเกษตร ปรับปรุงประสิทธิภาพการใช้และอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม และยังเน้นการปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาการเกษตรด้วยประกอบกับได้มีความพยายามที่จะกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้ชัดเจนด้วยการ

จัดลำดับ ความสำคัญของพื้นที่ และการดำเนินการในแต่ละพื้นที่ด้วยยุทธวิธีที่แตกต่างกันซึ่งนับว่าประสบความสำเร็จแล้วในระดับหนึ่ง

ผลจากการพัฒนาการเกษตรที่ผ่านมา ส่วนใหญ่ไม่บรรลุตามเป้าหมายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ที่กำหนดไว้ (แผนพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2535 - 2539 : หน้า 2) อย่างไรก็ตามสภาพการณ์ดังกล่าวได้ส่งผลให้มีการสนับสนุนในการปรับโครงสร้างการผลิตทางการเกษตรอย่างจริงจัง ซึ่งในปัจจุบันประชากรของประเทศกว่าร้อยละ 60 ประกอบอาชีพอยู่ในภาคเกษตรกรรม ซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศในขณะเดียวกันโครงสร้างการผลิตภายในภาคเกษตรและในครอบครัวเกษตรกร ซึ่งพยายามปรับตัว แต่ก็ยังล่าช้ากว่าการขยายตัวของภาคการผลิตอื่นมากอันเป็นผลให้เกิดความแตกต่างระหว่างรายได้ของภาคเกษตรและภาคอื่น ๆ รวมทั้งปัญหาต่าง ๆ เช่น การขาดแคลน และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรที่จำเป็น ต้องใช้ในการประกอบอาชีพนับตั้งแต่ทรัพยากรที่ดิน น้ำและแรงงานความไม่มีประสิทธิภาพของระบบราชการ และความไม่เสมอภาคในกระบวนการพัฒนาเหล่านี้มีผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งเป็นเรื่องที่สมควรได้รับการดูแลอย่างจริงจัง

การพัฒนาระบบงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งตั้งอยู่บนแนวความคิดพื้นฐาน ซึ่งอาศัยหลักการทั้งหมดข้อมูลข่าวสารการช่วยเหลือที่ถูกต้องเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ และตรงกับความต้องการของตลาด แล้วส่งผ่านไปยังเกษตรกร ซึ่งเป็นบุคคลเป้าหมายอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง โดยใช้สื่อและช่องทางที่ถูกต้องเท่านั้น จึงจะทำให้การพัฒนาการเกษตรดีขึ้นไม่ล่าช้าเพื่อนร่วมชาติซึ่งประกอบอาชีพอื่นมากเกินไป

ข้อความของปัญหา (Statement of problem)

งานส่งเสริมการเกษตรของไทยในปัจจุบัน เป็นหน้าที่ของหลายหน่วยงานด้วยกันนับตั้งแต่องค์กรเอกชน ไปจนกระทั่งหน่วยงานของรัฐ รูปแบบวิธีการดำเนินงานก็แตกต่างกันไป เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารวิชาการหรือสนับสนุนในด้านต่าง ๆ แต่ด้วยงานส่งเสริมการเกษตรมีความหลายหลากในประเด็นงานที่ต้องปฏิบัติและขั้นตอนวิธีการที่เลือกปฏิบัติได้ เช่นนี้จึงเป็นเรื่องที่หน่วยงานโดยเฉพาะสำนักงานเกษตรจังหวัด อ่างทอง ซึ่งมีภารกิจที่ได้รับผิดชอบในการ

วางแผน และดำเนินการส่งเสริมการเกษตรแก่เกษตรกรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่โดยบริการและเผยแพร่วิชาการหรือความรู้เกี่ยวกับเกษตรแผนใหม่ให้ถึงตัวเกษตรกร โดยแพร่หลาย และทั่วถึง เพื่อให้เกษตรกรสามารถเพิ่มผลผลิตในด้านการเกษตร มีปริมาณ และคุณภาพความต้องการของตลาดและ เพื่อให้มีตลาดจำหน่ายสินค้า ซึ่งจะเป็นการช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจส่วนรวมให้มั่นคงยิ่งขึ้นและในการส่งเสริมการเกษตร ซึ่งมีบุคลากรถึงในระดับพื้นที่ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ทำหน้าที่ซึ่งต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับเกษตรกรโดยตรง

ผลจากการดำเนินงานเท่าที่ประเมินได้ในปัจจุบัน อาจสรุปได้ว่าแม้ว่าการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตร ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว จะมีผลงานในระดับหนึ่ง แต่ก็ยังมีส่วนที่จะต้องดำเนินการต่อไปอีกมาก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้านวิชาการ และวิธีการที่จะนำวิชาการนั้นไปสู่เกษตรกร อันเป็นบุคคลเป้าหมายซึ่งยังต้องปรับปรุงและพัฒนาในหลายๆ ด้าน ซึ่งอาจจะเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่รับการส่งเสริม เรื่องที่จะทำการส่งเสริม วิธีการใช้ในการส่งเสริมแล้ว แต่มีความสำคัญยิ่งในการที่จะทำให้การส่งเสริมการเกษตร พัฒนาได้ดีขึ้นกว่าเดิม เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายสุดท้ายของการส่งเสริมการเกษตร ทั้งนี้การศึกษา เพื่อทราบเกี่ยวกับกระบวนการส่งเสริม โดยเฉพาะการผลิตและการใช้สื่อ ซึ่งเป็นเครื่องมือใช้สนับสนุนกระบวนการถ่ายทอดความรู้ แนวความคิด ทักษะของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ในการส่งเสริมไปยังบุคคลเป้าหมาย จึงเป็นเรื่องหนึ่งที่สมควรได้พิจารณาดำเนินการศึกษารายละเอียดต่อไป

ความสำคัญของปัญหา

(Significance of the problem)

จากการศึกษา เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่ใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมให้กับสำนักงานเกษตรจังหวัดทุกจังหวัด ดำเนินการโดยเฉพาะอย่างยิ่ง แผนงานโครงการส่งเสริมการเกษตรประจำปี ในด้านการส่งเสริมและเผยแพร่ และจัดส่งให้กับสำนักงานเกษตรจังหวัด อำเภอ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล นำไปใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ตามแผนงานโครงการ กิจกรรม นอกจากนี้ในบางส่วน กรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบายและสนับสนุนส่งเสริม ให้สำนักงานเกษตรจังหวัด อำเภอ ผลิตสื่อ สื่อที่จำเป็นขึ้นใช้เอง โดยจัดสรรงบประมาณให้ดำเนินการด้วยตนเอง (แผนปฏิบัติ

การผลิตสิ่งพิมพ์และสไลด์ทัศนูปกรณ์ ในงานส่งเสริมการเกษตร : 2535) แต่ผลการดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิต และการใช้สื่อเพื่องานส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติงานประจำที่สำนักงานเกษตรจังหวัด อำเภอ ต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เกี่ยวกับได้รับงบประมาณดำเนินการ ทั้งในระดับสำนักงานเกษตรจังหวัดและสำนักงานเกษตรอำเภอ ยังไม่ปรากฏผลการดำเนินงานตามแผนที่ชัดเจนเพราะไม่ได้มีการติดตามประเมินผลอย่างจริงจัง

ผู้ศึกษาได้พิจารณาแล้วเห็นว่า หากไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ไว้ให้ทราบอย่างชัดเจน แล้วการที่กรมส่งเสริมการเกษตร จะดำเนินการตามนโยบายสนับสนุนงบประมาณ ทั้งดำเนินการเองในส่วนกลางหรือมอบหมายในการผลิตสื่อประเภทต่างๆ ให้สำนักงานเกษตรจังหวัด อำเภอ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรก็คงจะดำเนินไปอย่าง ไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา (Objectives of the study)

1. ศึกษาลักษณะพื้นฐาน ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. ศึกษาประเภทของสื่อ จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อ และแหล่งที่มาของสื่อที่เกษตรตำบลใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร
3. ศึกษาปัญหา และอุปสรรค ของการใช้และผลิตสื่อของเกษตรตำบล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ (Expected results)

ผลการศึกษาครั้งนี้ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อ

1. ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และบริการสื่อสำหรับนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนากระบวนการผลิตและการใช้สื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารสำหรับใช้ในการกำกับดูแล และสนับสนุนส่งเสริมให้
 เจ้าของที่ส่งเสริมการเกษตรดำเนินการผลิต และใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร
 อย่างมีประสิทธิภาพ

ขอบเขตของการศึกษา (Scope of the study)

1. สถานที่ และบุคคลเป้าหมายได้ทำการศึกษาเฉพาะเจ้าหน้าที่
 ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ซึ่งปฏิบัติงานประจำสำนักงานเกษตรอำเภอ
 ทุกอำเภอ รวม 11 อำเภอ ของ จังหวัดเพชรบูรณ์

2. กำหนดให้มีการเก็บข้อมูลที่เป็นจริง ซึ่งในจังหวัดเพชรบูรณ์
 ได้ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตรในช่วง
 ปีงบประมาณ 2535 (ตุลาคม 2534 - กันยายน 2535) เท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ (Operational definition)

1. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล หมายถึงเจ้าพนักงาน
 งานการเกษตร และเจ้าหน้าที่การเกษตร ในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร
 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประจำสำนักงานเกษตรอำเภอทุกอำเภอในจังหวัด
 เพชรบูรณ์ ซึ่งจะตรงกับคำว่า "เกษตรตำบล" ที่มีการใช้แทนกันโดยบุคคลทั่วไป

2. ลักษณะพื้นฐาน หมายถึง สถานภาพในเรื่องเพศ อายุ ระดับ
 ของตำแหน่ง การศึกษา อายุการทำงาน ประสบการณ์การใช้สื่อของเจ้าหน้าที่
 ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล

3. สื่อ หมายถึง อุปกรณ์หรือเครื่องมือที่ใช้สนับสนุนกระบวนการ
 ถ่ายทอดความรู้ แนวความคิด ทักษะ ระหว่างเกษตรตำบลกับบุคคลเป้าหมาย

4. การใช้สื่อ หมายถึง ประสบการณ์ในการใช้ลักษณะ หรือวิธี
 การใช้จุดมุ่งหมายในการใช้ รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการผลิตและ
 การนำสื่อประเภทต่างๆ ไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรของเกษตรตำบล

5. จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อ หมายถึง ความคาดหวังเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงระดับการรับรู้ ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและพฤติกรรม ซึ่งจะเกิดขึ้นกับเกษตรกรเป้าหมายอันเป็นผลมาจากการใช้สื่อ โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ใช้คำว่า การใช้สื่อ เพื่อการประชาสัมพันธ์การเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและการใช้สื่อเพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรนำไปปฏิบัติ

6. แหล่งที่มาของสื่อ หมายถึง ลักษณะหรือวิธีการ การได้มาซึ่งสื่อในการศึกษาครั้งนี้กำหนดให้มี 2 ลักษณะคือ สื่อที่ผู้ใช้ (เกษตรกรตำบล) ผลิตขึ้นเอง และสื่อที่ได้มาจากแหล่งอื่นไม่ว่าจะเป็นการผลิต โดยหน่วยงานที่ตนเองสังกัดอยู่ หรือหน่วยงานอื่นก็ตาม

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร (REVIEW OF RELATED LITERATURE)

ในงานส่งเสริมการเกษตรนั้นนักส่งเสริมการเกษตรจะเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ในการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีต่าง ๆ ไปสู่เกษตรกร ดังนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จึงต้องมีความรู้ ความสามารถในการสื่อสารตลอดจน การพิจารณาคัดเลือกสื่อต่าง ๆ มาใช้ในการถ่ายทอดได้อย่างเหมาะสมกับเกษตรกรและเพื่อให้การศึกษาถึงการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลนี้ ครอบคลุมเนื้อหายิ่งขึ้น จึงได้ตรวจเอกสารในหัวข้อสำคัญ ดังนี้

1. แนวความคิดทางทฤษฎีการสื่อสาร
2. ความสำคัญของสื่อ
3. ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อ

แนวความคิดทางทฤษฎีการสื่อสาร

การสื่อสาร

การสื่อสาร เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับกิจกรรมในชีวิตมนุษย์ มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพื่อที่จะเข้าใจ จูงใจ หรือมีอิทธิพลต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน การที่จะบรรลุความเข้าใจหรือจูงใจกันได้นั้นก็ต้องอาศัยการสื่อสาร (เสถียร เขยประทับ, 2522 : 47)

ประศักดิ์ หอมสนธิ (2517 : 9-10) กล่าวว่า การสื่อสารเกิดขึ้นได้ก็เพื่อสนองความต้องการของบุคคล 2 ประเภทคือ

1. ผู้ส่งสารฝ่ายที่มีหน้าที่ในการสื่อความหมายหรือประชาสัมพันธ์โดยตรง เช่น เกษตรตำบล
2. ผู้ส่งสาร คือ บุคคลกลุ่มเป้าหมาย เช่น เกษตรกรและชาวชนบทภายใต้เป้าหมาย 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

2.1 เพื่อให้เกิดทักษะเฉพาะ ในสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น ให้เกษตรกรรู้จักและมีความสามารถในการขยายพันธุ์พืช โดยการเสียบกิ่งหรือ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรรู้จักการทอผ้า เพื่อเป็นรายได้เสริมเป็นต้น ลักษณะการสื่อสารแบบนี้ ต้องมีรายละเอียดต่าง ๆ และการสาธิต (ด้วยการแสดงจริง หรือรูปภาพอย่างละเอียด) และอาจมีการทดสอบกลุ่มเป้าหมายว่า จารายละเอียดขั้นตอน สามารถปฏิบัติได้จริง ๆ

2.2 เพื่อการจูงใจให้นิยมชมชอบ หรือเป็นการประชาสัมพันธ์ เพื่อเปลี่ยนทัศนคติ หรือเพื่อยุติข้อขัดแย้งแห่งความรู้อุปสรรค

องค์ประกอบของกระบวนการในการสื่อสาร

กระบวนการของการสื่อสารจะมีองค์ประกอบอย่างน้อย 6 ประการด้วยกันคือ

1. แหล่งสาร
2. สาร
3. ช่องทางที่สารถูกส่ง
4. ผู้รับสาร
5. ผลที่เกิดจากการสื่อสาร
6. การสะท้อนกลับหรือปฏิกิริยาตอบสนอง

เสถียร เขยประทับ (2522 : 50-53) กล่าวว่า เมื่อนำความคิดคิดของ Roger and Floyd ; Berlo, Shannon and Weaver มาตัดแปลงสามารถสร้างรูปแบบของการส่งสารที่ประกอบด้วย องค์ประกอบทั้ง 6 ชนิดด้วยคำพูดดังต่อไปนี้ "การสื่อสารก็คือ กระบวนการที่ผู้ส่งสารได้ส่งสารผ่านช่องทางไปยังผู้รับสาร แล้วก่อให้เกิดผลบางประการขึ้น โดยผู้รับสารมีปฏิกิริยาต่อไป"

ความหมายของสื่อ

องอาจ จิระนันท์ (2523 : 1) ให้ความหมายของสื่อว่าสื่อ หมายถึง ตัวกลางหรือพาหนะที่ใช้ในการสื่อสารหรือความรู้ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2520 : 9) ให้ความหมายของสื่อว่า สื่อเป็นวัสดุที่ใช้เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราว แลกเปลี่ยนแนวความคิด ค่านิยมและทักษะระหว่างบุคคล กลุ่มชุมชน และสังคม

วิทยา คารงเกียรติศักดิ์ (2529 : 19) ซึ่งได้แนวคิดมาจาก เอกสารที่เขียนโดย วิจิตร อวาทะกุล (2527) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับความหมายของคำว่า การสื่อสาร เป็นคำที่ตรงกับคำศัพท์ ในภาษาอังกฤษว่า communication ซึ่งเป็นคำที่มีรากศัพท์มาจากภาษาลาตินว่า communis ซึ่งแปลว่า "ร่วมกัน" หรือ "เหมือนกัน" นั่นคือ การสื่อสารมุ่งที่จะทำให้เกิดความคิด ความเข้าใจของผู้อื่นเหมือนกับความคิด ความเข้าใจของเราหรือทำอย่างไรจึงจะสื่อความรู้สึก นึกคิดของเราไปสู่ความรู้สึกนึกคิดของคนอื่นได้โดยให้มีความรู้สึกนึกคิดที่ตรงกัน เพราะโดยธรรมชาติคนเรานั้น อาจได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเดียวกัน แต่ความเข้าใจ และความรู้สึกนึกคิดอาจจะแตกต่างกันไป การสื่อสารที่ดีมีประสิทธิภาพจึงมุ่งที่จะทำให้ผู้รับข่าวสารมีความรู้สึกนึกคิดเหมือนดังที่ผู้ส่งข่าวมีความต้องการ

สื่อจึงหมายถึง สิ่งหรือ ช่องทางที่ใช้ในการติดต่อ ถ่ายโยงให้เกิด ความรับรู้ และการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนแนวความคิด ค่านิยม ทักษะระหว่างบุคคล กลุ่ม ชุมชนและสังคม

ประเภทของสื่อ

วิจิตร อวาทะกุล (2522 : 109) ได้แบ่งสื่อออกตามลักษณะสื่อสรุปได้ดังนี้

1. สื่อประเภทคำพูด เป็นการถ่ายทอดข่าวสารโดยใช้การพูดซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไป แต่ละอย่างมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับกาลเวลา และโอกาส สื่อประเภทนี้ใช้ตัวบุคคลเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ เราอาจเรียกสื่อนี้เป็นบุคคลนั่นเอง สื่อประเภทนี้ได้แก่ การพูดโทรศัพท์ การสัมภาษณ์ เป็นต้น

2. สื่อประเภทที่เป็นภาพและเสียง ซึ่งนับได้ว่าเป็นสื่อประเภทโสตทัศนูปกรณ์ ซึ่งเมื่อพูดถึงโสตทัศนูปกรณ์แล้วคนทั่วไปจะหมายถึงภาพยนตร์และฟิล์มสไลด์ ปัจจุบันนี้วงการทวงวงการที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูลแก่กลุ่มประชาชนเป้าหมาย จะนิยมใช้สื่อประเภทนี้กันอย่างแพร่หลาย จากเหตุผลที่ว่าประสิทธิภาพในการรับรู้ด้วยตามีมากกว่าหู คือคนทั่วไปจะจดจำได้เพียงร้อยละ 10 จากสิ่งที่ได้ยินได้ฟังแต่จะจดจำรับรู้ได้ถึงร้อยละ 50 จากสิ่งที่ได้เห็นกับตา ซึ่งการใช้โสตทัศนูปกรณ์ส่วนใหญ่จะมีทั้งภาพและเสียง จึงเห็นได้ว่าภาพยนตร์ จะมีภาพยนตร์เสียงในฟิล์มและสไลด์ หรือฟิล์ม

สคริป จะใช้ควบคู่กับการอัดลงเทป จึงกล่าวได้ว่าถ้ามีการวางแผนการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ แล้วถือได้ว่าเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ ที่มีประสิทธิภาพ สื่อประเภทนี้ได้แก่ วิทยุกระจายเสียง แผ่นเสียง และใส่ทัศนูปกรณ์อื่น ๆ

3. สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ จัดได้ว่าเป็นสื่อที่มีความสำคัญยิ่งอันหนึ่งในการประชาสัมพันธ์และเป็นสื่อที่มีความคงทนถาวร สามารถให้รายละเอียดได้มากสื่อประเภทนี้ได้แก่ แผ่นปลิว แผ่นพับ หนังสือเวียน หนังสือภาพ หนังสือพิมพ์ หนังสือเผยแพร่เล่มเล็ก ๆ หนังสือคู่มือ จดหมายติดต่อ หนังสือพิมพ์กาแพง โปสเตอร์หนังสือพิมพ์ฉบับพิเศษ วารสารต่าง ๆ นิตยสาร รายงานประจำปี เป็นต้น

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2520 : 108) สื่อ สามารถแบ่งเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. สื่อบุคคล หมายถึง บุคคลที่ทำหน้าที่ส่งผ่านข่าวสารถึงผู้รับ โดยอาศัยช่องทางจากบุคคลถึงบุคคลจะเป็นการติดต่อสื่อสารที่ผู้ส่งและผู้รับสารจะมีจำนวน 2 คนหรือมากกว่าก็ได้ สื่อประเภทนี้ นิยมใช้อย่างกว้างขวางเกือบทุกหน่วยงาน ได้แก่ การพบปะเยี่ยมเยียน การจัดประชุม การอภิปราย การพูดคุยการพูดโทรศัพท์ การบรรยาย การฝึกอบรม การที่เกษตรกรมาพบที่สำนักงานและการติดต่อทางจดหมาย เป็นต้น

2. สื่อมวลชน หรือสื่อสารมวลชน หมายถึง เครื่องมือที่ใช้ในการสื่อสารเข้าถึงกลุ่มคนจำนวนมากที่มีอยู่กันอย่างกระจุกกระจาย และมีความแตกต่างกันทางฐานะ อายุ เพศ การศึกษา ค่านิยมทางสังคมและอื่น ๆ ได้แก่ แผ่นภาพ สมุดภาพ โปสเตอร์ แผ่นพลิก กราฟ แผนภูมิ การ์ตูนเรื่อง ป้ายนิเทศ เอกสารคำแนะนำ จดหมายข่าว สิ่งพิมพ์ ห้องสมุด ที่อ่านหนังสือสาธารณะ สไลด์ ภาพยนตร์ แผ่นโปรงใส รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เทปบันทึกภาพ หุ่นจำลอง ตัวอย่าง ของจริง นิทรรศการ แปลงสาธิต ทัศนศึกษา และเทปบันทึกเสียง เป็นต้น

วรวิทย์ ศิริวัฒนวิมล (2525 : 23) กล่าวถึง ประเภทสื่อในแง่ของการสื่อสารว่าการสื่อสารเป็นการเผยแพร่ข้อมูลหรือข่าวสารหรือความรู้ สักนึกคิดไปยังบุคคลอื่น ซึ่งการสื่อสารจะแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือการสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารแบบสองทางจะได้รับปฏิกิริยาโต้ตอบรวดเร็วดี

และการสื่อสารมวลชน เป็นการสื่อสารแบบทางเดียวจะได้รับปฏิกิริยาในการโต้ตอบช้า

หน้าที่ของสื่อ

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2520 : 104) กล่าวว่า หน้าที่ของสื่อที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. ถ่ายทอดข่าวสารหรือเรื่องราวที่น่าสนใจให้ประชาชนทราบ
2. ให้ความรู้แก่ประชาชน
3. เสริมสร้างความคิดใหม่ ๆ และกิจกรรมต่าง ๆ

ความสำคัญของสื่อ

การสื่อสาร เป็นสิ่งจำเป็น ในการเผยแพร่เทคโนโลยี หรือนวัตกรรมต่าง ๆ หากไม่มีการสื่อสารย่อมไม่มีการเผยแพร่ข่าวสาร (diffusion of information) (วิทยา ดารงเกียรติศักดิ์, 2532 : 18) และโดยเฉพาอย่างยิ่งในงานส่งเสริมการเกษตรนั้นจุดมุ่งหมายหลักก็เพื่อให้เกษตรกรยอมรับนวัตกรรม ไปปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น เราอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสาร เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่ง ที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของงานส่งเสริมการเกษตร

การใช้สื่อ

ไชยยศ เรื่องสุวรรณ (2520 : 12 - 15) ได้อธิบายถึงการใช้สื่อต่าง ๆ ว่าขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ เช่น ทักษะของผู้ใช้ หมายถึง ผู้ใช้สื่อ ต้องมีความชำนาญในการใช้สื่อ นั้น ได้เหมาะสมกับเนื้อหา เวลา และใช้ได้ถูกวิธีตามลักษณะของสื่อ เพื่อให้การใช้สื่อที่ให้บริการข่าวสาร เพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทดำเนินไปด้วยดีตามจุดมุ่งหมาย ผู้ใช้สื่อควรปฏิบัติเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเลือก การเลือกสื่อต้องเหมาะสมกับวัย สื่อมีความสัมพันธ์ กับเรื่องที่จะเผยแพร่ ผู้รับบริการจะได้อะไรจากสื่อ ลักษณะของสื่อที่น่าสนใจหรือไม่ช่วยเสริมสร้างแนวความคิดเหมาะสมกับเวลา สถานที่ เนื้อหาของสื่อสมบูรณ์ คุณภาพของสื่อ เช่น สี ขนาด ใกล้เคียงกับความเป็นจริงทันต่อเหตุการณ์

ขั้นตอนที่ 2 การเตรียม เตรียมวางแผนการใช้สื่อ นั่นคือ ช้อมไว้ล่วงหน้าเตรียมสื่อให้พร้อม เตรียมสถานที่ และเตรียมผู้ให้บริการ

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอ มีการกล่าวนำ ระหว่างการใช้สื่อ สื่อ ควรทำให้ผู้รับบริการเกิดความสนใจ สํารวจตัวผู้ใช้สื่อว่ามีท่าทางการใช้สายตา เสียง และเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วม และมีความเป็นตัวของตัวเองอย่างมีความเชื่อมั่น ใช้สื่อให้ถูกวิธีและเหมาะสม รัศกุม คอยดูแลสื่ออยู่ตลอดเวลาขณะใช้สื่อนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 4 การติดตามประเมินผล การติดตามและประเมินผล เพื่อจะทราบว่าผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ไปมากน้อยเพียงใด มีอะไรบ้างเป็นข้อบกพร่องมีอะไรที่จำได้ถูกต้องทั้ง นี้เป็นวิธีการทำให้ผู้รับบริการมีโอกาสปรับปรุงตนเองในการเพิ่มพูนและขยายความรู้ให้กว้างขวางออกไปได้ต่อเนื่องการติดตามประเมินผลการใช้สื่ออาจกระทำได้หลายวิธี อาทิ การอภิปรายกลุ่มของกลุ่มบุคคลที่ใช้สื่อ การตรวจสอบบุคคลกลุ่มเป้าหมาย การสังเกต และการวิเคราะห์ผลการใช้สื่อและอื่น ๆ จัดเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่จะช่วยทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงการใช้สื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และบรรลุผล ตามความมุ่งหมาย ของการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบท

ทักษะที่จำเป็นในการสื่อสาร

ทักษะในการสื่อสาร เป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่จะทำให้การสื่อสารนั้น ๆ ประสบผลสำเร็จโดยเฉพาะผู้ส่งสาร ต้องมีทักษะในการพูด การเขียน รวมทั้งความสามารถ ในการวิเคราะห์ เนื้อหาอันอย่างมีเหตุผล ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ผู้ส่งสารจะต้องเป็นผู้มีความรู้ในการที่จะทำการสื่อสาร จะโดยการพูดหรือเขียนเนื้อหา ที่สามารถโน้มน้าวจิตใจของผู้รับ และเข้าใจในข่าวสารนั้นๆ ด้วย อย่างไรก็ตามทัศนคติเป็นสิ่งที่สำคัญ ผู้ส่งสาร ผู้รับสาร จะต้อง มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสารจึงจะทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพนอกจากนี้ความต่อเนื่อง และสม่ำเสมอในการสื่อสาร รวมทั้งช่องทางการสื่อสารก็เป็นปัจจัยที่สำคัญ ในการสื่อสารด้วยการเลือกใช้ช่องทางการสื่อสารที่ถูกต้องจะทำให้การสื่อสาร ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2528 : 12)

การผลิตสื่อและวัสดุอุปกรณ์การสื่อสาร

สื่อแต่ละประเภทต่างก็มีคุณสมบัติประจำตัวของสื่อเอง ซึ่งมีทั้งเป็นข้อดีและข้อจำกัดเพราะฉะนั้นการเลือกใช้สื่อแต่ละประเภทเพื่อใช้ถ่ายทอดสิ่งสำคัญที่ผู้ใช้สื่อจะต้องศึกษาและคำนึงถึงอยู่เสมอก็คือ คุณสมบัติของสื่อ สื่อแต่ละชนิด มีคุณสมบัติ และข้อจำกัดในการใช้แตกต่างกัน ผู้ใช้จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสาร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ เป็นสื่อที่ทำให้การติดต่อเป็นไปอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง เหมาะสมสำหรับใช้กับชนกลุ่มใหญ่ หรือมวลชน สื่อดังกล่าวจะมีบทบาทต่อการสื่อสารอย่างกว้างขวาง เหมาะสมสำหรับใช้ในสังคมหรือ กลุ่มชนเล็ก ๆ ที่รวมตัวกันในสถานที่ไม่กว้างนัก เช่น ในห้องประชุม หรือห้องเรียน (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2528 : 15)

ระบบสื่อสารการเกษตร กับงานส่งเสริมการเกษตร

จากการสัมมนา เรื่อง สื่อสารเพื่อการพัฒนา ซึ่งจัดโดยกองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร ปี พ.ศ. 2528 (กรมส่งเสริมการเกษตร , 2528 : 116) ที่ประชุมสัมมนา ได้มีการผสมผสานแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการยอมรับวิชาการ ของเกษตรกรกับการสื่อสารในงานส่งเสริมการเกษตร ดังที่ปรากฏในแผนภูมิข้างล่าง

ภาพ 1 ระบบสื่อสารการเกษตร

ระบบสื่อสารช่วยสนับสนุนงานส่งเสริมการเกษตรได้คือ

1. เป็นการเตรียมเกษตรกรก่อนรับการส่งเสริม โดยให้ข้อมูลวิชาการ เพื่อให้เกิดความสนใจและช่วยประเมินค่าวิชาการ เพื่อประกอบการตัดสินใจว่าควรรับไปทดลองปฏิบัติหรือไม่

2. เป็นตัวเร่งให้เกษตรกรรับการส่งเสริม โดยทั้งการสร้าง ความสนใจและเร่งเร้าให้เกษตรกร ติดต่อนักส่งเสริม เพื่อรายละเอียดต่อไป

3. เป็นเครื่องมือ ติดตาม และรับเสียงสะท้อนจากเกษตรกร ในระหว่างส่งเสริมเยี่ยมเยียน ผลสะท้อนจากเกษตรกรจะเป็นข้อมูลของนักส่งเสริมออกทำการส่งเสริมเป็นรายบุคคลต่อไป

ดังนั้นถ้าจะให้การถ่ายทอดวิชาการมีประสิทธิภาพ จำเป็นจะต้อง มีการดำเนินงานระบบสื่อสารการเกษตร ควบคู่ไปกับงานส่งเสริมการเกษตร

บุญสม วราเอกศิริ (2535 : 32) กล่าวถึงขอบเขตของการ ส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า

ขอบเขตของการส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย

1. บุคคลที่จะรับการส่งเสริม (people intended) เน้นการ เข้าถึงประชาชนและประชาชนผู้ไม่มีโอกาสเข้าศึกษา ในสถาบันการศึกษาเป็น ผู้ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการส่งเสริม

2. เรื่องที่จะทำการส่งเสริม (subject matter to be included in extension program) เน้นความรู้ด้านการเกษตร ศทกรรม ศาสตร์ และวิชาที่เกี่ยวข้องกัน

3. วิธีการใช้ในการส่งเสริมการเกษตร (extension methods to be used) เน้นถึงการสาธิตให้เห็นจริงเป็นลำดับ รวมทั้งการใช้เอกสารสิ่งพิมพ์ และวิธีการสอนแบบแปลกๆ ใหม่ๆ จากความเจริญก้าวหน้า ที่กำหนดใช้ในการส่งเสริม

บุญสม วราเอกศิริ (2535 : 36-57) กล่าวถึงวัตถุประสงค์

เป้าหมายและวิธีการส่งเสริมการเกษตรว่า " ...เป้าหมายสุดท้ายของการส่งเสริมการเกษตรคือ เพื่อให้เกษตรกรหรือประชากร หรือประชาชนส่วนใหญ่ในชนบทซึ่งเป็นบุคคลเป้าหมายมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และรู้จักช่วยตัวเอง... การเข้าถึงเกษตรกรในการส่งเสริมการเกษตร เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุด เปรียบเสมือนสะพานที่เชื่อมโยงระหว่างเกษตรกร กับนักวิชาการเกษตร หรือแหล่งความรู้วิจัยต่าง ๆ โดยจะต้องนำความรู้และวิทยาการใหม่ ๆ จากแหล่งวิชาการหรือสถาบันการค้นคว้าวิจัยที่ดีกว่าและได้ผลกว่าเดิมมาดัดแปลงเป็นภาษาที่ง่ายเป็นขั้นตอน แล้วนำไปเผยแพร่ให้เกษตรกร..."

ระบบการสื่อสารเป็นหัวใจสำคัญ ในการดำเนินการพัฒนา และงานส่งเสริมการเกษตร เพราะถ้าปราศจากซึ่งการติดต่อสื่อสาร ความรู้ และเทคโนโลยีต่าง ๆ จากแหล่งวิชาการ ก็ไม่สามารถที่จะถ่ายทอดไปสู่เกษตรกรได้ดังที่ อัมมาร์ สยามวาลา (2518) ในวิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2532 : 2) ได้กล่าวไว้ว่า... เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าอุปสรรคในการพัฒนาชนบทไทยนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับขาดแคลนวิทยาการ แต่ขึ้นอยู่กับระบบการสื่อสารเผยแพร่วิชาการไปยังผู้ใช้ วิทยาการบางสาขานั้นเรามีความรู้ทันสมัยมากมาย แต่ความรู้เหล่านั้นไม่ได้เผยแพร่ไปยังชนบท...

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อ

ประภา ถาวรยิ่ง (2523 : 24) ศึกษาการใช้วิธีการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล ในภาคตะวันตกพบว่าสื่อที่ใช้มากที่สุดไปหาน้อยที่สุด มีดังนี้

1. การเยี่ยมเยียนเกษตรกรที่บ้านและไร่นา
2. การทำแปลงสาธิต
3. การจัดประชุม
4. การแจกเอกสารเผยแพร่
5. การสาธิตวิธี
6. การสอนทักษะ
7. การจัดประกวดผลผลิตทางการเกษตร
8. การจัดอภิปราย
9. เกษตรกรมาพบเกษตรกรตำบลที่สำนักงาน
10. การจัดนิทรรศการ
11. การจัดศึกษาและดูงาน

13. การใช้หนังสือเวียน

14. การจัดฝึกอบรมวิชาชีพ

สื่อที่ไม่มีเกษตรกรตำบลผู้ใดใช้เลย คือ การเขียนจดหมายติดต่อกับเกษตรกร การฉายภาพยนตร์ การฉายสไลด์

ส่วนเบญจมาศ บริวัฒน์ศักดิ์ (2526 : 57) ศึกษาวิธีการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบลในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเข้าอบรมรายปีก็พบว่า สื่อที่เจ้าหน้าที่เกษตรตำบลนิยมใช้มากที่สุดไปหาน้อยที่สุดสามารถเรียงลำดับได้ดังนี้

1. การไปเยี่ยมเยียนเกษตรกรที่บ้านและไร่นา
2. การจัดทำแปลงสาธิต
3. การจัดประชุมเพื่อบรรยายและอภิปรายปัญหา
4. การจัดศึกษาดูงาน
5. การฝึกทักษะ
6. การแจกเอกสารเผยแพร่

แสดงว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของหน่วยงานรัฐบาลนิยมใช้สื่อบุคคลมากที่สุด ในการดำเนินงานส่งเสริม ได้แก่ การไปเยี่ยมเยียนเกษตรกรที่บ้านและที่ไร่นา เกษตรกรมาพบที่สำนักงาน การประชุมและการจัดศึกษาและดูงาน สื่อมวลชนที่ใช้รองลงมาได้แก่ การใช้เอกสารเผยแพร่และสื่อมวลชนที่ใช้น้อยที่สุดคือ ภาพนิ่ง (สไลด์)

นอกจากนี้ เบญจมาศ บริวัฒน์ศักดิ์ (2526 : 98) ยังพบว่าวิธีการส่งเสริมแบบต่าง ๆ ของเกษตรตำบลส่วนมากในจังหวัดนครราชสีมา ใช้วิธีการไปเยี่ยมเยียนเกษตรกรที่บ้านและไร่นาเป็นหลัก โดยใช้ร่วมกับวิธีอื่น ๆ วิธีเดียวหรือมากกว่าได้แก่ การจัดแปลงสาธิต การจัดประชุมเพื่อบรรยายและอภิปรายปัญหา การฝึกทักษะ การจัดศึกษาดูงานและแจกเอกสารเผยแพร่ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร และเกษตรกร ยังได้รับความรู้จากแหล่งข่าวสารทางการเกษตร อื่น ๆ ได้แก่ วารสาร หนังสือพิมพ์ และวิทยุ

บุบผา มงคลศิลป์ (2524 : 19-20) ศึกษาวิธีการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่าสื่อที่ใช้มากที่สุดไปหาน้อยที่สุดมีดังนี้

1. การไปเยี่ยมเยียนเกษตรกรที่บ้านและไร่นา
2. เกษตรกรมาพบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่สำนักงาน
3. การประชุมกลุ่ม
4. การแจกเอกสารเผยแพร่
5. การสาธิตวิธี
6. การบรรยาย
7. การสาธิตผล
8. การจัดประกวดผลิตผลทางการเกษตร
9. การใช้แผ่นโฆษณา
10. การแสดงนิทรรศการ
11. การสอนทักษะ
12. การฝึกอบรม
13. การจัดงานวันเกษตร
14. การจัดศึกษาและดูงาน
15. การใช้หนังสือเวียนแจ้งข่าวสาร
16. การเขียนจดหมายติดต่อกับเกษตรกร
17. การอภิปราย
18. การฉายภาพยนตร์ (ความรู้ทางการเกษตร)
19. การจัดทำกำแพงข่าว
20. การฉายภาพนิ่ง (สไลด์)

เพ็ญภา อริยเดช (2527 : 53 - 54) ได้สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคของการใช้สื่อในหน่วยงาน ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แยกตามลำดับความเห็นและจัดลำดับจากมากไปหาน้อย มีดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคระดับมาก
  - ขาดเครื่องมืออุปกรณ์
  - เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ
  - ขาดงบประมาณ
  - ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เพียงพอ
  - ปัญหาระบบการทำงาน
  - ขาดการตอบสนองจากกลุ่มเป้าหมาย
  - ขาดการฝึกอบรม
2. ปัญหาและอุปสรรคระดับปานกลาง

- ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร
- ขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน
- รัฐให้ความสำคัญแก่หน่วยงานน้อย
- ขาดความสนใจจากเจ้าหน้าที่

เพ็ญภา อริยเดช (2527 : 55 - 56) ยังพบอีกว่าเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ต้องการ ความรู้จากการศึกษาอบรมเกี่ยวกับการใช้สื่อเรียงตามลำดับ จากมากไปหาน้อย ดังนี้

1. ต้องการความรู้เรื่อง โสติดทัศนูปกรณ์
2. ต้องการความรู้เรื่องวิชาการเฉพาะงาน
3. ต้องการความรู้เรื่องการประชุมสัมมนา
4. ต้องการความรู้เรื่องการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานงบประมาณ
5. ต้องการความรู้เรื่องหลักการพูด

ภาคสรุป (Overview)

จากผลการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร การสื่อสารนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตประจำวัน คือเพื่อให้สื่อความหมายกันได้เข้าใจระหว่างบุคคลในสังคม ซึ่งการที่จะสื่อสาร จะเกิดขึ้นได้ต้องมีองค์ประกอบเข้ามาเกี่ยวข้องมากมายไม่ว่าจะเป็นแหล่งข้อมูล ผู้ส่งข้อมูล ช่องทางการส่งข้อมูล ผู้รับข้อมูลและผลที่เกิดจากการสื่อสาร การสะท้อนกลับหรือปฏิกิริยา ซึ่งจะเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้ว่าการสื่อสารนั้นมีประสิทธิภาพ มากน้อยเพียงใด และในการสื่อสารเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การใช้สื่อนับว่ามีค่าเป็นเพราะสื่อเป็นอุปกรณ์ หรือ เครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนให้ การสื่อสารถ่ายทอดได้ดียิ่งขึ้น ประเภทของสื่อมีทั้งสื่อประเภทคำพูด ประเภทภาพและเสียง ประเภทสิ่งพิมพ์ ซึ่งการใช้สื่อแต่ละประเภทให้มีประสิทธิภาพได้มากน้อยเพียงใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับผู้ใช้ตั้งแต่การเลือกสื่อที่ใช้ การเตรียมสื่อและเตรียมการใช้ วิธีการหรือการนำเสนอให้กับผู้รับให้เกิดความเข้าใจและการติดตามผลว่าจากการสื่อสารนั้นเป็นอย่างไร จากผลการวิจัยที่มีผู้ได้ทำการเสนอผลไว้มีการใช้สื่อ ประเภทต่าง ๆ และประเภทของสื่อต่าง ๆ ที่ใช้คือ สื่อประเภทคำพูด สื่อประเภทภาพและเสียง สื่อประเภทสิ่งพิมพ์ มีการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ดังกล่าวในภาพรวมทั้งสามประเภทแต่ก็เป็นการศึกษาเฉพาะพื้นที่ ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางนำไปสู่การศึกษาต่อไป

บทที่ 3

วิธีการศึกษา (METHODOLOGY)

การศึกษาเรื่องการใช้สื่อเพื่อพัฒนาการเกษตร ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้กำหนดวิธีการศึกษาดังนี้

สถานที่ดำเนินการศึกษา (Locale of the study)

การศึกษาดังนี้ ได้ดำเนินการศึกษา การใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลสังกัดสำนักงานเกษตรอำเภอ ทุกอำเภอ รวม 11 อำเภอ ในจังหวัดเพชรบูรณ์

ผู้ให้ข้อมูล (The respondents)

การศึกษาดังนี้ ได้เก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เพราะจำนวนประชากรที่ศึกษาจำนวนไม่มาก และอยู่ในวิสัยที่สามารถเก็บข้อมูลได้ทุกหน่วยซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ตำบลของอำเภอต่าง ๆ รวม 114 ตำบล 11 อำเภอ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ รวมทั้งหมด 118 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล (Research instrument)

เครื่องมือที่ใช้ ในการเก็บข้อมูล คือใช้แบบสอบถาม เนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถาม มีความรู้ สามารถเข้าใจคำถามในแบบสอบถาม และตอบคำถามได้ด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วยคำถามแบบเปิด และคำถามแบบปิด ที่กำหนดให้เลือกตอบโดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน

- ตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อ
- ตอนที่ 2 ศึกษาจุดมุ่งหมายของการใช้สื่อ วิธีการใช้สื่อตลอดจนแหล่งที่มา และประเภทของสื่อที่ใช้ในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล

การทดสอบแบบสอบถาม (Pre-testing of the questionnaire)

การทดสอบแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (content validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปหาหรือผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้สื่อ เพื่อให้คำแนะนำในการแก้ไข ปรับปรุงในระดับหนึ่ง แล้วจึงนำไปทดสอบกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอเมือง อำเภอตะพานหิน และอำเภอบัณฑลือ จังหวัดพิจิตร จำนวน 20 ราย และนำเสนอต่อประธานกรรมการที่ปรึกษาแล้วนำมาแก้ไข ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ แล้วจึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

วิธีการรวบรวมข้อมูล (Data gathering)

การรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามให้ประชากร (เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์) เป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยดำเนินการดังนี้

1. ประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องในระดับอำเภอ ได้แก่ เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทุกอำเภอ พร้อมกับแจ้งวัตถุประสงค์ และกำหนดวันในการจัดเก็บข้อมูล
2. นำแบบสอบถาม ไปให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็นผู้ตอบ แบบสอบถามในวันประชุมเกษตรตำบลประจำเดือนและวันฝึกอบรมประจำเดือน โดยดำเนินการเก็บข้อมูลครั้งแรกในวันประชุมเกษตรตำบลประจำเดือน และเก็บเพิ่มเติมอีกครั้งในวันฝึกอบรมประจำเดือน เพื่อให้ครบตามจำนวนประชากรที่มีอยู่จริง จำนวน 118 คน
3. รวบรวมข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เพื่อคำนวณหาค่าสถิติ ที่จำเป็นต่อการวิเคราะห์ และแปรความตามความถี่ คือมีการคำนวณค่าเฉลี่ย ค่าแจกแจงความถี่ คำนวณสัดส่วนร้อยละ และคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก ตามความเหมาะสม

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of data)

ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนเข้ารหัส และวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูลสถิติทางสังคมศาสตร์ ที่ใช้สำหรับเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ (Statistical Package for the Social Sciences :SPSS/PC+) เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ และวิธีการที่ใช้เป็นดังนี้

1. การแจกแจงความถี่ และการคำนวณหาค่าสัดส่วนร้อยละ เป็นวิธีการวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ที่ใช้กับข้อมูลทุกประเภท

2. การคำนวณค่ามัธยฐานเลขคณิต (arithmetic mean) พิสัย (range : maximum and minimum value) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์เพิ่มเติมสำหรับข้อมูลที่จัดเก็บถึงระดับช่วงมาตรา (interval scale) คือ อายุ และอายุราชการ

3. การคำนวณค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก (weighted average) เป็นวิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อหาค่าระดับคะแนนเฉลี่ย (weighted mean score) สำหรับข้อมูล หรือตัวแปรที่มีการจัดเก็บโดยผู้ให้ข้อมูล (เกษตรกรตำบล) ตอบโดยเรียงลำดับความสำคัญสำหรับแต่ละคำตอบที่เลือก

สูตรการคำนวณค่าเฉลี่ยที่ใช้เป็นดังนี้

$$\bar{X}_w = \frac{\sum (F_i \cdot W_i)}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}_w$ = ค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก

F_i = ค่าความถี่ที่ได้รับเลือกในอันดับที่ i
(i มีค่า = 1, 2, 3, 4...R)

W_i = ค่าคะแนนที่ใช้ในการถ่วงน้ำหนักสำหรับค่าความถี่ที่ได้รับเลือกในอันดับที่ i และมีค่า
= R - i + 1

N = จำนวนผู้ตอบคำถามทั้งหมด
 R = จำนวนอันดับค่าตอบสูงสุดที่กำหนดให้เลือกตอบ
 เมื่อได้ค่า $\bar{X}_w$ จากการคำนวณแล้วก็นำไปเป็นตัวแทน ค่าความสำคัญของแต่ละประเด็นคำถามนั้น ๆ และใช้เปรียบเทียบกับความสำคัญของประเด็นคำถามอื่น ๆ ในหัวข้อเดียวกันได้ โดยการเปรียบเทียบ ค่า $\bar{X}_w$ ที่ได้ ถ้า $\bar{X}_w$ ของประเด็นคำถามใดมีค่าสูงก็แสดงว่ามีค่าคะแนนระดับความสำคัญที่สูงกว่า ประเด็นคำถามที่มีค่า $\bar{X}_w$ ที่ต่ำกว่าตามอันดับค่าคะแนนเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักที่คำนวณได้จากอันดับความสำคัญลำดับที่ 1 ไปจนถึงลำดับสุดท้าย

ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา
(Research duration)

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้ระยะเวลาในการดำเนินการ 13 เดือนเริ่มตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2535 ถึงเดือน กรกฎาคม 2536

บทที่ 4

ผลการศึกษาและวิจารณ์ (RESULTS AND DISCUSSION)

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 118 คน ได้แยกเสนอการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

- ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร
- ตอนที่ 2 ลักษณะการใช้สื่อในการพัฒนาการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล
- ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคของการใช้สื่อในการพัฒนาการเกษตร

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล

จากการศึกษาลักษณะพื้นฐาน ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 118 คน รวม 9 ลักษณะคือ เพศ อายุ ระดับของตำแหน่ง อายุราชการ ระดับการศึกษาสูงสุด สถานภาพการสมรส ความรู้พื้นฐานและประสบการณ์การใช้สื่อและวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่ใช้ในการออกปฏิบัติงานในภาคสนามมีผลการศึกษาวิเคราะห์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

1.1 เพศ

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ส่วนใหญ่ หรือร้อยละ 80.5 เป็นเพศชาย และ มีเพียงส่วนน้อย หรือร้อยละ 19.5 เป็นเพศหญิง

สาเหตุที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิงซึ่งมีเพศชายมากถึงร้อยละ 80.5 อาจเป็นเพราะบทบาทหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการส่งเสริมถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรในพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ชนบท และห่างไกลความเจริญ การคมนาคมไม่สะดวก มีอุปสรรคค่อนข้างมากทั้งในด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และการไปติดต่อพบปะกับเกษตรกรในพื้นที่ชนบทนั้น เพศชายอาจจะมีความสะดวกในการปฏิบัติงานในหน้าที่ดังกล่าวได้มากกว่า หรืออาจจะเป็นเพราะในช่วงดังกล่าว

ทัศนคติในการรับราชการในกรมส่งเสริมการเกษตร โดยเฉพาะการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลไม่เป็นที่น่าสนใจและอาจจะเป็นเพราะมีตำแหน่งอื่น ๆ ในส่วนราชการอื่น ที่เปิดรับสมัครเหมาะสมกับเพศหญิงมากกว่า (ตาราง 1 เลขที่ 1)

1.2 อายุ

จากการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีอายุเฉลี่ย 33.61 ปี อายุต่ำสุด 25 ปี สูงสุด 47 ปี และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.92 เกษตรตำบล ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วง 30 - 39 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 82.2 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด กลุ่มที่มีขนาดรองลงไปคือกลุ่มที่มีอายุอยู่ในช่วงน้อยกว่า 30 ปี และกลุ่มที่มีอายุอยู่ในช่วง 40 - 49 ปี โดยมีสมาชิกในแต่ละกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 10.2 และ 7.6 ตามลำดับ (ตาราง 1 เลขที่ 2)

การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ส่วนใหญ่มีอายุในช่วง 30 - 39 ปี มีเหตุผล 2 ประการคือในช่วงปี พ.ศ. 2521 - 2532 หรือประมาณ 12 ปีที่ผ่านมา กรมส่งเสริมการเกษตรได้รับอนุมัติให้มีการปรับปรุงระบบการส่งเสริมการเกษตรใหม่ โดยการรับเอาระบบฝึกอบรมและเยี่ยมเยียน (Training and Visiting หรือ T & V system) มาใช้แทนระบบเดิมที่ยังไม่มีอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ประจำปฏิบัติงานถึงระดับตำบล ทำให้มีการรับสมัครเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เข้ามาปฏิบัติราชการเป็นจำนวนมาก ถึงระดับให้มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล 1 คน ต่อเกษตรกร 1,000 ครัวเรือนประกอบกับในช่วงเวลาที่ไล่เลี่ยกันกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมอาชีวศึกษาได้เปิดการเรียนการสอน ระดับปวช. ปวส. (สาขาเกษตรกรรม) ขึ้นมาโดยรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ มศ.3 มาศึกษาต่อ 3 - 5 ปี ทำให้ผู้จบการศึกษามีอายุระหว่าง 19-23 ปี เมื่อเข้ารับราชการประมาณ 12 ปี จึงมีอายุอยู่ในช่วง 30 - 39 ปี ดังกล่าวแล้ว

1.3 ตำแหน่งปัจจุบัน

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งหมด ทุกคนดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานการเกษตร (ตาราง 1 เลขที่ 3)

การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ทุกคนดำรงตำแหน่ง

ตำแหน่งเจ้าพนักงานการเกษตร ทั้งที่เดิมจะมีการกำหนดชื่อตำแหน่งเจ้าหน้าที่การเกษตร ซึ่งเป็นตำแหน่งที่เปิดรับบุคคลที่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สาขาเกษตรกรรม เป็นเพราะมีการปรับชื่อตำแหน่งภายหลัง และจากนั้นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลได้มีการพัฒนาระดับการศึกษาสูงขึ้นและขอปรับเปลี่ยนตำแหน่ง จากตำแหน่งเจ้าหน้าที่การเกษตรไปดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานการเกษตร จึงทำให้มีตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เป็นเจ้าพนักงานการเกษตรทั้งหมด

1.4 ระดับของตำแหน่ง

จากการศึกษาพบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่ง หรือร้อยละ 52.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งหมด ดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานการเกษตรระดับ 5 กลุ่มที่มีขนาดเล็กกรองลงไปคือ กลุ่มที่ดำรงตำแหน่ง เจ้าพนักงานการเกษตรระดับ 4 ระดับ 3 และระดับ 2 โดยมีเจ้าพนักงานการเกษตร ในแต่ละระดับคิดเป็นร้อยละ 34.7 9.4 และ 3.4 ตามลำดับ (ตาราง 1 เลขที่ 4)

การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์ ทุกคนดำรงตำแหน่ง เจ้าพนักงานการเกษตร 2 - 5 เท่านั้น เพราะสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) ได้กำหนดให้ตำแหน่งเจ้าพนักงานการเกษตรมีการเปลี่ยนแปลงระดับได้ในขณะนี้เท่านั้น ซึ่งก็เป็นเรื่องที่เหมือน ๆ กันกับจังหวัดอื่น ๆ ที่ปฏิบัติงานในสังกัดของกรมส่งเสริมการเกษตร

1.5 อายุราชการ

จากการศึกษาพบว่า ระยะเวลาที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์เข้ารับราชการในกรมส่งเสริมการเกษตรโดยเฉลี่ย 10.14 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 21 ปีมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 3.73 และอายุราชการ จะอยู่ในช่วง 11 - 12 ปี เป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 35.6) กลุ่มที่มีขนาดรองลงไปอีก 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่มีอายุราชการในช่วง 9 - 10 ปี และ 7 - 8 ปี โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในแต่ละกลุ่มคิดเป็นร้อยละ 19.5 และ 12.7 ตามลำดับ (ตาราง 1 เลขที่ 5)

การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ส่วนใหญ่มีอายุราชการในกรมส่งเสริมการเกษตรอยู่ในช่วง 11 - 12 ปี เป็นเพราะในช่วง

10 - 12 ปี ที่ผ่านมาเป็นช่วงที่กรมส่งเสริมการเกษตร มีการรับสมัครบุคคลภายนอก เข้ารับราชการ ในตำแหน่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำตำบลมากที่สุด สำหรับกลุ่มที่มีอายุราชการมากกว่า 12 ปี ขึ้นไป ส่วนใหญ่จะเป็นข้าราชการที่รับราชการก่อนช่วงดังกล่าว ส่วนกลุ่มที่มีอายุราชการ น้อยกว่า 10 ปีลงไป จะเป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่กรมส่งเสริมการเกษตร สามารถรับสมัครเข้ารับราชการได้ในช่วงต่อๆ มา ซึ่งจำนวนน้อยลงเป็นลำดับ ตามนโยบายการควบคุมการขยายอัตรากำลังข้าราชการ

1.6 สถานภาพการสมรส

จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 88.2 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ทั้งหมดในจังหวัดเพชรบูรณ์มีการแต่งงานแล้วและยังอยู่กันด้วยกัน และร้อยละ 10.2 ยังครองตัวเป็นโสด ส่วนที่เหลือเพียง 2 รายหรือร้อยละ 1.6 ผ่านการสมรสแล้ว แต่ปัจจุบันไม่ได้อยู่กันกับคู่สมรสเพราะเหตุคู่สมรสตาย และปัญหาหย่าร้าง อย่างละ 1 ราย (ตาราง 1 เลขที่ 6)

1.7 ระดับการศึกษาสูงสุด

จากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีจำนวนมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือร้อยละ 58.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่จบการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) คิดเป็นร้อยละ 36.4 และ 5.1 ตามลำดับ(ตาราง 1 เลขที่ 7)

การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลประมาณครึ่งหนึ่งของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดในจังหวัดเพชรบูรณ์ สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุด ถึงระดับปริญญาตรี เป็นเพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเหล่านี้ มีความต้องการที่จะเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถของตนเพื่อที่จะใช้เป็นฐานในการปฏิบัติในหลักฐานทะเบียนประวัติการทำงาน ซึ่งผู้บังคับบัญชาจะใช้เป็นฐานในการพิจารณาปรับเลื่อนระดับตำแหน่งหน้าที่การงานและเงินเดือนเป็นหลัก รองลงไปอาจจะได้แก่การนำความรู้ความสามารถที่ได้รับไปใช้ในการปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายโดยความต้องการศึกษาต่อครั้งนี้ เป็นความต้องการในระดับสูงเพราะเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่มีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเหล่านี้ ส่วนใหญ่ต้องหาสถานศึกษา และรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ด้วยตนเอง สำหรับสถานที่ศึกษานั้น

ปัจจุบันนับว่าเป็นเรื่องที่ดี ที่มีสถานศึกษาหลายแห่งได้เปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกเข้าศึกษาเพิ่มเติมได้ในหลายรูปแบบ และมีหลักสูตรให้เลือกได้อย่างมากพอสมควรอีกด้วย ทำให้มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ มีระดับการศึกษาสูงเป็นจำนวนมากกว่าครึ่งของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ทั้งที่ในการรับเข้ารับราชการครั้งแรกจากผู้จบการศึกษาระดับ ปวช. และระดับ ปวส.

1.8 ความรู้พื้นฐานและประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้สื่อ

จากการศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งหมด ระบุว่าไม่ได้รับการฝึกอบรมและ หรือดูงานเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องการใช้สื่อเลยในช่วงเวลา 2 ปีที่ผ่านมา (ตาราง 1 เลขที่ 8)

การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ทั้งหมดระบุว่า ไม่ได้รับการฝึกอบรมและหรือดูงานเกี่ยวกับการใช้สื่อ เพื่องานส่งเสริมการเกษตรในช่วงเวลา 2 ปี ที่ผ่านมานั้นด้วยเหตุว่าในการพัฒนาหลักสูตรของ กรมส่งเสริมการเกษตร ในการพัฒนา หรือเพิ่มพูนความรู้ ในด้านการใช้สื่อยังมีน้อย และไม่ขยายโอกาสในการพัฒนาบุคลากรในด้านนี้ไปถึงเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเพียงแต่จัดฝึกอบรมบุคลากรในระดับจังหวัด นักวิชาการเกษตร หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบด้านงานเกษตรสัมพันธ์ ในระดับจังหวัดเท่านั้นจึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ไม่มีโอกาสได้รับการฝึกอบรมและหรือดูงานเพิ่มพูนความรู้ในเรื่องการใช้สื่อทั้งหมด

ตาราง 1 ลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลใน
จังหวัดเพชรบูรณ์

(N = 118)

เลขที่	รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1	เพศ		
	ชาย	95	80.5
	หญิง	23	19.5
		118	100.
2	อายุ		
	น้อยกว่า 30 ปี	12	10.2
	30 - 39 ปี	97	82.2
	40 - 49 ปี	9	7.6
		118	100
	อายุเฉลี่ย = 33.61 ปี		
	อายุน้อยที่สุด = 25 ปี		
	อายุมากที่สุด = 47 ปี		
	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.92		
3	ตำแหน่ง		
	เจ้าพนักงานการเกษตร	118	100
4	ระดับการดำรงตำแหน่ง		
	ระดับ 2	4	3.4
	ระดับ 3	11	9.4
	ระดับ 4	41	34.7
	ระดับ 5	62	52.5
5	อายุราชการ (ระยะเวลาที่ทำงาน)		
	น้อยกว่า 2 ปี	5	4.2
	2 - 4 ปี	7	5.9
	5 - 6 ปี	4	3.4
	7 - 8 ปี	15	12.7
	7 - 8 ปี	15	12.7
	9 - 10 ปี	23	19.5

ตาราง 1 (ต่อ)

(N = 118)

เลขที่	รายการ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
	11 - 12 ปี	42	35.6
	13 - 14 ปี	11	9.4
	15 - 16 ปี	7	5.9
	มากกว่า 16 ปี ขึ้นไป	4	3.4
		118	100
	ระยะเวลาทำงานเฉลี่ย = 10.14 ปี		
	ระยะเวลาทำงานน้อยที่สุด = 1 ปี		
	ระยะเวลาทำงานมากที่สุด = 21 ปี		
	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน = 3.73		
6	สถานภาพการสมรส		
	โสด	12	10.2
	แต่งงาน	104	88.2
	หย่าร้าง	1	.8
	หม้าย	1	.8
		118	100
7	วุฒิการศึกษา		
	ปริญญาตรี	69	58.5
	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)	43	36.4
	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)	6	5.1
		118	100
8	การฝึกอบรมและ/หรือศึกษาตงานการใช้สื่อ		
	ไม่เคย	118	100

1.9 ลักษณะและวิธีการออกปฏิบัติงานในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 118 คน เกี่ยวกับวิธีการส่งเสริมการเกษตรที่แต่ละคนใช้ในขณะออกปฏิบัติงานในภาคสนาม โดยให้ระบุวิธีการที่ใช้เรียงตามลำดับความสำคัญ(มากน้อย)ในการใช้รวม 6 ระดับ แล้วนำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์ โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าสัดส่วนร้อยละของความถี่ และระดับภายในวิธีการส่งเสริมแต่ละวิธี และหาค่าคะแนนระดับความสำคัญของวิธีการส่งเสริมแต่ละวิธี โดยใช้วิธีถ่วงน้ำหนัก (weighted mean score) โดยใช้ค่าถ่วงน้ำหนักสำหรับการเลือกอันดับที่ 1 2 3 4 5 และ 6 เป็น 6 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ พบว่ามีผลการศึกษาวิเคราะห์ที่พอสรุปได้คือ

วิธีการส่งเสริมการเกษตร ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่า นิยมใช้ในขณะออกปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในภาคสนาม เรียงลำดับตามความสำคัญจากมากไปหาน้อยคือ การออกไปพบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล การออกไปพบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกร เป็นกลุ่ม ๆ การจัดให้มีการประชุมชี้แจงตามความจำเป็น การจัดให้มีการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ การส่งข้อมูลข่าวสารให้ผู้นำชุมชนหรือผู้นำกลุ่มเกษตรกรนำไปเผยแพร่ อีกต่อหนึ่ง และการประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ โดยค่าคะแนนระดับความสำคัญของวิธีการส่งเสริมการเกษตรแต่ละวิธีการที่กล่าวแล้ว มีค่าเท่ากับ 5.42 4.38 3.43 3.08 2.47 และ 1.81 ตามลำดับ (ตาราง 2)

ระดับความนิยมใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงแล้วในข้างต้นนั้นหากจะได้พิจารณาให้ละเอียด จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล แต่ละรายมีความนิยมใช้สื่อแต่ละประเภทที่แตกต่างกันออกไปอย่างไรก็ตาม เพื่อให้สามารถเห็นภาพความนิยมการใช้สื่อที่ชัดเจนขึ้นจึงนำข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สื่อแต่ละประเภทมาเสนอไว้โดยได้ยึดฐานนิยม ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่านิยมใช้วิธีการส่งเสริมการเกษตรมากที่สุด มาแสดงไว้ให้เห็นชัดเจนยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

(1) การออกไปพบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีการเลือกใช้เป็นอันดับแรกมากที่สุด โดยมีบุคคลที่เลือกคิดเป็นร้อยละ 67.8 (ตาราง 2 ข้อ 1)

(2) การออกไปพบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกร เป็นกลุ่ม ๆ พบว่าได้รับการเลือกใช้เป็นอันดับที่ 2 มากที่สุด โดยมีบุคคลที่เลือกคิดเป็นร้อยละ 42.4 (ตาราง 2 ข้อ 2)

(3) การจัดให้มีการประชุมชี้แจงตามความจำเป็น พบว่าได้รับการเลือกใช้เป็นอันดับที่ 3 มากที่สุด โดยมีบุคคลที่เลือกคิดเป็นร้อยละ 47.5 (ตาราง 2 ข้อ 3)

(4) การจัดให้มีการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ พบว่าได้รับการเลือกใช้เป็นอันดับที่ 4 มากที่สุด โดยมีบุคคลที่เลือกคิดเป็นร้อยละ 34.8 (ตาราง 2 ข้อ 4)

(5) การส่งข้อมูลข่าวสารให้ผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่มเกษตรกร นำไปเผยแพร่อีกต่อหนึ่ง พบว่าได้รับการเลือกใช้เป็นอันดับที่ 5 มากที่สุด โดยมีบุคคลที่เลือกคิดเป็นร้อยละ 39.0 (ตาราง 2 ข้อ 5)

(6) การประชาสัมพันธ์ รณรงค์ให้เกษตรกรรับรู้ข้อมูล ทางสื่อมวลชน ประเภทต่างๆ พบว่าได้รับการเลือกใช้เป็นอันดับที่ 6 มากที่สุด โดยมีบุคคลที่เลือก คิดเป็นร้อยละ 63.6 (ตาราง 2 ข้อ 6)

การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีการเลือกใช้วิธีการออกไปพบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล และเป็นรายกลุ่มมากกว่าเลือกใช้วิธีการส่งเสริมแบบการจัดให้มีการประชุมชี้แจง หรือการจัดให้มีการฝึกอบรมและให้การส่งข้อมูลข่าวสารผ่านผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่ม หรือผ่านทางสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เป็นวิธีการส่งเสริมการเกษตร ที่จะมีการเลือกใช้เป็นอันดับสุดท้ายนั้นอาจเป็นเพราะเหตุผลที่เกี่ยวข้องมากมายหลายประการ ซึ่งที่สำคัญอาจจะได้แก่

(1) ระบบส่งเสริมการเกษตร ซึ่งกรมส่งเสริมการเกษตรใช้อยู่ในปัจจุบันระบุให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลต้องปฏิบัติงานเยี่ยมเยียน เป็นภารกิจหลัก ในการถ่ายทอดเทคโนโลยี จากแหล่งเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรเป็นรายบุคคล เช่น เกษตรกรผู้นำ ผู้นำในชุมชนและรายกลุ่ม เช่น ผู้นำกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร มากกว่าการใช้วิธีการส่งเสริมวิธีอื่น ๆ

(2) จุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรคือ การมุ่งเน้นให้เกษตรกรเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ สามารถนำไปปฏิบัติในไร่นา เพื่อเพิ่มพูนผลผลิต และรายได้แก่ครอบครัวและรายกลุ่ม เป็นวิธีการที่มีความเหมาะสมมากที่สุด

(3) การจัดให้มีการประชุมฝึกอบรมเกษตรกร ตามความเหมาะสม มีความยุ่งยากในการปฏิบัติมากกว่า ออกไปพบปะเยี่ยมเยียน เพราะมีความจำเป็นต้องมีการเตรียมการมากกว่า ทั้งในแง่การเตรียมเนื้อหา สไลด์ทัศนูปกรณ์ และการนัดหมายเกษตรกรจึงทำให้ได้รับการเลือกใช้เป็นอันดับรองลงไป

(4) การเลือกใช้วิธีการส่งข้อมูลข่าวสาร ผ่านทางสื่อมวลชน ประเภทต่าง ๆ หรือ โดยผ่านทางผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่ม ถูกเลือกใช้เป็นอันดับสุดท้ายเพราะการที่จะส่งข้อมูลข่าวสาร ผ่านทางสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ หรือผ่านทางผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม มีความยุ่งยากในการเตรียมข้อมูลข่าวสาร และการกำกับดูแลผลจากการใช้สื่อมวลชนเพราะหลังจากที่บันทึกข้อมูลข่าวสารออกไปแล้วหากเป็นข่าวสารที่เกษตรกรมีความสนใจและมีการตอบสนองต่อข่าวมาก อาจก่อปัญหาให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลได้ หากไม่สามารถตอบสนองความต้องการของเกษตรกรได้มากพอ

ผลการศึกษาเกี่ยวกับความนิยมใช้วิธีการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่พบจากการศึกษาครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาซึ่งดำเนินการโดย ประภา ถาวรยิ่ง (2523 : 24) เบญจมาศ บริวัฒน์ศักดิ์ (2526 : 57) และ บุปผา มงคลศิลป์ (2524 : 19 - 20) ซึ่งระบุว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเลือกใช้วิธีการเยี่ยมเยียนเกษตรกร เป็นอันดับแรกมากที่สุดนอกจากนี้ยังมีการเลือกใช้วิธีการประชุม การจัดทำแปลงสาธิต การใช้เอกสารเผยแพร่ในอันดับรองลงไปสำหรับข้อแตกต่างที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลไม่ระบุว่านิยมเลือกวิธีการจัดทำแปลงสาธิต ในการศึกษาครั้งนี้เนื่องจาก ผู้ศึกษาไม่ได้ระบุวิธีการส่งเสริมในกิจกรรมการจัดทำแปลงสาธิตไว้ ให้เลือกล่วงหน้าในแบบสอบถามเนื่องจากวิธีการดังกล่าวไม่ได้ถือว่าเป็นวิธีการหลักในการดำเนินการส่งเสริมในปัจจุบัน

การเลือกใช้วิธีการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ปรากฏในตาราง 2 เป็นภาพรวมอย่างหยาบของปรากฏการณ์ ที่เป็นจริงในพื้นที่ ซึ่งภาพรายละเอียดอื่นที่ยังไม่ได้กล่าวถึง แต่ควรที่ผู้สนใจควรจะได้ให้ความสนใจควบคู่กันไปด้วยก็คือ ยัง

มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลบางส่วน แม้จะเป็นส่วนน้อยที่มีการเลือกใช้วิธีการส่งเสริมที่แตกต่างไปจากกลุ่มใหญ่ นั้นแสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้วิธีการส่งเสริมการเกษตร ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล นั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยแวดล้อมที่สำคัญหลายประการ นับตั้งแต่ความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในการใช้สื่อวิธีการส่งเสริมการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรแต่ละคน ไปจนกระทั่งสภาพแวดล้อมในการปฏิบัติงานเช่น การสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชาในหน่วยงานและลักษณะพื้นฐาน ของเกษตรกรเป้าหมายที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล จะต้องปฏิบัติงานให้ข้อมูลข่าวสารอีกด้วย

ตาราง 2 วิธีการปฏิบัติงานในภาคสนามของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
ประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เลือกใช้

(N = 118)

วิธีการออกไปปฏิบัติงาน	ระดับความสำคัญ						ค่าคะแนน เฉลี่ยแบบ ถ่วงน้ำหนัก	ลำดับ ที่
	1	2	3	4	5	6		
1. การออกไปพบปะ เยี่ยมเยียน เกษตรกร เป็นรายบุคคล	80 (67.8)	25 (21.2)	4 (3.4)	2 (1.7)	6 (5.1)	1 (0.8)	5.42	1
2. การออกไปพบปะ เยี่ยมเยียน เกษตรกรเป็นกลุ่มๆ	20 (16.9)	50 (42.4)	30 (25.4)	5 (4.2)	11 (9.4)	2 (1.7)	4.38	2
3. การจัดให้มีการ ประชุมชี้แจงตาม ความจำเป็น	9 (7.6)	21 (17.8)	56 (47.5)	10 (8.5)	15 (12.7)	7 (5.9)	3.43	3
4. การจัดให้มีการฝึก อบรมถ่ายทอดความรู้	6 (5.1)	15 (12.7)	13 (11.0)	41 (34.8)	34 (28.8)	9 (7.6)	3.08	4
5. การส่งข้อมูลข่าวสาร ให้ผู้นำชุมชนหรือ ผู้นำกลุ่มเกษตรกร นำไปเผยแพร่อีกต่อหนึ่ง	3 (2.5)	4 (3.4)	12 (10.2)	30 (25.4)	46 (39.0)	23 (19.5)	2.47	5
6. การประชาสัมพันธ์ รณรงค์ให้เกษตรกร รับรู้ข้อมูลทางสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ	2 (1.7)	2 (1.7)	4 (3.4)	30 (25.4)	5 (4.2)	75 (63.6)	1.81	6

หมายเหตุ 1. ตัวเลขแถวบนคือจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ตัวเลขในวงเล็บเป็นจำนวนร้อยละ

ตอนที่ 2   การใช้สื่อในการพัฒนาการเกษตรของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล

จากการศึกษา การใช้สื่อที่มีผู้ศึกษาคิดว่ามีความเหมาะสมสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลจะเลือกทำการผลิตหรือหามาใช้เป็นเครื่องมือในโอกาสที่ออกปฏิบัติงานตามแผนงานโครงการและกิจกรรมส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับมอบหมายรวม 19 ประเภท คือ วิทยุกระจายเสียง เทปบันทึกภาพ เทปเสียง สไลด์ แผ่นโปร่งใส รูปภาพ แผ่นปลิว แผ่นพับ แผ่นพลิก โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว เอกสารคำแนะนำ บ้ายนิเทศ วารสารต่าง ๆ ทุนจำลอง ของจริง ชดนิทรรศการและทัศนศึกษา โดยได้แยกประเด็นที่จะใช้อธิบายคำว่า "การใช้" ของสื่อแต่ละประเภท ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ออกเป็นประเด็นย่อย คือ สถานะ หรือประสบการณ์การใช้ จุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์และเหตุผลที่เลือกใช้ แหล่งที่มาของสื่อที่ใช้

2.1. สถานะหรือประสบการณ์ในการใช้

จากการศึกษาประสบการณ์ในการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ โดยให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เลือกตอบคำถามสำหรับสื่อแต่ละประเภทได้ประเภทละ 1 คำตอบคือ ไม่เคยใช้เลย เคยใช้แต่ไม่บ่อย และใช้เป็นประจำ มีผลการศึกษาดังนี้

2.1.1 บ้ายนิเทศ เป็นสื่อ ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้มากที่สุด เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ทุกคนระบุว่ามีการใช้บ้ายนิเทศ และร้อยละ 76.3 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 1)

การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ทุกคนระบุว่าเคยใช้บ้ายนิเทศ เป็นเพราะบ้ายนิเทศ เป็นสื่อใสตาฯ ชนิดที่ กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดให้มีการใช้ในจุดปฏิบัติงานที่สำคัญ ตั้งแต่แรกที่ได้รับการบรรจุให้เข้าปฏิบัติหน้าที่ราชการจนกระทั่งปัจจุบันคือ ให้ใช้ที่จุดนัดพบและศูนย์เกษตรประจำตำบล เพื่อแสดงข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่างๆ เช่น แผนเยี่ยมและอื่น ๆ

2.1.2 เอกสารคำแนะนำ เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเกือบทั้งหมดระบุว่ามีการใช้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 2 รองจากบ้ายนิเทศ มีผู้ระบุว่า มีการใช้เอกสารคำแนะนำซึ่งรวมทั้งใช้เป็นประจำและเคย

ใช้แต่ไม่บ่อย ร้อยละ 99.2 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด โดยร้อยละ 61.9 จากจำนวนดังกล่าว ระบุว่าใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 2) การที่เอกสารคำแนะนำเป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเกือบทุกคนใช้ และมีระดับคะแนนเฉลี่ยสูงเป็นอันดับที่ 2 เพราะเอกสารคำแนะนำ เป็นสื่อที่กรมส่งเสริมการเกษตร ให้ความสำคัญในอันดับสูงและมีการผลิตเพื่อเจ้าหน้าที่ในสังกัดใช้อย่างต่อเนื่องมานานและมีการผลิตเป็นจำนวนมาก จึงสะดวกที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลจะเลือกใช้มากที่สุดแม้ว่ามีอยู่บ่อยครั้งที่ข้อมูลข่าวสารที่มีการตีพิมพ์ในเอกสารคำแนะนำจะไม่ค่อยเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์ของเกษตรกรเป้าหมาย เพราะเหตุข้อมูลข่าวสารเป็นภาษาราชการมากเกินไป บางครั้งข้อมูลข่าวสารก็มักจะไม่มีความชัดเจน เพราะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้มีเนื้อหาที่เป็นกลางสามารถใช้ได้กับทุกพื้นที่ มากกว่าการใช้กับเกษตรกรเฉพาะราย นอกจากนี้ ขนาดของตัวอักษร และรูปแบบที่ใช้ในการจัดพิมพ์ ก็มักจะไม่มีความซับซ้อนและมีขนาดเล็กไม่เหมาะสมกับเกษตรกรที่มีอายุ แต่เมื่อเป็นสื่อที่หาง่าย กว่าสื่ออย่างอื่น นอกจากนั้นข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏในเอกสารคำแนะนำช่วยลดภาระในการจดจำข้อมูลข่าวสารที่จะนำเสนอให้กับเกษตรกร ดังนั้นเอกสารคำแนะนำจึงได้รับการเลือกใช้ในระดับสูง

2.1.3 โปสเตอร์ เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีการเลือกใช้เท่ากับเอกสารคำแนะนำทุกประการ (ตาราง 3 ข้อ 3)

การที่โปสเตอร์ ได้รับการเลือกใช้ จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในอันดับที่สูง และมีจำนวนผู้ใช้เท่ากับเอกสารคำแนะนำทุกประการนับว่าเป็นการบังเอิญ แต่อย่างไรก็ตามสื่อประเภทโปสเตอร์ก็นับได้ว่าเป็นสื่อที่ กรมส่งเสริมการเกษตรให้ความสนใจให้ความสำคัญและมีการผลิตอย่างต่อเนื่องและผลิตเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงหลัง ๆ การที่โปสเตอร์ เป็นสื่อที่มีลักษณะสวยงามสะดุดตาสามารถให้ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลเป้าหมายได้ดีพอสมควร นอกจากนี้ยังใช้ในวัตถุประสงค์ การประดับตกแต่งสถานที่ได้ดีอีกด้วยจึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีการเลือกใช้กันมาก

2.1.4 แผ่นพับ เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้มากเป็นอันดับที่ 4 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ใช้แผ่นพับ รวมทั้งสิ้น คิดร้อยละ 95.8 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดและร้อยละ 49.2 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 4)

แผ่นพับ เป็นสื่อประเภทใช้ภาษาหนังสือและรูปภาพในการนำข้อมูลข่าวสาร ไปสู่บุคคลเป้าหมายซึ่งได้รับการออกแบบให้มีทั้งรายละเอียดของข้อมูลข่าวสาร และมีขนาดที่เหมาะสมสำหรับการใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นสื่อที่ใช้ประกอบในการปฏิบัติงานออกเยี่ยมเยียน ทั้งที่เป็นกลุ่ม และรายบุคคล และในโอกาสที่มีการประชุมชี้แจง หรือฝึกอบรม ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้รับสามารถนำกลับไปอ่านทบทวนที่บ้านหลังจากที่ได้พบกับเจ้าหน้าที่ และมีความสะดวกในการผลิตกว่าเอกสารคำแนะนำ ซึ่งปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรสนับสนุนส่งเสริมให้สำนักงานเกษตรจังหวัด อ่างทอง มีการผลิตขึ้นใช้เอง ซึ่งอาจจะเป็นการะสำหรับเจ้าหน้าที่ในสำนักงานดังกล่าวอยู่บ้าง จึงได้รับการเลือกใช้ในระดับที่รองลงไปจากเอกสารคำแนะนำ

2.1.5 แผ่นปลิว เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุมักมีการใช้มากเป็นอันดับที่ 5 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ใช้แผ่นปลิว คิดเป็นร้อยละ 95.8 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดและร้อยละ 42.4 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 5)

แผ่นปลิว เป็นสื่อที่ความคล้ายคลึงกับโปสเตอร์มากทั้งในแง่ข้อมูลข่าวสาร และรูปแบบการนำเสนอข้อมูลข่าวสารแต่ แผ่นปลิวมักจะมีขนาดเล็กกว่าและมีความคงทนของวัสดุที่ใช้ในการผลิตน้อยกว่า ปัจจุบันกรมส่งเสริมการเกษตรมีนโยบาย และสนับสนุนให้สำนักงานเกษตรจังหวัด อ่างทอง ทำการผลิตแผ่นปลิวขึ้นใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรด้วยตนเองซึ่งสำนักงานเกษตรจังหวัด อ่างทอง ก็มีการผลิตขึ้นใช้สนับสนุนการดำเนินงาน ตามแผนงาน โครงการส่งเสริมการเกษตรที่สำคัญ แผ่นปลิวนี้จึงได้รับการแจกจ่ายผ่านเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเป็นเสมือนเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นอัตโนมัติ

2.1.6 แผ่นพลิก เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้มากเป็นอันดับที่ 6 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ใช้แผ่นพลิกรวมทั้งสิ้นคิดเป็นร้อยละ 94.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด และคิดเป็นร้อยละ 41.5 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 6)

แผ่นพลิก เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลได้รับ

การฝึกอบรม ให้อำนาจวิธีการผลิต และใช้ประโยชน์ในงานส่งเสริมการเกษตร ตั้งแต่แรกก่อนที่จะเริ่มที่เข้ารับราชการ เพราะเป็นสื่อที่ได้รับการเลือกใช้เป็นสื่อหลัก ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรอีกอย่างหนึ่ง และได้รับการบรรจุไว้เป็นพื้นฐานหลักในการฝึกอบรม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลก่อนที่จะให้ปฏิบัติงานในตำแหน่ง ตามระบบส่งเสริมการเกษตร (training and visit system) และปัจจุบันเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลได้รับการสั่งการให้ผลิตขึ้นเอง เพื่อใช้ในการบรรยายสรุปรายงานส่งเสริมการเกษตรที่ศูนย์เกษตรประจำตำบล นอกจากนี้แผ่นพลิกบางส่วนก็ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานในสังกัดส่วนกลางจึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีการผลิตและใช้สื่อประเภทนี้

2.1.7 ของจริง เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้มากเป็นอันดับที่ 7 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ใช้สื่อชนิดนี้รวมทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ 93.2 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด และร้อยละ 37.3 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 7)

ของจริง เป็นสื่อที่สามารถใช้ในการสื่อความหมายได้ถูกต้องมากที่สุดซึ่งหากจะมองอย่างผิวเผินแล้ว หลายคนอาจจะคิดว่า นวัตกรรมที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล จะได้มีการเลือกมาใช้ในการปฏิบัติงานถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ตนได้รับมอบหมายมากที่สุด เพราะควรจะเป็นสื่อที่น่าจะหาได้จากท้องถิ่นอย่างสะดวกสบาย แต่ในความเป็นจริงการที่จะนำของจริงไปใช้เป็นสื่อในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรนั้น ยังมีข้อจำกัดในเรื่องช่วงเวลาและความสะดวก ในการหาของจริงที่ตรงกับประเด็นที่ต้องการใช้อย่างแท้จริงอีกมาก จึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีการใช้สื่อชนิดนี้ไม่มากเท่าที่ควร

2.1.8 รูปภาพ เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้มากเป็นอันดับที่ 8 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ระบุว่ามีการใช้รูปภาพ รวมทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ 85.6 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดและร้อยละ 27.1 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 8)

รูปภาพ เป็นสื่อที่มีการผลิต และใช้ในการสื่อความหมายในชีวิตประจำวันอย่างมากมาย ในกระบวนการผลิตที่ต่างกันไป เช่นโดยการเขียน

การวาด การพิมพ์ และการถ่ายภาพ โดยที่ภาพที่มีการผลิตขึ้นนี้ จะหาได้จาก เอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล สามารถเลือกามาใช้ประโยชน์ ในการปฏิบัติงานได้โดยสะดวก จึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีการใช้สื่อชนิดนี้กันอยู่มากในระดับหนึ่ง

2.1.9 เทปเสียง เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้มากเป็นอันดับที่ 9 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ระบุว่ามีการใช้เทปเสียงรวมทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ 94.1 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด และร้อยละ 31.4 จากจำนวนดังกล่าว ระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 9)

เทปเสียง เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลส่วนใหญ่เข้าไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร โดยผ่านทาง การดำเนินงานหอกระจายข่าวสารประจำหมู่บ้าน โดยได้รับการสนับสนุน เทปซึ่งบันทึกข้อมูลข่าวสารไว้แล้ว จากหน่วยงานส่วนกลาง การที่สื่อชนิดนี้ ยังไม่ได้รับการเลือกใช้จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในสัดส่วนที่สูงกว่านี้ เนื่องจากเป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลไม่สามารถผลิตได้เองโดยสะดวก นอกจากนี้ เทปที่ได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลางก็ยังไม่เพียงพอและเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารที่มีการบันทึกไว้ไม่ตรงกับความต้องการใช้ในพื้นที่

2.1.10 วารสารต่าง ๆ เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้มากเป็นอันดับที่ 10 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ระบุว่ามีการใช้วารสารต่าง ๆ รวมทั้งสิ้นคิดเป็นร้อยละ 85.6 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด และร้อยละ 27.1 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 10)

วารสารต่าง ๆ เป็นสื่อที่เป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล สามารถค้นคว้าเพื่อนำเอาความรู้วิชาการใหม่ ๆ ที่มีความต้องการและตรงตามความต้องการตามสภาพที่ต้องนำไปถ่ายทอดหรือนำไปแก้ไขปัญหา ได้ตามสภาพความเป็นจริง สื่อชนิดนี้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล จึงมีความนิยมใช้อีกประเภทหนึ่ง

2.1.11 จดหมายข่าว เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้เป็นอันดับที่ 11 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ระบุว่ามีการใช้จดหมายข่าว รวมทั้งสิ้นคิดเป็นร้อยละ 67.8 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด และร้อยละ 16.1 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่าเป็นผู้ที่ใช้สื่อชนิดนี้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 11)

จดหมายข่าว เป็นสื่อประเภทเอกสารที่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสามารถทำการผลิตขึ้นใช้ได้เอง โดยไม่ยากลำบากเกินไปนัก และเป็นสื่อที่มีความเหมาะสมสำหรับใช้สื่อข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิกในกลุ่มกิจกรรม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีการผลิตขึ้นใช้ประโยชน์ในงานส่งเสริมการเกษตรที่ตนเองได้รับมอบหมายให้ดำเนินการอยู่บ้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่กลุ่มกิจกรรมเกิดขึ้นแล้ว หรือใช้ในกลุ่มเกษตรกรผู้นำที่รู้จักคุ้นเคย และมีการติดต่อกันประจำ

2.1.12 ชุมนิทรรศการ เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีการใช้มากเป็นอันดับที่ 12 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ระบุว่ามีการใช้ชุนิทรรศการ ทั้งสิ้นคิดรวมเป็นร้อยละ 83.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด และร้อยละ 10.2 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 12)

ชุนิทรรศการเป็นสื่อที่มีการผลิตโดยหน่วยงาน เพื่อไว้ใช้ในการนำไปแสดงในโอกาส ที่มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเกษตร เฉพาะเรื่อง เช่น ในโอกาส ที่มีการจัดงานวันเกษตรกร งานวันสาธิต เป็นต้น และสื่อชนิดนี้ก็เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลนิยมไปใช้ได้ ตามความเหมาะสม แต่โดยเหตุที่สื่อชนิดนี้เป็นสื่อที่ผลิตจำนวนน้อยการนำไปใช้ไม่สะดวกเท่าที่ควรจึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล นำไปใช้น้อยกว่าที่ควรจะเป็น

2.1.13 หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีการใช้มากเป็นอันดับที่ 13 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ใช้สื่อชนิดนี้ รวมทั้งสิ้นร้อยละ 38.1 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดและร้อยละ 6.8 จากจำนวนดังกล่าว ระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 13)

แม้ว่าในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์จะเป็นสื่อที่มีการเสนอข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรอยู่มาก เพราะมีทั้งข้อมูล ข่าวสารที่เป็นวิชาการด้านการผลิต แล้วยังมีข้อมูลข่าวสารที่เป็นข่าวสารทางการตลาดที่เป็นปัจจุบันรวมอยู่ด้วย แต่เหตุที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ก็ยังมีการใช้หนังสือพิมพ์น้อยกว่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากก่อนที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล จะนำข่าวสารที่ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์มาใช้ได้ จำเป็นจะต้องลงทวนชื่อหนังสือพิมพ์มาก่อนแล้วจึงทำการคัดเลือกข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่มาติดต่อให้อยู่ในรูปที่สามารถนำไปใช้ได้สะดวกและอีกประเด็นหนึ่ง กล่าวคือในการที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลจะนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อหนังสือพิมพ์มีกระบวนการยุ่งยากมาก ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีการเลือกใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อดำเนินการน้อย

2.1.14 แผ่นโปรงใส เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีการใช้มากเป็นอันดับที่ 14 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ใช้สื่อชนิดนี้รวมทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ 62.7 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดและร้อยละ 5.9 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 14)

แผ่นโปรงใส โอกาสที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล จะใช้แผ่นโปรงใส ในการปฏิบัติงานในภาคสนามนั้นจำกัดด้วยแผ่นโปรงใสต้องใช้อุปกรณ์ประกอบ ซึ่งไม่สะดวกต่อการนำไปใช้และมีจำนวนที่สามารถนำไปใช้ได้จำนวนจำกัดมาก ซึ่งส่วนใหญ่มีใช้เฉพาะใน ระดับจังหวัดและอำเภอเท่านั้น

2.1.15 ทัศนศึกษา เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้มากเป็นอันดับที่ 15 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ใช้วิธีการทัศนศึกษา รวมทั้งสิ้นร้อยละ 61.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดและร้อยละ 3.4 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่า มีการใช้เป็นประจำ(ตาราง 3 ข้อ 15)

ทัศนศึกษา การจัดให้มีทัศนศึกษาเป็นสิ่งที่จะต้องมีการเตรียมการอย่างมากนับตั้งแต่การเตรียมสถานที่ ที่จะไปดูงาน การจัดยานพาหนะ การคัดเลือกบุคคลเป้าหมายซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาและงบประมาณมาก ปัจจุบันทาง

ราชการ ยังไม่มีงบประมาณพอที่จะสนับสนุนได้ การที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล สามารถจัดให้มีการทัศนศึกษาขึ้นได้ต้องเป็นกรณีที่มั่งบ-ประมาณ ซึ่งมีน้อยครั้งมากหรือไม่ก็เป็นกรณีที่เกษตรกรมีความสนใจและเต็มใจที่จะออกค่าใช้จ่ายเอง จึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ไม่สามารถใช้กิจกรรมทัศนศึกษาได้บ่อยครั้ง

2.1.16 หุ่นจำลอง เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีการใช้นับเป็นอันดับที่ 16 หรืออันดับสุดท้ายจากสื่อประเภทต่าง ๆ ที่เสนอให้เลือกทั้งหมด มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่มีการใช้สื่อชนิดนี้รวมทั้งสิ้นร้อยละ 22.0 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด และร้อยละ 3.4 จากจำนวนดังกล่าวที่ระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 16)

หุ่นจำลอง เป็นสื่อที่มีความยุ่งยากในการจัดทำและนำไปใช้ในภาคสนามมากกว่าสื่อประเภทอื่น ๆ เพราะการทำหุ่นจำลองจะต้องมีความสามารถพิเศษในเชิงภูมิมาตรม หรืองานในเชิงช่าง จึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้หุ่นจำลองในลำดับสุดท้ายจากสื่อทุกประเภทที่เสนอให้เลือก

2.1.17 สไลด์ เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีการใช้มากเป็นอันดับที่ 17 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ใช้สื่อชนิดนี้รวมทั้งสิ้น ร้อยละ 55.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดและร้อยละ 2.5 จากจำนวนดังกล่าวระบุว่า มีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 17)

ผลการศึกษาวิจัยนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาดำเนินการโดยเบญมาศ บริวัฒน์ศักดิ์ (2524 : 19 - 20) ซึ่งระบุว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ มีการใช้สื่อประเภทนี้น้อยที่สุด และจากผลการศึกษาของบุปผา มงคลศิลป์ (2524 : 49 - 50) ก็ระบุว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีการใช้สื่อประเภทนี้น้อยที่สุดเช่นกัน

สไลด์ มีข้อจำกัดในการใช้อย่างมาก นอกจากจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ประกอบ ซึ่งมีความยุ่งยากในการนำไปใช้ในภาคสนามแล้ว การผลิตสไลด์ยังมีความยุ่งยากมากกว่าการผลิตแผ่นโปรงใส จึงทำให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีการใช้สไลด์น้อย

2.1.18 เทปบันทึกภาพ เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีการใช้มากเป็นอันดับที่ 18 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ใช้สื่อชนิดนี้รวมทั้งสิ้น ร้อยละ 53.4 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด และร้อยละ 2.5 จากจำนวนดังกล่าว ระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 18)

เทปบันทึกภาพ ข้อจำกัดในการใช้เทปบันทึกภาพเหมือนกับการใช้สไลด์ที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น และในปัจจุบันมีแนวโน้มที่จะได้รับการสนับสนุนและมีโอกาสใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมการเกษตรมากขึ้น เนื่องจากอุปกรณ์การใช้และประสิทธิภาพในการใช้มีมากขึ้นนอกจากนี้เทปบันทึกภาพยังสามารถให้ข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจมากกว่าสื่อประเภทใช้เสียงและภาพชนิดอื่น

2.1.19 วิทยู เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีการใช้มากเป็นอันดับที่ 19 มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ใช้สื่อชนิดนี้ รวมทั้งสิ้นร้อยละ 35.6 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดและร้อยละ 2.5 จากจำนวนดังกล่าว ระบุว่ามีการใช้เป็นประจำ (ตาราง 3 ข้อ 19)

วิทยู เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีโอกาสใช้น้อยมากเพราะกระบวนการในการใช้ช่องทางนี้ มีความยุ่งยากนับตั้งแต่การเขียนข่าว การประสานงานกับผู้จัดรายการวิทยูแต่เหตุผลที่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่า มีการใช้เนื่องจาก สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ เคยดำเนินการจัดรายการวิทยูด้วยตนเองในช่วงปี 2532 - 2534 นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลดำเนินการจัดรายการวิทยูด้วยตนเองจำนวน 3 คน ที่สถานีวิทยุกระจายเสียง กรป.กลาง 921 ในปัจจุบัน

ตาราง 3 สถานะการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม
การเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์

(N = 118)

ประเภทของสื่อที่ใช้	ใช้เป็นประจำ เคยใช้แต่ไม่บ่อย ไม่เคยใช้เลย					
	ใช้เป็นประจำ		เคยใช้แต่ไม่บ่อย		ไม่เคยใช้เลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1 บ้ายนิเทศ	90	76.3	28	23.7	0	0
2 เอกสารคำแนะนำ	73	61.9	44	37.3	1	0.8
3 โปสเตอร์	73	61.9	44	37.3	1	0.8
4 แผ่นพับ	58	49.2	55	46.6	5	4.2
5 แผ่นปลิว	50	42.4	63	53.4	5	4.2
6 แผ่นพลิก	49	41.5	63	53.4	6	5.1
7 ของจริง	44	37.3	66	55.9	8	6.8
8 รูปภาพ	37	31.4	77	65.2	4	3.4
9 เทปเสียง	37	31.4	74	62.7	7	5.9
10 วารสารต่าง ๆ	32	27.1	69	58.5	17	14.4
11 จดหมายข่าว	19	16.1	61	51.7	38	32.2
12 ชดเชยการ	12	10.2	87	73.7	19	16.1
13 หนังสือพิมพ์	8	6.8	37	31.3	73	61.9
14 แผ่นโป่งใส	7	5.9	67	56.8	44	37.3
15 ทัศนศึกษา	4	3.4	69	58.5	45	38.1
16 หุ่นจำลอง	4	3.4	22	18.6	92	78.0
17 สไลด์	3	2.5	63	53.4	52	44.1
18 เทปบันทึกภาพ (VDO)	3	2.5	60	50.9	55	46.6
19 วิทยุ	3	2.5	39	33.1	76	64.4

2.2 จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อแต่ละประเภท

การศึกษาข้อมูล จากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เพื่อทราบเหตุผลหรือจุดมุ่งหมายในการใช้สื่อ แต่ละประเภทโดยการเสนอจุดมุ่งหมายในการใช้ให้เลือก 3 ข้อคือ (1) เพื่อการประชาสัมพันธ์ (2) เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการเกษตร และ(3)เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรมีการยอมรับเอาวิชาการไปปฏิบัติได้จริง มีผลจากการศึกษาที่พอสรุปได้ดังนี้

2.2.1 ป้ายนิเทศ ร้อยละ 72.0 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการใช้ป้ายนิเทศเพื่อการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 21.2 ระบุว่าใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ และส่วนที่เหลือ คือร้อยละ 6.8 มีการใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ (ตาราง 4 ข้อ 1)

2.2.2 เอกสารคำแนะนำ ร้อยละ 77.2 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการใช้เอกสารคำแนะนำเพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการร้อยละ 16.9 ใช้เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ และร้อยละ 5.1 ใช้เพื่อประชาสัมพันธ์ (ตาราง 4 ข้อ 2)

2.2.3 โปสเตอร์ ร้อยละ 83.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าใช้โปสเตอร์เพื่อการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 11.1 ใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการและร้อยละ 4.2 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ (ตาราง 4 ข้อ 3)

2.2.4 แผ่นพับ ร้อยละ 76.3 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าใช้แผ่นพับ เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ร้อยละ 11.0 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ และร้อยละ 8.5 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ (ตาราง 4 ข้อ 4)

2.2.5 แผ่นปลิว ร้อยละ 66.1 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าใช้แผ่นปลิว เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ร้อยละ 21.2 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ และร้อยละ 8.5 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ (ตาราง 4 ข้อ 5)

2.2.6 แผ่นพลิก ร้อยละ 72.0 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าใช้แผ่นพลิก เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ร้อยละ 16.1 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ และร้อยละ 6.8 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ (ตาราง 4 ข้อ 6)

2.2.7 ของจริง ร้อยละ 50.8 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำตำบลทั้งหมดระบุว่าใช้ของจริงเพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติร้อยละ 32.2 ใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และร้อยละ 10.2 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ (ตาราง 4 ข้อ 7)

2.2.8 รูปภาพ ร้อยละ 60.2 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำตำบลทั้งหมดระบุว่าใช้รูปภาพเพื่อการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 21.2 ใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และร้อยละ 15.2 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ (ตาราง 4 ข้อ 8)

2.2.9 เทปเสียง ร้อยละ 72.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการใช้ เทปบันทึกเสียง เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ร้อยละ 17.8 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์และร้อยละ 3.4 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ (ตาราง 4 ข้อ 9)

2.2.10 วารสารต่าง ๆ ร้อยละ 61.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าใช้วารสารต่าง ๆ เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ร้อยละ 12.7 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติและร้อยละ 11.0 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ (ตาราง 4 ข้อ 10)

2.2.11 จดหมายข่าว ร้อยละ 42.4 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการใช้จดหมายข่าวเพื่อการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 21.2 ใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และร้อยละ 4.2 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ (ตาราง 4 ข้อ 11)

2.2.12 ชุมนิทรรศการ ร้อยละ 58.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่า มีการใช้ชุนิทรรศการ เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ร้อยละ 15.2 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ และร้อยละ 10.2 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ (ตาราง 4 ข้อ 12)

2.2.13 หนังสือพิมพ์ ร้อยละ 20.4 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการใช้หนังสือพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์ ร้อยละ 15.2 ใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และร้อยละ 2.5 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ (ตาราง 4 ข้อ 13)

2.2.14 แผ่นโปรงใส ร้อยละ 48.3 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการใช้แผ่นโปรงใสเพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ร้อยละ 10.2 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ และร้อยละ 4.2 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ (ตาราง 4 ข้อ 14)

2.2.15 ทัศนศึกษาร้อยละ 39.0 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการใช้ กิจกรรมการทัศนศึกษาเพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ ร้อยละ 21.2 ใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และร้อยละ 1.7 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ (ตาราง 4 ข้อ 15)

2.2.16 หุ่นจำลอง ร้อยละ 11.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดระบุว่ามีการใช้หุ่นจำลอง เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ ร้อยละ 7.6 ใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ และร้อยละ 2.5 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ (ตาราง 4 ข้อ 16)

2.2.17 สไลด์ ร้อยละ 46.6 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการใช้สไลด์เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ร้อยละ 7.6 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ และร้อยละ 1.7 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ (ตาราง 4 ข้อ 17)

2.2.18 เทปบันทึกภาพ ร้อยละ 45.0 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่า มีการใช้เทปบันทึกภาพเพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ ร้อยละ 5.9 ใช้เพื่อการกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ และร้อยละ 2.5 ใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ (ตาราง 4 ข้อ 18)

2.2.19 วิทยู ร้อยละ 28.8 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการใช้วิทยูเพื่อการประชาสัมพันธ์ และร้อยละ 6.8 ใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ (ตาราง 4 ข้อ 19)

จากผลการศึกษาเพื่อทราบถึง จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อแต่ละประเภท ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ซึ่งได้กล่าวถึงแล้วข้างต้น จะเห็นได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีจุดมุ่งหมายในการใช้สื่อแต่ละประเภทที่แตกต่างกันไป ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะสมบัติของสื่อแต่ละประเภทที่มีความสัมพันธ์กับพื้นฐานประสบการณ์ในการผลิต การได้มา ตลอดจนความสามารถในการใช้ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลควบคู่ไป

กับลักษณะงานส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งถ้าจะนำผลที่ได้นำเสนอ
ไปแล้วข้างต้นมาจัดกลุ่มเสียใหม่ โดยยึดจุดมุ่งหมายในการใช้เป็นสำคัญแล้ว
จะพบว่าสื่อ 10 ประเภทแรกที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเลือก
ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ ทั้ง 3 ประการจะเป็นดังนี้

1. สื่อ 10 ประเภทแรกที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเลือกใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้เกษตรกรเป้าหมาย มีความ
ตื่นตน สนใจที่จะไขว่คว้าหาความรู้เพิ่มเติมเรียงตามลำดับตามจำนวนเจ้าหน้าที่
ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่เลือกสื่อแต่ละประเภทจากมากไปหาน้อย
ดังนี้ (1) โปสเตอร์ (2) บ้ายนิเทศ (3) รูปภาพ (4) จดหมายข่าว
(5) วิทยุ (6) แผ่นปลิว (7) หนังสือพิมพ์ (8) เทปเสียง (9) แผ่นโปรงใส
(10) ชุตินทรรศการ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่เลือก
ใช้สื่อแต่ละประเภท คิดเป็นร้อยละ 83.9 72.0 60.2 42.4 28.8 21.2
20.4 17.8 10.2 และ 10.2 ตามลำดับ

2. สื่อ 10 ประเภทแรก ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเลือกใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรเป้าหมาย
เพิ่มเติมเรียงลำดับตามจำนวนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล
ที่เลือกแต่ละประเภทจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ (1) เอกสารคำแนะนำ (2)
แผ่นพับ (3) เทปเสียง (4) แผ่นพลิก (5) แผ่นปลิว (6) วารสารต่าง ๆ
(7) ชุตินทรรศการ (8) แผ่นโปรงใส (9) สไลด์ (10) เทปบันทึกภาพ
โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่เลือกใช้สื่อแต่ละประเภท
คิดเป็นร้อยละ 77.2 76.3 72.9 72.0 66.1 61.9 58.5 48.3 46.6
และ 45.0 ตามลำดับ

3. สื่อ 10 ประเภทแรก ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเลือกใช้เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรปฏิบัติ เรียงลำดับตามจำนวนเจ้าหน้าที่
ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่เลือกแต่ละประเภทจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้
(1) ของจริง (2) ทศนศึกษา (3) บ้ายนิเทศ (4) เอกสารคำแนะนำ (5)
แผ่นพลิก (6) รูปภาพ (7) ชุตินทรรศการ (8) วารสารต่าง ๆ (9) หุ่น
จำลอง (10) แผ่นพับ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่
เลือกใช้สื่อแต่ละประเภท คิดเป็นร้อยละ 50.8 39.0 21.2 16.9 16.1
15.2 15.2 12.7 11.9 และ 11.0 ตามลำดับ

ตาราง 4 จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อแต่ละประเภทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม
การเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์
(N = 118)

ประเภทของ สื่อที่ใช้	กระตุ้นให้ เกษตรกร ปฏิบัติ		การ ประชาสัมพันธ์		การเผยแพร่ ความรู้ทาง วิชาการ		ไม่ใช้สื่อ ชนิดนี้เลย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	1. ป้ายนิเทศ	25	21.2	85	72.0	8	6.8	0
2. เอกสาร คำแนะนำ	20	16.9	6	5.1	91	77.2	1	0.8
3. โปสเตอร์	5	4.2	99	83.9	13	11.1	1	0.8
4. แผ่นพับ	13	11.0	10	8.5	90	76.3	5	4.2
5. แผ่นปลิว	10	8.5	25	21.2	78	66.1	5	4.2
6. แผ่นพลิก	19	16.1	8	6.8	85	72.0	6	5.1
7. ของจริง	60	50.8	12	10.2	38	32.2	8	6.8
8. รูปภาพ	18	15.2	71	60.2	25	21.2	4	3.4
9. เทปเสียง	4	3.4	21	17.8	86	72.9	7	5.9
10. วารสารต่างๆ	15	12.7	13	11.0	73	61.9	17	14.4
11. จดหมายข่าว	5	4.2	50	42.4	25	21.2	38	32.2
12. ชุดนิทรรศการ	18	15.2	12	10.2	69	58.5	19	16.1
13. หนังสือพิมพ์	3	2.5	24	20.4	18	15.2	73	61.9
14. แผ่นโปร่งใส	5	4.2	12	10.2	57	48.3	44	37.3
15.ทัศนศึกษา	46	39.0	2	1.7	25	21.2	45	38.1
16. หุ่นจำลอง	14	11.9	3	2.5	9	7.6	92	78.0
17. สไลด์	9	7.6	2	1.7	55	46.6	52	44.1
18. เทปบันทึกภาพ (VDO)	7	5.9	3	2.5	53	45.0	55	46.6
19. วิทยู	0	0	34	28.8	8	6.8	76	64.4

2.3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อ

การศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเพื่อทราบถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรสังเกตได้ โดยที่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น เป็นผลมาจากการใช้สื่อแต่ละประเภท มีผลการศึกษาที่พอสรุปได้ดังนี้

2.3.1 บ้ายนิเทศ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมากกว่าครึ่งหนึ่ง หรือร้อยละ 52.6 ระบุว่าอยู่ในขั้นการตัดสินใจ รองลงมาร้อยละ 28.8 เห็นว่าทำให้เกษตรกร ได้รับความรู้เพิ่มเติมและร้อยละ 17.8 เห็นว่า การใช้ป้ายนิเทศ สามารถทำให้เกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้ มีเพียงรายเดียวเท่านั้น หรือร้อยละ 0.8 ที่เห็นว่า การใช้ป้ายนิเทศไม่ทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใด ๆ (ตาราง 5 ข้อ 1)

2.3.2 เอกสารคำแนะนำ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 76.3 เห็นว่าการใช้เอกสารคำแนะนำสามารถทำให้เกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติมรองลงมาร้อยละ 20.3 เห็นว่าทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้ ร้อยละ 3.4 เห็นว่า ทำให้เกษตรกรมีความตื่นตัว สนใจ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลย ที่เห็นว่าการใช้เอกสารคำแนะนำไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 2)

2.3.3 โปสเตอร์ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 69.5 เห็นว่าการใช้โปสเตอร์นั้นสามารถทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นตัดสินใจ ร้อยละ 24.6 เห็นว่าทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 5.9 เห็นว่าทำให้เกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคนใดเลยที่เห็นว่าการใช้ โปสเตอร์ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 3)

2.3.4 แผ่นพับ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ประจำตำบล ร้อยละ 80.5 เห็นว่าการใช้แผ่นพับทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 11.9 เห็นว่า ทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ ร้อยละ 7.6 เห็นว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นตัดสินใจและไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคนใดเลย

ที่เห็นว่าการใช้แผ่นพับไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร
(ตาราง 5 ข้อ 4)

2.3.5 แผ่นปลิว พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 74.6 เห็นว่าการใช้ แผ่นปลิว สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรได้ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 16.1 เห็นว่าทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นต้นตน สนใจ ร้อยละ 9.3 เห็นว่าทำให้เปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติและไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลยที่เห็นว่า การใช้แผ่นปลิวไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 5)

2.3.6 แผ่นพลิก พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 72.0 เห็นว่าการใช้แผ่นพลิก ทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 15.3 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ ร้อยละ 12.7 เห็นว่าทำให้มีการต้นตน สนใจ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลย ที่เห็นว่าการใช้แผ่นพลิก ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 6)

2.3.7 ของจริง พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 64.4 เห็นว่าการใช้ของจริง ทำให้เกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ร้อยละ 20.3 เห็นว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร ได้ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 15.3 เห็นว่าทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นต้นตน สนใจ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลยเห็นว่าการใช้ของจริงไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 7)

2.3.8 รูปภาพ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 60.2 เห็นว่าการใช้รูปภาพเป็นสื่อในการส่งเสริมมีผลทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นต้นตน สนใจ ร้อยละ 29.7 เห็นว่ามีผลทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ได้ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติมร้อยละ 10.1 เห็นว่ามีผลถึงขั้น ทำให้เกษตรกรสามารถนำไปปฏิบัติได้ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลยที่เห็นว่า การใช้รูปภาพเป็นสื่อในการส่งเสริมการเกษตร ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 8)

2.3.9 เทปเสียง พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 69.5 เห็นว่าการใช้เทปเสียงเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรทำให้เกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้น ได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 26.3 เห็นว่าทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงถึงได้ถึงขั้น ตื่นตนสนใจ ร้อยละ 4.2 เห็นว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลย ที่เห็นว่าการใช้เทปเสียงเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตร ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 9)

2.3.10 วารสารต่าง ๆ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 78.0 เห็นว่าการใช้วารสารต่าง ๆ เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรนั้นมีผลทำให้เกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้น ได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 13.6 เห็นว่าทำให้เกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ ร้อยละ 8.5 เห็นว่าทำให้เกษตรกรเกิดการตื่นตนสนใจ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลย ที่เห็นว่าการใช้วารสารต่าง ๆ เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตร ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 10)

2.3.11 จดหมายข่าว พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 67.8 เห็นว่าการใช้จดหมายข่าวเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรนั้น ทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้น ได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 28.8 เห็นว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้น ตื่นตนสนใจ ร้อยละ 3.4 เห็นว่าสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นเกิดการนำไปปฏิบัติได้ และไม่มี เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล คนใดเลย ที่เห็นว่าการใช้จดหมายข่าว ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 11)

2.3.12 ชุมนิทรรศการ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 57.6 เห็นว่าการใช้ชุนิทรรศการ เป็นสื่อในการส่งเสริมการเกษตรมีผลทำให้เกษตรกรมี การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้น ได้รับความรู้เพิ่มเติมร้อยละ 28.0 เห็นว่ามีผลถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ร้อยละ 14.4 เห็นว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นตื่นตน สนใจ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลยที่เห็นว่าการใช้ชุนิทรรศการเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตร ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 12)

2.3.13 **หนังสือพิมพ์** พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลร้อยละ 70.4 ที่มีความเห็นว่าการใช้หนังสือพิมพ์เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรสามารถทำให้เกษตรกร เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 23.7 เห็นว่า ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นต้นตน สนใจ ร้อยละ 5.9 เห็นว่าสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคนใดเลยที่เห็นว่าการใช้หนังสือพิมพ์ เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 13)

2.3.14 **แผ่นโปสเตอร์** พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล คือร้อยละ 68.6 เห็นว่าการใช้แผ่นโปสเตอร์เป็นสื่อ ในงานส่งเสริมการเกษตรนั้นสามารถทำให้เกษตรกร เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้น ได้รับความรู้เพิ่มเติมร้อยละ 25.5 เห็นว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นต้นตน สนใจ ร้อยละ 5.1 เห็นว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงถึงขั้น สามารถนำไปปฏิบัติได้ และ ร้อยละ 0.8 ที่เห็นว่าไม่ทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใด ๆ (ตาราง 5 ข้อ 14)

2.3.15 **ทัศนศึกษา** พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 54.3 เห็นว่า การใช้กิจกรรมทัศนศึกษาในงานส่งเสริมการเกษตรนั้นมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของเกษตรกรได้ถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ ร้อยละ 27.1 เห็นว่าทำให้เกษตรกรได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 18.6 เห็นว่าทำให้เกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึง ขั้นต้นตน สนใจ แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล คนใดเลยที่เห็นว่าการจัดกิจกรรมทัศนศึกษา ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 15)

2.3.16 **หุ่นจำลอง** พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 48.4 ทั้งหมดเห็นว่า การใช้หุ่นจำลองเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรทำให้เกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในขั้นการต้นตน สนใจ ร้อยละ 27.1 เห็นว่ามีผลทำให้เกษตรกร ได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 23.7 เห็นว่าสามารถเกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้และร้อยละ 0.8 ที่เห็นว่าไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ (ตาราง 5 ข้อ 16)

2.3.17 สไลด์ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 59.3 เห็นว่าการใช้สไลด์ เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรมีผลทำให้เกษตรกรเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 25.5 เห็นว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นต้นตน สนใจ ร้อยละ 14.4 เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงสามารถเกิดขึ้นได้ถึงขั้นการนำไปปฏิบัติได้ และมีเพียง ร้อยละ 0.8 ที่เห็นว่า ไม่สามารถทำให้เกษตรกร เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมใด ๆ (ตาราง 5 ข้อ 17)

2.3.18 เทปบันทึกภาพ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่เห็นว่า การใช้เทปบันทึกภาพเป็นสื่อ ในงานส่งเสริมการเกษตรนั้น สามารถมีผลทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติม และถึงขั้นต้นตน สนใจ ในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน กล่าวคือมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่มีความเห็นในแต่ละกลุ่มข้างต้นคิดเป็นร้อยละ 37.3 33.9 และ 28.8 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคนใด ที่ระบุว่าการใช้เทปบันทึกภาพเป็นสื่อ ในงานส่งเสริมการเกษตร ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร (ตาราง 5 ข้อ 18)

2.3.19 วิทยุ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ร้อยละ 60.2 เห็นว่าการใช้วิทยุเป็นสื่อ ในงานส่งเสริมการเกษตรสามารถทำให้เกษตรกร เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ได้ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติม ร้อยละ 39.0 เห็นว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ถึงขั้นการต้นตน สนใจ ร้อยละ 0.8 เห็นว่าไม่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใด ๆ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคนใดเลยที่เห็นว่า การใช้วิทยุเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรสามารถทำให้เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ (ตาราง 5 ข้อ 19)

จากผลการศึกษา เพื่อทราบถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อประเภทต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล สังเกตได้ ที่ได้นำเสนอไปแล้วข้างต้นนั้น และได้นำมาจำแนกถึงประสิทธิภาพของสื่อแต่ละชนิด โดยใช้ระดับของการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเป็นเกณฑ์ในการจำแนกพบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเกือบทั้งหมดระบุการใช้สื่อในการส่งเสริมการเกษตรมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างมาก โดยสื่อส่วนใหญ่ที่มีอยู่เป็นสื่อประเภทที่ทำให้เกษตรกร ได้รับความรู้

เพิ่มขึ้น สื่อที่มีประสิทธิภาพในการที่จะทำให้เกษตรกร ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นมากที่สุด 10 ประเภทแรก คือ (1) แผ่นพับ (2) วารสารต่าง ๆ (3) เอกสารคำแนะนำ (4) แผ่นปลิว (5) แผ่นพลิก (6) หนังสือพิมพ์ (7) เทปเสียง (8) แผ่นโปรงใส (9) จดหมายข่าว (10) วิทยุ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ระบุว่าสื่อแต่ละประเภท เป็นสื่อที่ให้ความรู้กับเกษตรกรได้มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 80.5 78.0 76.3 74.6 72.0 70.3 69.5 68.6 67.8 และ 60.2 ตามลำดับ

สำหรับสื่อ ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่าทำให้เกษตรกรเป้าหมาย มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ถึงระดับต้นตน สนใจ 10 ประเภทแรกคือ (1) โปสเตอร์ (2) รูปภาพ (3) บ้ายนิเทศ (4) หุ่นจำลอง (5) วิทยุ (6) เทปบันทึกภาพ (7) จดหมายข่าว (8) เทปเสียง (9) สไลด์ (10) แผ่นโปรงใส โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ระบุว่าสื่อประเภทดังกล่าว สามารถทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลง ไปถึงขั้นต้นตน สนใจมากที่สุดคิดเป็น ร้อยละ 69.5 60.2 52.6 48.4 และ 39.0 28.8 28.8 26.3 25.5 และ 25.5 ตามลำดับ

ส่วนสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่าทำให้เกษตรกรเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมถึงระดับสามารถนำไปปฏิบัติได้ 10 ประเภทแรกคือ (1) ของจริง (2) ทศนศึกษา (3) เทปบันทึกภาพ (4) ชุดนิทรรศการ (5) หุ่นจำลอง (6) เอกสารคำแนะนำ (7) บ้ายนิเทศ (8) แผ่นพลิก (9) สไลด์ (10)วารสารต่าง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ระบุว่าสื่อประเภทดังกล่าวสามารถทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงไปถึงขั้นที่เกษตรกร สามารถนำไปปฏิบัติได้คิดเป็นร้อยละ 64.4 54.3 37.3 28.0 23.7 20.3 17.8 15.3 14.4 และ 13.5 ตามลำดับ

สรุป

- สื่อที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระดับต้นตนสนใจ 10 อันดับแรก ได้แก่ โปสเตอร์ รูปภาพ บ้ายนิเทศ หุ่นจำลอง วิทยุ เทปบันทึกภาพ จดหมายข่าว เทปเสียง สไลด์ แผ่นโปรงใส

- สื่อที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในระดับได้รับความรู้ 10 อันดับแรก ได้แก่ แผ่นพับ วารสารต่าง ๆ เอกสารคำแนะนำ แผ่นปลิว แผ่นพลิก หนังสือพิมพ์ เทปเสียง แผ่นโปรงใส จดหมายข่าว วิทยุ

- สื่อที่ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ในระดับสามารถนำไปปฏิบัติได้ 10 อันดับแรก ได้แก่ ของจริง ทักษะศึกษา เทปบันทึกภาพ ชุดนิทรรศการ หุ่นจำลอง เอกสารคำแนะนำ ป้ายนิเทศ แผ่นพลิก สไลด์ วารสารต่าง ๆ

ตาราง 5 การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ

(N = 118)

ประเภทของสื่อที่ใช้	ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง		ตื่นสนใจ		ได้รับความรู้		สามารถนำไปปฏิบัติได้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ป้ายนิเทศ	1	.8	62	52.6	34	28.8	21	17.8
2. เอกสารคำแนะนำ	0	0	4	3.4	90	76.3	24	20.3
3. โปสเตอร์	0	0	82	69.5	29	24.6	7	5.9
4. แผ่นพับ	0	0	9	7.6	95	80.5	14	11.9
5. แผ่นปลิว	0	0	19	16.1	88	74.6	11	9.3
6. แผ่นพลิก	0	0	15	12.7	85	72.0	18	15.3
7. ของจริง	0	0	18	15.3	24	20.3	76	64.4
8. รูปภาพ	0	0	71	60.2	35	29.7	12	10.1
9. เทปเสียง	0	0	31	26.3	82	69.5	5	4.2
10. วารสารต่าง ๆ	0	0	10	8.5	92	78.0	16	13.5
11. จดหมายข่าว	0	0	34	28.8	80	67.8	4	3.4
12. ชุดนิทรรศการ	0	0	17	14.4	68	57.6	33	28.0
13. แผ่นโปร่งใส	1	.8	30	25.5	81	68.6	6	5.1
14. ทักษะศึกษา	0	0	22	18.6	32	27.1	64	54.3
15. หุ่นจำลอง	1	.8	57	48.4	32	27.1	28	23.7
16. สไลด์	1	.8	30	25.5	70	59.3	17	14.4
17. เทปบันทึกภาพ (VDO)	0	0	34	28.8	40	33.9	44	37.3
18. หนังสือพิมพ์	0	0	28	23.7	83	70.3	7	5.9
19. วิทยู	1	.8	46	30.0	71	60.2	0	0

2.4. แหล่งที่มาของสื่อที่นำไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษาเพื่อทราบว่า สื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลนำไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรของตนแต่ละชนิดนั้น เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลได้มาจากแหล่งใดบ้าง ปรากฏว่ามีผลการศึกษาที่พอสรุปได้ดังนี้

2.4.1 ป้ายนิเทศ ร้อยละ 82.2 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าเป็นผู้ผลิตป้ายนิเทศขึ้นมาใช้ด้วยตนเองส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 17.8 ระบุว่าได้มาจากแหล่งอื่น (ตาราง 6 ข้อ 1)

2.4.2 เอกสารคำแนะนำ ร้อยละ 72.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าเอกสารคำแนะนำที่นำไปใช้เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตร ได้รับการมาจากแหล่งอื่น และที่เหลืออีก ร้อยละ 27.1 ระบุว่าเป็นผู้ผลิตขึ้นเพื่อใช้เอง (ตาราง 6 ข้อ 2)

2.4.3 โปสเตอร์ ร้อยละ 89.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าแผ่นโปสเตอร์ที่นำไปใช้เป็นสื่อในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรนั้นได้รับการสนับสนุนจากแหล่งอื่น ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 9.3 ระบุว่าเป็นผู้ผลิตขึ้นมาใช้เอง (ตาราง 6 ข้อ 3)

2.4.4 แผ่นพับ ร้อยละ 56.8 ระบุว่าแผ่นพับที่ใช้เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตร ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งผลิตอื่น ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 39.0 ระบุว่าได้ทำการผลิตขึ้นใช้เอง (ตาราง 6 ข้อ 4)

2.4.5 แผ่นปลิว แหล่งที่มาของแผ่นปลิว ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมการเกษตรนั้น มีแหล่งที่มาเหมือนกับแผ่นพับที่ได้ระบุไว้ในข้อ 4.4 ทุกประการ (ตาราง 6 ข้อ 5)

2.4.6 แผ่นพลิก ร้อยละ 73.8 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าเป็นผู้ทำการผลิตแผ่นพลิกขึ้นเพื่อใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมการเกษตรด้วยตนเอง ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 22.0 ระบุว่าได้รับการสนับสนุน มาจากแหล่งอื่น (ตาราง 6 ข้อ 6)

2.4.7 ของจริง ร้อยละ 63.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าเป็นผู้ทำการเลือกและหาของจริงที่จำเป็นต้องใช้

เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรด้วยตนเอง ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 29.7 ระบุว่าได้รับการสนับสนุนมาจากบุคคลอื่น (ตาราง 6 ข้อ 7)

2.4.8 **รูปภาพ** ร้อยละ 66.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ารูปภาพที่นำไปใช้เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรของตนนั้นได้รับการสนับสนุน หรือมีการผลิตจากแหล่งอื่น ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 29.7 ระบุว่าเป็นผู้ทำการผลิตขึ้นเพื่อใช้ด้วยตนเอง (ตาราง 6 ข้อ 8)

2.4.9 **เทปเสียง** เทปเสียงที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ได้นำมาใช้เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตร เกือบทั้งหมด คือ ร้อยละ 91.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด เป็นเทปเสียงที่มีการผลิตจากแหล่งอื่นและมีเพียงร้อยละ 2.5 ที่ระบุว่าได้ทำการผลิตเทปเสียงขึ้นเพื่อใช้ด้วยตนเอง (ตาราง 6 ข้อ 9)

2.4.10 **วารสารต่าง ๆ** ร้อยละ 83.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าวารสารต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรของตน เป็นวารสารที่ผลิตมาจากแหล่งอื่น และมีเพียงร้อยละ 1.7 เท่านั้นที่ ระบุว่าได้ทำการผลิตวารสารขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมการเกษตรด้วยตนเอง (ตาราง 6 ข้อ 10)

2.4.11 **จดหมายข่าว** ร้อยละ 47.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าจดหมายข่าวที่ตนใช้ เป็นสื่อในการส่งเสริมการเกษตร เป็นจดหมายข่าวที่มีการผลิตขึ้นโดยบุคคลอื่น ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 20.3 ระบุว่าได้ทำการผลิตจดหมายข่าวขึ้นใช้ด้วยตนเอง (ตาราง 6 ข้อ 11)

2.4.12 **ชุดนิทรรศการ** ร้อยละ 60.2 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าชุดนิทรรศการ ที่ใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมการเกษตรนั้น ได้รับการสนับสนุนมาจากแหล่งอื่น และส่วนที่เหลืออีก ร้อยละ 23.7 ของเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าเป็นผู้ทำการผลิตชุดนิทรรศการขึ้นเพื่อใช้ด้วยตนเอง (ตาราง 6 ข้อ 12)

2.4.13 **หนังสือพิมพ์** ร้อยละ 39.0 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าหนังสือพิมพ์ที่ตนเองนำไปใช้เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรนั้น มีการผลิตขึ้นโดยบุคคลอื่น และมีเพียงร้อยละ 0.8 เท่านั้นที่ระบุว่า ตนเองมีส่วนในการผลิตหนังสือพิมพ์ ที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร (ตาราง 6 ข้อ 13)

2.4.14 **แผ่นโปร่งใส** ร้อยละ 39.8 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าได้ทำการผลิตแผ่นโปร่งใสขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรด้วยตนเอง ในขณะที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่เหลืออีก ร้อยละ 22.9 ระบุว่าได้รับมาจากแหล่งผลิตอื่น (ตาราง 6 ข้อ 14)

2.4.15 **ทัศนศึกษา** ร้อยละ 40.7 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดระบุว่า การจัดให้มีกิจกรรมทัศนศึกษาขึ้นนั้นเป็นการจัดขึ้นโดย หรือได้รับการสนับสนุนจากบุคคลอื่น ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 21.2 ระบุว่าเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดให้มีกิจกรรมทัศนศึกษาขึ้นด้วยตนเอง (ตาราง 6 ข้อ 15)

2.4.16 **หุ่นจำลอง** ร้อยละ 13.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ที่ระบุว่าหุ่นจำลองที่ตนนำมาใช้เป็นสื่อในการส่งเสริมการเกษตรนั้นเป็นหุ่นจำลองที่มีการผลิตขึ้นโดยบุคคลอื่นและมีเพียงร้อยละ 8.5 ที่ระบุว่า ตนได้ทำการผลิตหุ่นจำลองขึ้นเพื่อใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรด้วยตนเอง (ตาราง 6 ข้อ 16)

2.4.17 **สไลด์** ร้อยละ 55.1 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าสไลด์ที่ใช้เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรได้รับการสนับสนุนจากแหล่งผลิตอื่น และมีเพียงร้อยละ 1.7 ที่ระบุว่าได้มีการผลิตสไลด์ขึ้นใช้ด้วยตนเอง (ตาราง 6 ข้อ 17)

2.4.18 **เทปบันทึกภาพ** เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทุกคน ที่มีการใช้เทปบันทึกภาพ เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตร ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 53.4 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าเทปบันทึกภาพที่นำมาใช้ทั้งหมด เป็นเทปบันทึกภาพที่ทำการผลิตจากแหล่งอื่น (ตาราง 6 ข้อ 18)

2.4.19 **วิทยุ** ร้อยละ 33.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ารายการวิทยุที่ตนเองใช้เป็นสื่อ ในงานส่งเสริมการเกษตรนั้นเป็นรายการวิทยุ ที่มีการผลิตและออกรายการกระจายเสียงโดยบุคคลอื่น และมีเพียงร้อยละ 2.5 ที่ระบุว่าได้ทำการผลิตรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่องานส่งเสริมการเกษตรด้วยตนเอง (ตาราง 6 ข้อ 19)

จากผลของการศึกษาเพื่อทราบ แหล่งที่มาของสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบลได้รับ และนำไปใช้ในการส่งเสริมการเกษตรกับ บุคคลเป้าหมายข้างต้น อาจจำแนกได้เป็น 2 กลุ่มคือ (1) สื่อที่เจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบลส่วนใหญ่สามารถผลิตขึ้นใช้ได้เอง (2) สื่อที่เจ้า หน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ได้รับการสนับสนุนจากแหล่งอื่น ๆ

สำหรับสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลส่วนใหญ่ระบุ ว่าได้ผลิตขึ้นใช้เอง 10 ประเภทแรก คือ (1) บ้ายนิเทศ (2) แผ่นพลิก (3) ของจริง (4) แผ่นโปรงใส (5) แผ่นพับ (6) แผ่นปลิว (7) รูปภาพ (8) เอกสารคำแนะนำ (9) ชุติทรรศการ (10) ทัศนศึกษา โดยมีเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่าได้ผลิตขึ้นใช้เองคิดเป็นร้อยละ 82.2 73.8 63.5 39.8 39.0 39.0 29.7 27.1 23.7 และ 21.2 ตามลำดับ

สำหรับสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่าได้ รับการสนับสนุนจากแหล่งอื่น ๆ 10 ประเภทแรก คือ (1) เทปเสียง (2) ไปสเตอร์ (3) วารสารต่าง ๆ (4) เอกสารคำแนะนำ (5) รูปภาพ (6) ชุติทรรศการ (7) แผ่นพับ (8) แผ่นปลิว (9) สไลด์ (10) เทปบันทึก ภาพ โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่าได้รับการสนับสนุน จากแหล่งอื่น คิดเป็น ร้อยละ 91.5 89.9 83.9 72.9 66.9 60.2 56.8 56.8 55.1 และ 53.4 ตามลำดับ

ตาราง 6 แหล่งที่มาของสื่อที่ได้รับซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
ประจำตำบลนำไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร

(N = 118)

ประเภทของสื่อที่ใช้	ผลิตขึ้นเอง		ได้มาจากแหล่งอื่น		ไม่ได้ใช้สื่อนี้	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ป้ายนิเทศ	97	82.2	21	17.8	0	0
2. เอกสารคำแนะนำ	32	27.1	86	72.9	1	0.8
3. โปสเตอร์	11	9.3	106	89.9	1	0.8
4. แผ่นพับ	46	39.0	67	56.8	5	4.2
5. แผ่นปลิว	46	39.0	67	56.8	5	4.2
6. แผ่นพลิก	87	73.8	26	22.0	5	4.2
7. ของจริง	75	63.5	35	29.7	8	6.8
8. รูปภาพ	35	29.7	79	66.9	4	3.4
9. เทปเสียง	3	2.5	108	91.5	7	6.0
10. วารสารต่าง ๆ	2	1.7	99	83.9	17	14.4
11. จดหมายข่าว	24	20.3	56	47.5	38	32.2
12. ชุดนิทรรศการ	28	23.7	71	60.2	19	16.1
13. หนังสือพิมพ์	1	.8	46	39.0	71	60.2
14. แผ่นโปรงใส	47	39.8	27	22.9	44	37.3
15. ทัศนศึกษา	25	21.2	48	40.7	45	38.1
16. หุ่นจำลอง	10	8.5	16	13.5	92	78.0
17. สไลด์	2	1.7	65	55.1	51	43.2
18. เทปบันทึกภาพ (VDO)	0	0	63	53.4	55	46.6
19. วิทยู	3	2.5	40	33.9	75	63.6

2.5. สื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลนิยมใช้

จากการศึกษาเพื่อทราบชนิดของสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลนิยมใช้ โดยให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเรียงลำดับชนิดของสื่อที่ชอบ และมีการใช้มากที่สุด 5 ชนิดแรกจากประเภทของสื่อที่เสนอให้เลือก รวม 19 ประเภท มีผลที่พอสรุปได้ดังนี้

2.5.1 เอกสารคำแนะนำ เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลนิยมใช้มากที่สุด โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่เลือกสื่อชนิดนี้เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 3.37 คิดเป็นอันดับที่ 1 (ตาราง 7 ข้อ 1)

2.5.2 โปสเตอร์ แผ่นโปสเตอร์เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลนิยมเลือกใช้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 2 รองจากเอกสารคำแนะนำ โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 2.13 คิดเป็นอันดับที่ 2 (ตาราง 7 ข้อ 2)

2.5.3 แผ่นพลิก แผ่นพลิกเป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีความนิยมเลือกใช้มากที่สุดเป็นอันดับ 3 จากสื่อ 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 1.47 คิดเป็นอันดับที่ 3 (ตาราง 7 ข้อ 3)

2.5.4 แผ่นพับ แผ่นพับเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีความนิยมใช้มากที่สุดเป็นอันดับ 4 จากสื่อ 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 1.21 คิดเป็นอันดับที่ 4 (ตาราง 7 ข้อ 4)

2.5.5 เทปเสียง เทปเสียงเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่านิยมใช้มากที่สุดเป็นอันดับที่ 5 จากสื่อ 19 ประเภท ที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 1.08 คิดเป็นอันดับที่ 5 (ตาราง 7 ข้อ 5)

2.5.6 บ้ายนิเทศ บ้ายนิเทศเป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีความนิยมใช้นับได้เป็นอันดับที่ 6 จากสื่อ 19 ประเภท ที่เสนอให้เลือกโดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.99 คิดเป็นอันดับที่ 6 (ตาราง 7 ข้อ 6)

2.5.7 ของจริง ของจริงเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีความนิยมใช้นับได้เป็นอันดับที่ 7 จากสื่อ 19 ประเภทที่เสนอให้เลือกโดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.93 คิดเป็นอันดับที่ 7 (ตาราง 7 ข้อ 7)

2.5.8 แผ่นปลิว แผ่นปลิวเป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำ ตำบลที่เป็นเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ระบุว่ามีความนิยมใช้นับได้เป็นอันดับที่ 8 จากสื่อ 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.93 คิดเป็นอันดับที่ 8 (ตาราง 7 ข้อ 8)

2.5.9 รูปภาพ รูปภาพเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีความนิยมใช้นับได้เป็นอันดับที่ 9 จากสื่อ 19 ประเภท ที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.92 คิดเป็นอันดับที่ 9 (ตาราง 7 ข้อ 9)

2.5.10 เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกภาพเป็นสื่อ ในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่า มีความนิยมใช้นับได้เป็นอันดับที่ 10 จากสื่อ 19 ประเภทที่เสนอให้เลือกโดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.45 คิดเป็นอันดับที่ 10 (ตาราง 7 ข้อ 10)

2.5.11 วารสารต่าง ๆ วารสารต่างๆ เป็นสื่อที่ใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่ามีความนิยมใช้นับได้เป็นอันดับที่ 11 จากสื่อทั้งหมด 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.44 คิดเป็นอันดับที่ 11 (ตาราง 7 ข้อ 11)

2.5.12 จดหมายข่าว จดหมายข่าวเป็นสื่อ ในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีความนิยมใช้นับได้เป็นอันดับที่ 12 จากสื่อทั้งหมด 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.32 คิดเป็นอันดับที่ 12 (ตาราง 7 ข้อ 12)

2.5.13 แผ่นโปรงใส แผ่นโปรงใสเป็นสื่อ ในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีความนิยมใช้นับได้เป็นอันดับที่ 13 จากสื่อทั้งหมด 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.22 คิดเป็นอันดับที่ 13 (ตาราง 7 ข้อ 13)

2.5.14 ชุติทรรศการ ชุติทรรศการ เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า มีความนิยมใช้นับได้เป็นอันดับที่ 14 จากสื่อจำนวน 19 ประเภท ที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.19 คิดเป็นอันดับที่ 14 (ตาราง 7 ข้อ 14)

2.5.15 วิทยุ วิทยุกระจายเสียง เป็นสื่อมวลชนที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่านิยมใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรของตนนับได้เป็นอันดับที่ 15 จากสื่อทั้งหมด 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.14 คิดเป็นอันดับที่ 15 (ตาราง 7 ข้อ 15)

5.16 หุ่นจำลอง หุ่นจำลองเป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า มีความนิยมเลือกใช้นับได้เป็นอันดับที่ 16 จากสื่อทั้งหมด 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.08 คิดเป็นอันดับที่ 16 (ตาราง 7 ข้อ 16)

2.5.17 สไลด์ สไลด์เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีการนำมาใช้ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ของตนนับได้เป็นอันดับที่ 17 จากสื่อทั้งหมด 19 ประเภท ที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.08 คิดเป็นอันดับที่ 17 (ตาราง 7 ข้อ 17)

2.5.18 **หนังสือพิมพ์** หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสารมวลชน ประเภทที่ใช้ภาษาหนังสือเป็นสื่อหลักในการสื่อสาร ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีการเลือกใช้ค่อนข้างน้อย โดยมีอันดับการเลือกนับได้เป็นอันดับที่ 18 จากสื่อทั้งหมด 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้สื่อชนิดนี้เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.02 คิดเป็นอันดับที่ 18 (ตาราง 7 ข้อ 18)

2.5.19 **ทัศนศึกษา** กิจกรรมการนำเกษตรกรไปทัศนศึกษานอกสถานที่ที่เป็นสื่อในงานส่งเสริมการเกษตรที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่านิยมที่จะเลือกใช้เป็นอันดับสุดท้ายจากสื่อทั้งหมด 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก โดยมีบุคคลที่เลือกใช้ สื่อชนิดนี้ เป็นอันดับที่ 1 ถึงอันดับที่ 5 ค่าคะแนนแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 0.02 คิดเป็นอันดับที่ 19 (ตาราง 7 ข้อ 19)

จากผลการศึกษาซึ่งพบว่า เอกสารคำแนะนำเป็นสื่อซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่านิยมใช้มากที่สุด นั้นตรงกับผลของการศึกษา ของ ประภา ถาวรยิ่ง (2523 : 24) และ บุปผา มงคลศิลป์ (2524 : 19 - 20)

เหตุที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่าระดับความนิยมในการใช้สื่อแต่ละประเภทไม่เท่ากันนั้นหากจะนำไปเปรียบเทียบกับผลการศึกษาวิจัย ที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 2 (จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อแต่ละประเภท) และข้อ 3 (การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อ) จะเห็นได้ว่าเหตุผลที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีการเลือกใช้เอกสารคำแนะนำ โปสเตอร์ แผ่นพลิก แผ่นพับ เทปเสียง เป็นสื่อ 5 ประเภทแรกที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เห็นว่าสื่อทั้ง 5 ประเภทนั้นมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานของตนเองมากที่สุด เพราะนอกจากจะสามารถหามาใช้ได้โดยสะดวกแล้วยังทำให้เกษตรกรมีความตื่นตัว สนใจ และได้รับความรู้เพิ่มเติม สำหรับสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เห็นว่า สามารถทำให้เกษตรกร มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ได้ถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้ มากที่สุดคือ ของจริงและการจัดทัศนศึกษา นั้นยังเห็นว่าเป็นสื่อที่ไม่สะดวกที่จะจัดหา และนำไปใช้ได้สะดวกเท่าที่ควร ประกอบกับทัศนคติที่เห็นว่าการส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบัน ยังไม่จำเป็นต้องเน้น ถึงขั้นให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ถึงขั้นนำไปปฏิบัติได้จึงไม่เลือก ใช้สื่อของจริง และทัศนศึกษา ในอันดับต้น ๆ

ตาราง 7 สื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์นิยมใช้
5 อันดับ จากมากไปหาน้อย

(N = 118)

ประเภทของสื่อที่ใช้	จำนวนเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ที่เลือกสื่อในลำดับต่าง ๆ					รวม	ค่าคะแนน เฉลี่ยแบบ ถ่วงน้ำหนัก	อันดับ ที่
	1	2	3	4	5			
1. เอกสารคำแนะนำ	45	24	13	14	10	106	3.37	1
2. โปสเตอร์	13	19	23	17	7	79	2.13	2
3. แผ่นพลิก	12	10	13	10	15	60	1.47	3
4. แผ่นพับ	5	2	10	16	8	51	1.21	4
5. เทปเสียง	5	2	12	12	15	46	1.08	5
6. บ้ายนิเทศ	10	6	11	7	7	41	0.99	6
7. ของจริง	7	6	6	7	14	40	0.93	7
8. แผ่นปลิว	3	10	15	6	5	39	0.93	8
9. รูปภาพ	7	8	6	8	7	36	0.92	9
10. เทปบันทึกภาพ (VDO)	4	4	2	4	3	17	0.45	10
11. วารสารต่าง ๆ	1	9	1	2	4	17	0.44	11
12. จดหมายข่าว	3	3	0	1	9	16	0.32	12
13. แผ่นโปรงใส	0	2	2	3	6	13	0.22	13
14. ชุดนิทรรศการ	0	0	1	5	4	10	0.19	14
15. วิดีทัศน์	3	1	0	1	2	7	0.14	15
16. หุ่นจำลอง	0	2	0	0	2	4	0.08	16
17. สไลด์	0	0	1	3	0	4	0.08	17
18. หนังสือพิมพ์	0	0	1	1	0	2	0.02	18
19. ทัศนศึกษา	0	0	1	1	0	2	0.02	19

2.6. กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อนำสื่อไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร

การศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เพื่อทราบว่าได้มีการดำเนินการกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อให้สามารถนำสื่อไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรที่ตนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพ โดยการเสนอรายชื่อกิจกรรม ซึ่งแท้จริงแล้วก็คือขั้นตอนต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลควรจะได้ดำเนินการ เพื่อให้การใช้สื่อดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพรวม 10 กิจกรรม มีผลการศึกษาที่พอสรุปได้คือ

2.6.1 การรวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาปรับ เลือกลงใช้สื่อให้เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลเป้าหมาย พบว่ามีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่มีการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ คิดเป็นร้อยละ 66.1 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด และร้อยละ 33.9 ระบุว่าไม่ได้ดำเนินการ (ตาราง 8 ข้อ 1)

2.6.2 การศึกษาและพิจารณาช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารของบุคคลเป้าหมายพบว่ามีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้คิดเป็นร้อยละ 82.2 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด และร้อยละ 17.8 ระบุว่าไม่ได้ดำเนินการ (ตาราง 8 ข้อ 2)

2.6.3 การประสานงานกับเพื่อนร่วมงาน หรือหน่วยงานอื่นเพื่อขอยืมสื่อที่จะนำมาใช้ในงานส่งเสริมการเกษตรพบว่ามีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเกือบทั้งหมด ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 94.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ที่ดำเนินการในเรื่องนี้ และร้อยละ 5.1 ระบุว่าไม่ได้ดำเนินการ (ตาราง 8 ข้อ 3)

2.6.4 การจัดทำ โสตทัศนอุปกรณ์ ตามความต้องการที่จะนำไปใช้หรือผลิตสื่อ โสตทัศนอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงานด้วยตนเองพบว่าร้อยละ 91.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้ และอีกร้อยละ 8.5 ระบุว่า ไม่ได้ดำเนินการในกิจกรรมนี้ (ตาราง 8 ข้อ 4)

2.6.5 การฝึกปฏิบัติ หรือทดลองใช้สื่อก่อนที่จะนำไปใช้เพื่อความมั่นใจในการปฏิบัติงานจริงพบว่าร้อยละ 89.0 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดที่ระบุว่ามีการฝึกปฏิบัติหรือทดลองใช้สื่อที่ได้ตัดสินใจแล้วว่า

จะนำไปใช้ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรก่อนที่จะนำไปใช้งานจริง และร้อยละ 11.0 ระบุว่าไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้ (ตาราง 8 ข้อ 5)

2.6.6 การให้ข่าวสารชักจูงให้เกิดการยอมรับวิชาการแผนใหม่ พบว่าร้อยละ 98.3 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ที่ระบุว่า ได้ดำเนินการให้ข้อมูลข่าวสารแก่บุคคลเป้าหมายเพื่อชักจูงให้เกิดการยอมรับวิชาการแผนใหม่ ส่วนที่เหลือร้อยละ 1.7 ระบุว่าไม่ได้ดำเนินการกิจกรรมดังกล่าว (ตาราง 8 ข้อ 6)

2.6.7 การจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแผนใหม่พบว่า ร้อยละ 87.3 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดระบุว่า มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการแก่เกษตรกรเป้าหมาย ส่วนที่เหลือ 12.7 ระบุว่าไม่ได้ดำเนินการ (ตาราง 8 ข้อ 7)

2.6.8 การจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแพร่ความรู้ พบว่ามีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลเพียง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 2.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ที่ระบุว่ามีการจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแพร่ความรู้แก่เกษตรกรเป้าหมาย (ตาราง 8 ข้อ 8)

2.6.9 การบริการข่าวสารทางไปรษณีย์พบว่าไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล คนใดเลยที่ได้จัดให้มีการบริการข้อมูลข่าวสาร ให้แก่เกษตรกรเป้าหมายทางไปรษณีย์ (ตาราง 8 ข้อ 9)

2.6.10 การประเมินผลการใช้สื่อ พบว่าไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลย ที่ได้ดำเนินการประเมินผลการใช้สื่อต่าง ๆ ในงานส่งเสริมการเกษตรที่ตนได้นำมาใช้อย่างเป็นทางการ (ตาราง 8 ข้อ 10)

ผลจากการศึกษาเพื่อทราบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ได้ดำเนินการกิจกรรมอะไรบ้าง เพื่อให้ตนสามารถทำการผลิตและนำเสนอสื่อที่เหมาะสมในงานส่งเสริมการเกษตร ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติดังที่ได้นำเสนอ ไปแล้วข้างต้นพอสรุปได้ว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ส่วนใหญ่มีการดำเนินกิจกรรม ที่จำเป็นในการผลิตและใช้สื่อ กล่าวคือ มีการศึกษาพิจารณาช่องทางการรับข้อมูลข่าวสารมีการผลิตและหรือมีการประสานกับเพื่อนร่วมงานหรือหน่วยงานอื่นเพื่อให้ได้ซึ่งสื่อ ที่จะนำไปใช้กับทั้งมีการทดลองใช้สื่อก่อนที่จะนำไปใช้จริงๆ เป็นส่วนใหญ่ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าไม่มีเจ้าหน้าที่

ที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล คนใดที่ได้มีการประเมินผลการใช้สื่ออย่างเป็นทางการไว้เลย เพราะการประเมินผลการใช้สื่อจะทำให้เราทราบว่า การใช้สื่อ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลนั้นบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการใช้สื่อหรือไม่ในแต่ละประเภท เพื่อประโยชน์ในแง่การปรับปรุงแก้ไข ในส่วนที่บกพร่อง และใช้ประโยชน์ในการวางแผนจัดทำนโยบาย แผนงานและโครงการในการพัฒนาเกี่ยวกับการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในโอกาสต่อไป

ตาราง 8 กิจกรรมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัด เพชรบูรณ์ ดำเนินการเพื่อนำสื่อไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร

(N = 118)

กิจกรรม	ดำเนินการ		ไม่ดำเนินการ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ให้ข่าวสารชักจูงให้เกิดการยอมรับวิชาการ แผนใหม่	116	98.3	2	1.7
2. ประสานงานกับเพื่อนร่วมงานหรือหน่วยงาน อื่น เพื่อขอยืมสื่อที่จะนำไปใช้	112	94.9	6	5.1
3. จัดทำสื่อที่สมบูรณ์ตามความต้องการ	108	91.5	10	8.5
4. ฝึกปฏิบัติหรือทดลองใช้สื่อที่จะนำไปใช้เพื่อ ความมั่นใจ	105	89.0	13	11.0
5. จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ	103	87.3	15	12.7
6. ศึกษาและพิจารณาช่องทางในการรับข่าวสาร ของบุคคลเป้าหมาย	97	82.2	21	17.8
7. รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาปรับให้ เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลเป้าหมาย	78	66.1	40	33.9
8. จัดรายการวิทยุเพื่อเผยแพร่ความรู้	3	2.5	115	97.5
9. จัดบริการข่าวสารทางไปรษณีย์	0	0	118	100
10. การประเมินผลการใช้สื่อ	0	0	118	100

ตอนที่ 3 อุปสรรค ปัญหาและความต้องการได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่องานส่งเสริมการเกษตร

3.1. อุปสรรค ปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อ

จากการศึกษาเพื่อทราบอุปสรรค ปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล โดยได้มีการจัดกลุ่มปัญหาออกเป็น 4 ด้านคือ (1) ปัญหาที่เกี่ยวกับบุคลากร ได้แก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลโดยตรง (2) ปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตและการนำเสนอสื่อ (3) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดซื้อ จัดหา ตลอดจนการดูแลรักษาวัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตสื่อ และ (4) ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการหรือการบริหารงานที่เกี่ยวข้องกับการนำสื่อไปใช้ในการส่งเสริมการเกษตร ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล พบว่ามีอุปสรรค ปัญหา ดังนี้

3.1.1 ปัญหาด้านบุคลากร ได้ทำการศึกษาในรายละเอียดรวม 4 ประเด็นย่อยคือ

(1) ปัญหาที่เกี่ยวกับระดับความรู้ ความสามารถในการผลิตสื่อที่เหมาะสม พบว่าร้อยละ 89.8 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าตนเองยังมีความรู้ความสามารถไม่พอเพียงในการผลิตสื่อที่เหมาะสมสำหรับการทำงานส่งเสริมการเกษตรที่ได้รับมอบหมาย และงบประมาณ ครึ่งหนึ่งของจำนวนดังกล่าว เป็นผู้ที่ระบุว่า เป็นเรื่องที่ยังเป็นปัญหาอย่างมากสำหรับตนเอง (ตาราง 9 ข้อ 1.1)

สำหรับสาเหตุของปัญหาพบว่ามีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เพียงบางส่วนเท่านั้น ที่สามารถระบุปัญหาที่ทำให้ตนเองมีความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อในระดับที่ไม่เพียงพอแก่การใช้งานกล่าวคือร้อยละ 16.1 ระบุว่ายังไม่เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับเรื่องนี้ร้อยละ 22.9 ระบุว่าระดับความรู้ที่ได้รับการฝึกอบรมมาก่อนยังไม่เพียงพอแก่การใช้งานและร้อยละ 2.5 ระบุว่า ยังไม่มีทักษะในการผลิตส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 48.3 ไม่สามารถให้เหตุผลที่ชัดเจนได้ (ตาราง 10 ข้อ 1.1)

(2) ปัญหาเกี่ยวกับความรู้ความสามารถ ในการวิเคราะห์ช่องทางารับข่าวสารของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย พบว่าร้อยละ 48.3 35.6 และ 16.1 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดที่ระบุว่าประ

เด็สดังกล่าว เป็นเรื่องที่เป็นปัญหาในระดับปานกลาง เป็นปัญหาในระดับที่มาก และ ไม่เป็นปัญหาสำหรับตนเอง แต่ประการใด ตามลำดับ (ตาราง 9 ข้อ 1.2)

สำหรับเหตุผลที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลซึ่งกล่าวว่าเรื่องนี้เป็นปัญหาสำหรับตนได้นำมากล่าวอธิบายไว้ คือ ร้อยละ 27.9 เป็นเพราะไม่มีข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการวิเคราะห์ และร้อยละ 26.3 เป็นเพราะยังไม่มีความรู้ด้านนี้เลย ร้อยละ 25.4 ระบุว่าความรู้ที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอแก่การใช้ประโยชน์ และที่เหลืออีกร้อยละ 4.2 ไม่ได้ให้เหตุผลที่ชัดเจนไว้ (ตาราง 10 ข้อ 1.2)

(3) ปัญหาเกี่ยวกับทักษะในการใช้สื่อที่เหมาะสม พบว่า ร้อยละ 44.1 28.8 และ 27.1 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ทั้งหมดที่ระบุว่าประเด็นดังกล่าวเป็นเรื่องที่เป็นปัญหาในระดับปานกลาง เป็นปัญหาในระดับที่มาก และ ไม่เป็นปัญหาสำหรับตนเองแต่ประการใด ตามลำดับ (ตาราง 9 ข้อ 1.3)

สำหรับเหตุผลที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลได้นำมาอธิบายข้อกล่าวอ้างที่ได้ให้ไว้ในข้อความข้างต้นคือร้อยละ 48.3 ระบุว่า เป็นเพราะไม่ค่อยมีโอกาสได้ฝึกใช้สื่อบ่อยๆ ร้อยละ 11.0 ระบุว่า เป็นเพราะยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับสื่อเหล่านั้นเลยและที่เหลืออีกร้อยละ 13.6 ไม่สามารถให้เหตุผลที่ชัดเจนได้ (ตาราง 10 ข้อ 1.3)

(4) ปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติที่เกี่ยวกับความสำเร็จของงานส่งเสริมการเกษตรที่มีเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการใช้สื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาคสนามพบว่า ร้อยละ 59.3 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ที่ระบุว่า การใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตรไม่ได้ช่วยให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นเท่าที่ควรส่วนที่เหลือ อีกร้อยละ 40.7 เป็นกลุ่มที่มีทัศนคติในทางที่ดีเกี่ยวกับการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร (ตาราง 9 ข้อ 1.4)

สำหรับเหตุผลที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร นำมาสนับสนุน คำกล่าวของตนดังที่ปรากฏแล้วข้างต้นคือ ร้อยละ 20.3 ระบุว่า เป็นเพราะสื่อหลายชนิดยังมีข้อจำกัดในการใช้ และร้อยละ 31.4 อ้างว่ายังไม่สามารถหาข้อมูลที่จะมายืนยันได้อย่างชัดเจนว่าการใช้สื่อสนับสนุนงานส่งเสริมการเกษตร ช่วยทำให้งานส่งเสริมการเกษตรประสบผลสำเร็จได้อย่างชัดเจน และคุ้มค่า (ตาราง 10 ข้อ 1.4)

3.1.2 **ปัญหาด้านงบประมาณ** ได้แยกประเด็นที่ศึกษาออกเป็น 2 ประเด็นย่อยคือ (1) ความเพียงพอ และ (2) ความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตและใช้สื่อที่เหมาะสม ซึ่งมีผลการศึกษาดังนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับ ความเพียงพอของงบประมาณที่ได้รับจัดสรร เพื่อการผลิตและการใช้สื่อที่เหมาะสม พบว่าร้อยละ 63.6 และ 36.4 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดระบุว่า ความไม่เพียงพอของงบประมาณที่ได้รับจัดสรร เพื่อการผลิต และการนำสื่อที่เหมาะสมไปใช้ประโยชน์ในงานส่งเสริมการเกษตร เป็นปัญหามาก และเป็นปัญหาปานกลางสำหรับตน ตามลำดับ แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคนใดเลยที่ระบุว่าเรื่องนี้ไม่เป็นปัญหา (ตาราง 9 ข้อ 2.1)

สำหรับเหตุผล ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลกล่าวถึงตามสภาพปัญหาข้างต้นคือ ได้รับจัดสรรให้น้อยเกินไปมากกว่าครึ่งหรือร้อยละ 67.8 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทั้งหมด และร้อยละ 30.5 ไม่ได้รับการจัดสรรให้เลยมีร้อยละ 10.2 ระบุว่า การจัดสรรงบประมาณให้เป็นไปด้วยความล่าช้า (ตาราง 10 ข้อ 2.1)

(2) ปัญหาเกี่ยวกับความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการผลิต พบว่าร้อยละ 66.1 และ 33.9 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทั้งหมด ระบุว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการผลิตเป็นปัญหามากและปัญหาปานกลางตามลำดับ ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรคนใดที่ ระบุว่าเรื่องนี้ไม่มีปัญหา (ตาราง 9 ข้อ 2.2)

สำหรับเหตุผล ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุดังสาเหตุของปัญหาข้างต้น คือ มีงบประมาณน้อยไม่เพียงพอมากถึงร้อยละ 86.4 และได้รับงบประมาณที่จัดสรรให้ล่าช้าร้อยละ 6.8 ไม่มีงบประมาณสนับสนุนร้อยละ 6.8 เช่นกัน (ตาราง 10 ข้อ 2.2)

3.1.3 **ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์** ได้แยกประเด็นที่ศึกษาออกเป็น 3 ประเด็นย่อยคือ (1) ความเพียงพอ (2) ความสะดวกในการขอรับ และ (3) คุณภาพ และความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับ เพื่อนำไปใช้ในการผลิต ซึ่งผลของการศึกษามีดังนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับความเพียงพอ ของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้เพื่อการผลิตสื่อพบว่ามีร้อยละ 69.5 และ 30.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม

การเกษตรประจำตำบลทั้งหมดที่ระบุว่ามีปัญหาความไม่เพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ โดยระบุเป็นปัญหามาก และเป็นปัญหปานกลางตามลำดับ แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลยที่ระบุว่าเรื่องนี้ไม่เป็นปัญหา (ตาราง 9 ข้อ 3.1)

สำหรับเหตุผล ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุถึงสาเหตุปัญหาที่เกิดขึ้นข้างต้น คือ ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ ตั้งแต่เบื้องต้นแล้วมากถึง ร้อยละ 77.1 และไม่สามารถให้สาเหตุที่ชัดเจนได้ คิดเป็นร้อยละ 22.9 (ตาราง 10 ข้อ 3.1)

(2) ปัญหาเกี่ยวกับความสะดวกในการขอรับวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตสื่อบว่าร้อยละ 58.5 และ 41.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดระบุว่ามีปัญหาเกี่ยวกับความสะดวกในการขอรับวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตสื่อบ โดยระบุเป็นปัญหามากและเป็นปัญหปานกลาง ตามลำดับ และไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลยที่ระบุว่าเรื่องนี้ไม่เป็นปัญหา (ตาราง 9 ข้อ 3.2)

สำหรับเหตุผล ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น คือ วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 35.6 ระบุว่าไม่มีวัสดุอุปกรณ์ร้อยละ 28.8 วัสดุอุปกรณ์ที่มีไม่ตรงตามความต้องการคิดเป็นร้อยละ 22.0 และระบุว่าขั้นตอนการขอรับการสนับสนุนกำหนดไว้ยุ่งยากคิดเป็นร้อยละ 13.6 (ตาราง 10 ข้อ 3.2)

(3) ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพ และความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับเพื่อนำไปใช้ในการผลิต บว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่า เป็นปัญหามาก (ตาราง 9 ข้อ 3.3)

สำหรับเหตุผลที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่า เป็นปัญหามากสาเหตุคือคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ไม่ดีไม่ได้มาตรฐาน คิดเป็นร้อยละ 91.5 และระบุว่าไม่มีวัสดุอุปกรณ์ ที่เหมาะสมตามที่ต้องการใช้ คิดเป็นร้อยละ 8.5 (ตาราง 10 ข้อ 3.3)

3.1.4 ปัญหาด้านการจัดการ ปัญหาด้านการจัดการได้แยก ประเด็น ที่ศึกษาออกเป็น 5 ประเด็น ย่อยคือ (1) การให้การสนับสนุน (2) การดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ (3) การประสานงานในหน่วยงานขอรับการสนับสนุน (4) การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนของยืมสื่อที่จำเป็น

ต้องใช้ และ (5) ความสะดวกในการนำสื่อไปใช้ ซึ่งผลการศึกษามีดังนี้

(1) ปัญหาเกี่ยวกับการให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง จากผู้บริหาร พบว่าร้อยละ 70.3 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่ามีปัญหามาก และที่เหลือร้อยละ 29.7 ระบุว่าไม่มีปัญหาเลย (ตาราง 9 ข้อ 4.1)

สำหรับเหตุผล ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อ ซึ่งมีมากถึงร้อยละ 49.1 และระบุว่า ผู้บริหารขาดความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อ คิดเป็นร้อยละ 21.2 คิดรวมว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการให้การสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหารมีมากถึงร้อยละ 70.3 แต่มีระบุว่าไม่มีปัญหาคิดเป็นร้อยละ 29.7 เหตุผลคือ ผู้บริหารมีความรู้เห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนดี ซึ่งเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก

(2) ปัญหาเกี่ยวกับการดูแลรักษาให้เครื่องมือและอุปกรณ์สื่อที่ได้รับจากจังหวัด หรือหน่วยงานส่วนกลางหรือหน่วยงานอื่น ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะนำไปใช้งาน พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่า เป็นปัญหามาก (ตาราง 9 ข้อ 4.2)

สำหรับเหตุผล ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ทั้งหมดระบุว่า เป็นปัญหามาก สาเหตุ คือ ขาดความรู้ความเข้าใจ ถึงร้อยละ 59.3 ขาดแคลนงบประมาณ คิดเป็นร้อยละ 28.0 และขาดแหล่งซ่อมบำรุง คิดเป็นร้อยละ 12.7 (ตาราง 10 ข้อ 4.2)

(3) ปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานภายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อขอรับการสนับสนุนสื่อที่จำเป็นต้องนำไปใช้ พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่า เป็นปัญหามาก คิดเป็นร้อยละ 53.4 ระบุว่า เป็นปัญหามาก คิดเป็นร้อยละ 46.6 ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล คนใดเลยที่ระบุว่าไม่มีปัญหา (ตาราง 9 ข้อ 4.3)

สำหรับเหตุผล ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น คือ สื่อมีน้อยไม่เพียงพอคิดเป็นร้อยละ 53.4 ระบุว่า ไม่มีสื่อที่ตรงตามความต้องการ คิดเป็นร้อยละ 35.6 และระบุว่า มีขั้นตอนการประสานงานที่กำหนดไว้ยุ่งยาก คิดเป็นร้อยละ 11.0 (ตาราง 10 ข้อ 4.3)

(4) ปัญหาเกี่ยวกับการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนสื่อที่จำเป็นต้องนำไปใช้พบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า เป็นปัญหามากคิดเป็นร้อยละ 55.1 และระบุว่า เป็นปัญหาปานกลาง ร้อยละ 44.9 ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดระบุว่า ไม่มีปัญหาเลย (ตาราง 9 ข้อ 4.4)

สำหรับเหตุผล ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า มีปัญหา สาเหตุ คือ มีข้อจำกัดเรื่องช่วงเวลาที่ยืมใช้ได้คิดเป็นร้อยละ 53.4 และระบุว่า ไม่ทราบสาเหตุที่ไม่ได้รับความร่วมมือ คิดเป็นร้อยละ 46.6 (ตาราง 10 ข้อ 4.4)

(5) ปัญหาเกี่ยวกับความสะดวกในการนำสื่อไปใช้ ในภาคสนาม พบว่า ร้อยละ 66.9 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่า มีปัญหามาก และที่เหลือร้อยละ 33.1 ระบุว่า ไม่มีปัญหาเลย (ตาราง 9 ข้อ 4.5)

สำหรับเหตุผล ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุ ถึงสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องยานพาหนะสำหรับนำสื่อไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 66.9 (ตาราง 10 ข้อ 4.5) แต่ระบุว่า ไม่มีปัญหาเลยคิดเป็นร้อยละ 33.1 เหตุผล คือ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลมีพาหนะ ของตนเองที่สามารถนำสื่อไปใช้ในภาคสนามได้

ผลจากการศึกษา เพื่อทราบอุปสรรคปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่พบนี้ สอดคล้องกับผลการศึกษาวิจัยซึ่งดำเนินการโดย เพ็ญภา อริยเดช (2527 : 53 - 54) ซึ่งระบุว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาการเกษตรและชนบทของไทย ของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรียงลำดับความสำคัญจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ (1) ขาดเครื่องมือ (2) เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ (3) ขาดงบประมาณ (4) ขาดเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถ (5) ปัญหาระบบการทำงาน (6) ขาดการตอบสนองจากกลุ่มเป้าหมาย (7) ขาดการฝึกอบรม (8) ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร (9) ขาดความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน (10) รัฐให้ความสำคัญแก่หน่วยงานน้อย (11) ขาดความสนใจจากเจ้าหน้าที่

ตาราง 9 ปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร

(N = 118)

ปัญหาของการใช้สื่อ	ระดับของปัญหา			ค่าคะแนนเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก	อันดับที่
	ไม่มีปัญหา	มีปัญหาปานกลาง	มีปัญหามาก		
	N(%)	N(%)	N(%)		
1. ปัญหาด้านบุคลากร					
1.1 การขาดความรู้ความสามารถในการผลิต	12 (10.2)	57 (48.3)	49 (41.5)	1.31	1
1.2 การขาดความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ช่องทางารรับข่าวสารของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย	19 (16.1)	57 (48.3)	42 (35.6)	1.19	2
1.3 การขาดทักษะในการใช้สื่อที่เหมาะสม	32 (27.1)	52 (44.1)	34 (28.8)	1.01	3
1.4 มีทัศนคติเกี่ยวกับความสำเร็จของงานส่งเสริมการเกษตรที่มีเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีการใช้สื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาคสนาม	48 (40.7)	70 (59.3)	0	0.59	4
2. ปัญหาด้านงบประมาณ					
2.1 ความไม่เหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการผลิต	0	40 (33.9)	78 (66.1)	1.66	1
2.2 ความไม่เพียงพอของงบประมาณที่ได้รับสำหรับการผลิต	0	43 (36.4)	75 (63.6)	1.63	2

ตาราง 9 (ต่อ)

(N = 118)

ปัญหาของการใช้สื่อ	ระดับของปัญหา			ค่าคะแนนเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก	อันดับที่
	ไม่มีปัญหา	มีปัญหาปานกลาง	มีปัญหามาก		
	N(%)	N(%)	N(%)		
3. ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์					
3.1 คุณภาพและความเหมาะสมของวัสดุ อุปกรณ์	0	0	118 (100)	2.00	1
3.2 ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์	0	36 (30.5)	82 (69.5)	1.69	2
3.3 ความสะดวกในการขอรับวัสดุอุปกรณ์	0	49 (41.5)	69 (58.5)	1.58	3
4. ปัญหาด้านการจัดการ					
4.1 การดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์สื่อไอทีให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะนำไปใช้	0	0	118 (100)	2.00	1
4.2 การให้การสนับสนุนจากผู้บริหาร	35 (29.7)	0	83 (70.3)	1.70	2
4.3 การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกอื่นๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนสื่อที่จะนำไปใช้	0	53 (44.9)	65 (55.1)	1.55	3
4.4 การประสานงานภายในหน่วยงาน เพื่อขอรับการสนับสนุนสื่อที่จะนำไปใช้	0	63 (53.4)	55 (46.6)	1.46	4
4.5 ความสะดวกในการนำสื่อไปใช้ในภาคสนาม	39 (33.1)	0	79 (66.9)	1.33	5

หมายเหตุ

1. ตัวเลขแถวบนคือจำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ตัวเลขในวงเล็บเป็นจำนวนร้อยละ

ตาราง 10 สาเหตุของปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อในงานส่งเสริม
การเกษตร

(N = 118)

สาเหตุของปัญหา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. ด้านบุคลากร		
1.1 การขาดความรู้ความสามารถในการผลิต		
- ไม่สามารถอธิบายสาเหตุที่ชัดเจนได้	57	48.3
- ความรู้ที่มียังไม่พอเพียง	27	22.9
- ยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรม	19	16.1
- ขาดทักษะในการผลิต	3	2.5
1.2 การขาดความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์		
- ไม่มีข้อมูลที่จำเป็นต้องใช้ในการวิเคราะห์	33	27.9
- ยังไม่มีความรู้ในด้านนี้เลย	31	26.3
- มีความรู้บ้างแต่ยังไม่เพียงพอ	30	25.4
- ไม่สามารถให้สาเหตุที่ชัดเจนได้	5	4.2
1.3 การขาดทักษะในการใช้สื่อที่เหมาะสม		
- ไม่มีโอกาสได้ฝึกใช้บ่อย ๆ	57	48.3
- ขาดความรู้และยังไม่มีโอกาสได้ใช้เลย	13	11.0
- ระบุสาเหตุได้ไม่ชัดเจนและไม่ระบุสาเหตุไว้	16	13.6
1.4 ทศนคติเกี่ยวกับความสำเร็จของงานส่งเสริม การเกษตรที่มีเพิ่มมากขึ้น เมื่อมีการใช้สื่อ สนับสนุนการปฏิบัติงานในภาคสนาม		
- ผลของการใช้สื่อมีอยู่บ่อยครั้ง ไม่ชัดเจน	37	31.4
- สื่อหลายชนิดมีข้อจำกัดในการใช้	24	20.3
- ระบุสาเหตุได้ไม่ชัดเจนและไม่ระบุสาเหตุไว้	9	7.6
2. ด้านงบประมาณ		
2.1 ความไม่เพียงพอของงบประมาณที่ได้รับ สำหรับการผลิต		
- ได้รับการจัดสรรให้น้อยเกินไป	80	67.8
- ไม่ได้รับการจัดสรรให้เลย	36	30.5
- การจัดสรรงบประมาณให้ล่าช้า	12	10.2

ตาราง 10 (ต่อ)

(N = 118)

สาเหตุของปัญหา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
2.2 ความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อใช้ในการผลิต		
- มีงบประมาณน้อยไม่เพียงพอ	102	86.4
- งบประมาณจัดสรรให้ล่าช้า	8	6.8
- ไม่มีงบประมาณสนับสนุน	8	6.8
3. ด้านวัสดุอุปกรณ์		
3.1 ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้		
- ไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ	91	77.1
- ไม่สามารถให้สาเหตุที่ชัดเจนได้	27	22.9
3.2 ความสะดวกในการขอรับวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้		
- วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ	42	35.6
- ไม่มีวัสดุอุปกรณ์	34	28.8
- วัสดุอุปกรณ์ที่มีไม่ตรงตามความต้องการ	26	22.0
- ขั้นตอนการขอรับการสนับสนุนที่กำหนดไว้ยุ่งยาก	16	13.6
3.3 คุณภาพและความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับ		
- คุณภาพไม่ดีไม่ได้มาตรฐาน	108	91.5
- ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมตามที่ต้องการ	10	8.5
4. ด้านการจัดการ		
4.1 การให้การสนับสนุนจากผู้บริหาร		
- ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการใช้สื่อ	58	49.1
- ผู้บริหารขาดความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อ	25	21.2
4.2 การดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์สื่อ โสต ให้อยู่ในสภาพที่ พร้อมที่จะนำไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ		
- ขาดความรู้ ความเข้าใจ	70	59.3
- ขาดแคลนงบประมาณ	33	28.0
- ขาดแหล่งซ่อมบำรุง	15	12.7

ตาราง 10 (ต่อ)

(N = 118)

สาเหตุของปัญหา	จำนวน(คน)	ร้อยละ
4.3 การประสานงานภายในหน่วยงานเพื่อขอ รับการสนับสนุนสื่อ		
- สื่อมีน้อยไม่เพียงพอ	63	53.4
- ไม่มีสื่อที่ตรงตามความต้องการ	42	35.6
- ขั้นตอนการประสานงานกำหนดไว้ยุ่งยาก	23	11.0
4.4 การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุน		
- มีข้อจำกัดเรื่องช่วงเวลาที่ยืมใช้ได้	63	53.4
- ไม่ทราบสาเหตุที่ไม่ได้รับความร่วมมือ	55	46.6
4.5 ความสะดวกในการนำสื่อไปใช้ในภาคสนาม		
- ไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องยานพาหนะ	79	66.9

3.2. ความต้องการในการฝึกอบรมความรู้ เกี่ยวกับการผลิตการใช้สื่อเพิ่มเติมของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์

จากการศึกษาเพื่อทราบถึง ประเด็นการฝึกอบรมที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์ ต้องการในการฝึกอบรมจากทั้งหมด 6 ประเด็นที่นำเสนอเพื่อให้เลือก ในประเด็นที่มีความต้องการ มีผลที่พอสรุปได้ดังนี้

(1) เทคนิคการจัดทำสื่อ ประเด็นเทคนิคในการจัดทำสื่อ เป็นประเด็นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ต้องการฝึกอบรมมากที่สุด มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่เลือก ประเด็นนี้เป็นอันดับที่ 1 คิดโดยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักและมีค่าคะแนนเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักเท่ากับ 4.78 (ตาราง 11 ข้อ 1)

(2) เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ประเด็นเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้เป็น ประเด็นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลต้องการฝึกอบรม เป็นลำดับที่ 2 รองลงมาจากเทคนิคการจัดทำสื่อ โดยมีบุคคลที่เลือก ประเด็นนี้ คิดโดยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก และมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.70 (ตาราง 11 ข้อ 2)

(3) เทคนิคในการใช้สื่อประเภทต่างๆ ประเด็นเทคนิคในการใช้สื่อประเภทต่างๆ เป็นประเด็นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลต้องการฝึกอบรมเป็นลำดับที่ 3 โดยมีบุคคลที่เลือกประเด็นนี้ คิดโดยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก และมีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 (ตาราง 11 ข้อ 3)

(4) การเขียนบทความ ประเด็นการเขียนบทความเป็นประเด็นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีความต้องการฝึกอบรมนับเป็นอันดับที่ 4 โดยมีบุคคลที่เลือกประเด็นนี้คิดโดยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 3.09 (ตาราง 11 ข้อ 4)

(5) การผลิตภาพนิ่ง ประเด็นการผลิตภาพนิ่ง เป็นประเด็นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีความต้องการฝึกอบรมนับได้เป็นอันดับที่ 5 โดยมีบุคคลที่เลือกประเด็นนี้ คิดโดยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก มีค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 (ตาราง 11 ข้อ 5)

(6) การจัดรายการวิทยุ ประเด็นการจัดรายการวิทยุเป็นประเด็นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล มีความต้องการฝึกอบรมเป็นอันดับที่ 6 เป็นอันดับสุดท้าย จากประเด็นความต้องการในการฝึกอบรมที่เสนอให้เลือกโดยมีบุคคลที่เลือกประเด็นนี้ คิดโดยเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก มีค่าคะแนนเฉลี่ยคิดเป็น 1.62 (ตาราง 11 ข้อ 6)

ผลการศึกษาเพื่อทราบ ความต้องการในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิต และ การใช้สื่อ เพื่องานส่งเสริมการเกษตร ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่พบ ในการศึกษาครั้งนี้มีความสอดคล้องกับ ผลการศึกษาที่ดำเนินการ โดย เพ็ญภา อริยเดช (2527 : 55 - 56) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมีประเด็นที่เกี่ยวกับเทคนิคการจัดทำและการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ได้จำแนก ออกเป็นเทคนิคการผลิตภาพนิ่ง การเขียนบทความ การจัดรายการวิทยุ และการถ่ายทอดความรู้ ซึ่งในการศึกษาของ เพ็ญภา อริยเดช ได้รวมประเด็นไว้ภายในหัวข้อ ความรู้ในเรื่อง โสวัตศนุปรณ การประชาสัมพันธ์และหลักการพูด

ตาราง 11 ความต้องการในการฝึกอบรมเกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ (N = 118)

ประเด็นการฝึกอบรมที่ต้องการ	จำนวนความถี่ที่เลือกในอันดับที่						ค่าคะแนนเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนัก	อันดับที่
	1	2	3	4	5	6		
1. เทคนิคการจัดทำสื่อ	40	35	31	6	1	5	4.78	1
2. เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้	41	27	35	8	3	4	4.70	2
3. เทคนิคในการใช้สื่อประเภทต่างๆ	26	30	35	14	11	2	4.34	3
4. การเขียนบทความ	6	18	11	38	36	9	3.09	4
5. การผลิตภาพนิ่ง	3	6	4	38	46	21	2.47	5
6. การจัดรายการวิทยุ	2	2	2	14	21	77	1.62	6

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ (SUMMARY AND RECOMMENDATIONS)

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

(Objectives of the study)

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์
2. เพื่อศึกษาลักษณะ ประสิทธิภาพจุดมุ่งหมายในการใช้ แหล่งที่มาของสื่อประเภทต่าง ๆ ที่เกษตรกรตำบลใช้ ในงานส่งเสริมการเกษตร
3. เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคของการผลิตและการใช้สื่อของเกษตรกรตำบล

สรุปผลการศึกษา

(Summary)

1. ลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษาลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 118 คน รวม 9 ลักษณะมีผลการศึกษาวิเคราะห์ที่สำคัญดังต่อไปนี้

(1) เพศ พบว่าร้อยละ 80.5 เป็นเพศชายร้อยละ 19.5 เป็นเพศหญิง

(2) อายุ พบว่าร้อยละ 82.2 มีอายุอยู่ในช่วง 30 - 39 ปี โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.61 ปี ร้อยละ 10.2 มีอายุน้อยกว่า 30 ปี ส่วนที่เหลือจะมีอายุตั้งแต่ 40 ปีขึ้นไป

(3) ตำแหน่ง พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทุกคนดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานการเกษตร

(4) ระดับตำแหน่ง พบว่าร้อยละ 52.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลดำรงตำแหน่ง เจ้าพนักงานการเกษตรระดับ 5 กลุ่มที่มีระดับรองลงไปคิดเป็นร้อยละ 34.7 ดำรงตำแหน่งเจ้าพนักงานการเกษตร

4 ส่วนที่เหลือตาราง ตำแหน่งเจ้าพนักงานการเกษตร 3 และเจ้าพนักงานการเกษตร 2

(5) อายุราชการ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์ โดยมีค่าเฉลี่ย 10.14 ปี กลุ่มแรกร้อยละ 35.6 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด มีอายุราชการอยู่ในช่วง 11 - 12 ปี กลุ่มที่รองลงไปคือกลุ่มที่มีอายุราชการอยู่ในช่วง 9 - 10 ปี และ 7 - 8 ปี โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในแต่ละช่วงคิดเป็นร้อยละ 19.5 และ 12.7 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดตามลำดับ

(6) สถานภาพการสมรส พบว่าร้อยละ 88.2 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ แต่งงานแล้ว และร้อยละ 10.2 ยังครองตัวเป็นโสดร้อยละ 1.6 หย่าร้างและเป็นหม้าย

(7) ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่าร้อยละ 58.5 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลในจังหวัดเพชรบูรณ์ จบการศึกษาถึงขั้นปริญญาตรี ร้อยละ 36.4 จบการศึกษาถึงขั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ส่วนที่เหลือร้อยละ 5.1 จบการศึกษาชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

(8) ความรู้พื้นฐานและประสบการณ์การใช้สื่อ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ทั้งหมด ระบุว่าไม่ได้รับการฝึกอบรมและหรือดูงานเพิ่มพูนความรู้ในด้านการใช้สื่อเลย ในช่วงเวลา 2 ปี ที่ผ่านมา

(9) ลักษณะและวิธีปฏิบัติงานในพื้นที่ พบว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า ใช้วิธีการออกไปพบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคลมากที่สุด ส่วนวิธีการที่ได้รับการระบุว่ามีการเลือกใช้ในอันดับรอง ๆ ลงมาคือการออกไปพบปะเยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นกลุ่ม การจัดให้มีการประชุมชี้แจงตามความจำเป็น การจัดให้มีการฝึกอบรมถ่ายทอดความรู้ การส่งข้อมูลข่าวสารให้ผู้นำชุมชน และการประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้เกษตรกรรับรู้ข้อมูลทางสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ โดยมีค่าคะแนนลำดับความสำคัญเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของแต่ละวิธี เท่ากับ 5.42 4.38 3.43 3.08 2.47 และ 1.81ตามลำดับ 2 การใช้สื่อในการพัฒนาการเกษตร ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล

(1) สถานะหรือประสบการณ์ในการใช้

จากการศึกษาประสบการณ์ในการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระดับฐานะหรือประสบการณ์ในการใช้สื่อรวม 19 ประเภท คือ วิทยุ เทปบันทึกภาพ เทปเสียง สไลด์ แผ่นโปร่งใส รูปภาพ แผ่นปลิว แผ่นพับ แผ่นพลิก โปสเตอร์ หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว เอกสารคำแนะนำ วารสารต่าง ๆ ป้ายนิเทศ หุ่นจำลอง ของจริง ชุดนิทรรศการ และทัศนศึกษาโดยให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลสามารถเลือกตอบคำถามสำหรับสื่อแต่ละประเภทได้ประเภทละ 1 คำตอบ คือ ไม่เคยใช้เลย เคยใช้แต่ไม่บ่อย และใช้เป็นประจำ แล้วนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และคำนวณหาค่าคะแนนลำดับความสำคัญ โดยเฉลี่ยโดยใช้วิธีถ่วงน้ำหนัก (Weighted mean score) และใช้ค่าถ่วงน้ำหนักสำหรับไม่เคยใช้เลย เคยใช้แต่ไม่บ่อย ใช้เป็นประจำ เท่ากับ 1 2 และ 3 ตามลำดับ มีผลการศึกษาพอสรุปได้ว่า สื่อป้ายนิเทศ เป็นสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีการใช้มากที่สุด ส่วนสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีการใช้มากที่สุดในลำดับที่รองลงไปได้แก่ เอกสารคำแนะนำ โปสเตอร์ แผ่นพับ แผ่นปลิว แผ่นพลิก ของจริง รูปภาพ วารสารต่าง ๆ เทปเสียง ชุดนิทรรศการ จดหมายข่าว แผ่นโปร่งใส ทัศนศึกษา สไลด์ เทปบันทึกภาพ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และหุ่นจำลอง โดยมีค่าคะแนนระดับประสบการณ์ในการใช้เฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักสำหรับสื่อแต่ละประเภท ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นเท่ากับ 2.76 2.61 2.61 2.45 2.38 2.36 2.31 2.28 2.26 2.25 1.94 1.84 1.69 1.65 1.58 1.56 1.45 1.38 และ 1.25 ตามลำดับ

(2) จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อแต่ละประเภท

จากการศึกษาเพื่อทราบถึง จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อแต่ละประเภทพบว่า

2.1 สื่อ 10 ประเภทแรก ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เลือกใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ ได้แก่ โปสเตอร์ ป้ายนิเทศ รูปภาพ จดหมายข่าว วิทยุ แผ่นปลิว หนังสือพิมพ์ เทปเสียง แผ่นโปร่งใส ชุดนิทรรศการ

2.2 สื่อ 10 ประเภทแรก ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เลือกใช้เพื่อการเผยแพร่ความรู้ เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกรเป้าหมายเพิ่มขึ้นได้แก่ เอกสารคำแนะนำ แผ่นพับ เทปเสียง แผ่นพลิก แผ่นปลิว วารสารต่าง ๆ ชุดนิทรรศการ แผ่นโปร่งใส สไลด์ เทปบันทึกภาพ

2.3 สื่อ 10 ประเภทแรก ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เลือกใช้เพื่อให้เกษตรกรปฏิบัติ ได้แก่ ของจริง ทัศนศึกษา บ้ายนิเทศ เอกสารคำแนะนำ แผ่นพับ รูปภาพ ชุมนิทรรศการ วารสารต่างๆ หุ่นจำลอง แผ่นพับ

3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร ที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อ

จากการศึกษาเพื่อทราบถึง การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกรที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อแต่ละประเภทพบว่า

3.1 สื่อ 10 ประเภทแรก ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร ถึงขั้นได้รับความรู้เพิ่มเติมได้แก่ แผ่นพับ วารสารต่าง ๆ เอกสารคำแนะนำ แผ่นปลิว แผ่นพับ หนังสือพิมพ์ เทปเสียง แผ่นโปสเตอร์ จดหมายข่าว และวิทยุ

3.2 สื่อ 10 ประเภทแรก ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร ถึงขั้นต้นตนสนใจ ได้แก่ โปสเตอร์ รูปภาพ บ้ายนิเทศ หุ่นจำลอง วิทยุ เทปบันทึกภาพ จดหมายข่าว เทปเสียง สไลด์ และแผ่นโปสเตอร์

3.3 สื่อ 10 ประเภทแรก ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเกษตรกร ถึงขั้นสามารถนำไปปฏิบัติได้ ได้แก่ ของจริง ทัศนศึกษา เทปบันทึกภาพ ชุมนิทรรศการ หุ่นจำลอง เอกสารคำแนะนำ บ้ายนิเทศ แผ่นพับ สไลด์ และวารสารต่าง ๆ

(4) แหล่งที่มาของสื่อที่นำไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษา เพื่อทราบแหล่งที่มาของสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล พบว่า

4.1 สื่อ 10 ประเภทที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่าทำการผลิตขึ้นเพื่อใช้ด้วยตนเอง ได้แก่ บ้ายนิเทศ แผ่นพับ ของจริง แผ่นโปสเตอร์ แผ่นพับ แผ่นปลิว รูปภาพ เอกสารคำแนะนำ ชุมนิทรรศการและทัศนศึกษา

4.2 สื่อ 10 ประเภทที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่าได้รับการสนับสนุนจากแหล่งอื่น ๆ โดยมีเพียงส่วนน้อยที่ระบุว่าทำการ

ผลิตขึ้นใช้เองได้แก่ เทปเสียง โบสเตอร์ วารสารต่าง ๆ เอกสารคำแนะนำ
รูปภาพ ชุมนิทรรศการ แผ่นพับ แผ่นปลิว สไลด์ เทปบันทึกภาพ

(5) สื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล นิยมใช้

จากการศึกษาเพื่อทราบชนิดของสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร
ประจำตำบล นิยมใช้จริงในปัจจุบันโดยให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำ
ตำบล เลือกเรียงลำดับชนิดของสื่อ 5 ประเภทแรก ที่ตนเองนิยมใช้จากสื่อทั้ง
หมด 19 ประเภทที่เสนอให้เลือก มีผลการศึกษาสรุปได้คือ เอกสารคำแนะนำ
โบสเตอร์ แผ่นพับ แผ่นพับ เทปเสียง สำหรับสื่อที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการ
เกษตรประจำตำบล ระบุว่ามีความนิยมใช้ในลำดับที่รองลงไป คือ บ้ายนิเทศ
ของจริง แผ่นปลิว รูปภาพ เทปบันทึกภาพ วารสารต่าง ๆ จดหมายข่าว
แผ่นโปรงใส ชุมนิทรรศการ วิทยุ หุ่นจำลอง หนังสือพิมพ์ และทัศนศึกษา

(6) กิจกรรมที่ดำเนินการเพื่อนำสื่อไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร

จากการศึกษาเพื่อทราบว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล
ได้ดำเนินการที่จำเป็นในการผลิตสื่อและหรือการนำสื่อไปใช้โดยมีการ
ดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ 8 กิจกรรม โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้
(1)ให้ข่าวสารชักจูงให้เกิดการยอมรับวิชาการแผนใหม่ (2)ประสานงานกับ
เพื่อนร่วมงาน หรือหน่วยงานอื่นเพื่อขอยืมสื่อที่จะนำไปใช้ (3)จัดทำวัสดุทัศน-
อุปกรณ์ตามความต้องการที่จะนำไปใช้ (4)ฝึกปฏิบัติหรือทดลองใช้สื่อที่จะนำไป
ใช้เพื่อความมั่นใจ (5)จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ (6)ศึกษา
และพิจารณาช่องทางารรับข่าวสารของบุคคลเป้าหมาย (7)รวบรวมผลงาน
วิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับกลุ่มบุคคลเป้าหมาย และ (8)
การจัดรายการวิทยุเพื่อเผยแพร่ความรู้ ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมการจัดบริการ
ข่าวสารทางไปรษณีย์ และกิจกรรมการประเมินผลการใช้สื่อ ไม่มีเจ้าหน้าที่
ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดระบุว่า ได้ดำเนินการ

3 อุปสรรคปัญหา และความต้องการในการพัฒนาเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อ งานส่งเสริมการเกษตร

(1) อุปสรรคปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดจากการใช้สื่อ

1.1 ปัญหาด้านบุคลากร พบว่าประเด็นที่ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการ
เกษตรประจำตำบล ระบุว่ายังเป็นปัญหา ในการผลิตและนำสื่อไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร

เสริมการเกษตรที่เกี่ยวกับบุคลากรที่สำคัญมีอยู่ 4 ประเด็นย่อย คือ (1) การขาดความรู้ความสามารถในการผลิตสื่อ (2) การขาดความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ช่องทางในการรับข่าวสารของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย (3) การขาดทักษะในการใช้สื่อที่เหมาะสม และ (4) ทศนคติเกี่ยวกับความสำเร็จของงาน ส่งเสริมการเกษตรที่มีเพิ่มมากขึ้น ในการใช้สื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาคสนาม โดยมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ที่ระบุว่าประเด็นย่อยทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวแล้วข้างต้น ทั้งที่ระบุว่าเป็นปัญหาระดับปานกลาง และเป็นปัญหามาก คิดเป็นร้อยละ 89.9 83.9 72.9 และ 59.3 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ตามลำดับ

สำหรับสาเหตุของปัญหา ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลได้ระบุไว้ได้แก่ (1) ยังไม่เคยได้รับการฝึกอบรมความรู้ในเรื่องเหล่านี้มาก่อนเลย (2) ความรู้ที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอกับการใช้งาน (3) ไม่มีข้อมูลที่ต้องใช้ในการดำเนินการ (การวิเคราะห์ช่องทางในการรับข่าวสารของกลุ่มบุคคลเป้าหมาย) และ (4) ยังไม่มีโอกาสได้ทดลองและฝึกปฏิบัติก่อนนำไปใช้

1.2 ปัญหาด้านงบประมาณ พบว่าประเด็นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่า ยังเป็นปัญหาในเรื่องงบประมาณที่จะใช้ดำเนินการผลิตสื่อมี 2 ประเด็นย่อยคือ (1) ความไม่เพียงพอของงบประมาณที่ได้รับและ (2) ความเหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณสำหรับระดับของปัญหาที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า เป็นปัญหานั้นส่วนใหญ่ร้อยละ 63.6-66.1 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด ระบุว่าทั้ง 2 ประเด็น เป็นเรื่องที่เป็นปัญหามาก

สำหรับสาเหตุของปัญหา ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทราบคือ (1) ไม่มีงบประมาณสนับสนุน (2) ได้รับงบประมาณสนับสนุนแต่ไม่เพียงพอ (3) งบประมาณที่จัดสรรให้ได้ล่าช้าทั้งนี้ปัญหางบประมาณไม่เพียงพอเป็นประเด็นปัญหา ที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลส่วนใหญ่ระบุว่า เป็นปัญหามากที่สุด

1.3 ปัญหาด้านวัสดุอุปกรณ์ พบว่าประเด็นที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ายังเป็นปัญหาในเรื่องวัสดุอุปกรณ์ในการที่จะนำไปใช้ในการผลิตสื่อมี 3 ประเด็นย่อย คือ (1) ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้เพื่อการผลิตสื่อ (2) ความสะดวกในการขอรับวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ (3) คุณภาพและความเหมาะสมของวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับ เพื่อนำไปใช้ในการผลิตสื่อ สำหรับประเด็นปัญหาที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล

ทั้งหมดระบุว่า เป็นปัญหานั้น คือไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอในระดับผู้บริหารมากถึงร้อยละ 77.1 และไม่สามารถระบุสาเหตุที่ชัดเจนได้ คิดเป็นร้อยละ 22.9

ส่วนปัญหาในด้านความสะดวกในการขอรับวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบลระบุว่า ปัญหาส่วนใหญ่ที่เป็นปัญหา มาก และเป็นปัญหาระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.5 41.5 ตามลำดับ สาเหตุของปัญหาที่เจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุ คือ วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ วัสดุอุปกรณ์ที่มีไม่ตรงตามความต้องการ และขั้นตอนการขอรับการสนับสนุนที่กำหนดไว้ยุ่งยาก

1.4 ปัญหาด้านการจัดการ พบว่าประเด็นที่เจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่ายังเป็นปัญหาในเรื่องการจัดการมี 5 ประเด็นย่อย คือ (1) การให้การสนับสนุนจากผู้บริหาร (2) การดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ให้อยู่ในสภาพที่พร้อมจะนำไปใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) การประสานงานภายในหน่วยงาน เพื่อขอรับการสนับสนุนสื่อที่จะต้องนำไปใช้ (4) การประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนสื่อที่จำเป็นต้องนำไปใช้ และ (5) ความสะดวกในการนำสื่อไปใช้ในภาคสนาม

สำหรับประเด็นปัญหา ที่เจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า เป็นปัญหา ในด้านการให้การสนับสนุนจากผู้บริหารซึ่งเป็นปัญหามากมีถึง ร้อยละ 70.3 ของเจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมด สาเหตุของปัญหาที่เจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุคือ ผู้บริหารไม่เห็น ความสำคัญของการใช้สื่อ และผู้บริหารขาดความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อ

ส่วนปัญหาด้านการดูแลรักษาวัสดุอุปกรณ์ สื่อ โสตทัศนูปกรณ์ ให้อยู่ ในสภาพที่พร้อมที่จะนำไปใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพโดยเจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดระบุว่า เป็นปัญหามากซึ่งสาเหตุของปัญหาที่เจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุคือ (1) ขาดความรู้ความเข้าใจ (2) ขาดแคลนงบประมาณ (3) ขาดแหล่งซ่อมบำรุง คิดเป็นร้อยละ 59.3 28.0 12.7 ตามลำดับ

ส่วนปัญหาด้านการประสานงาน ไม่ว่าจะเป็นการประสานงานภายในหน่วยงานหรือเป็นการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อขอรับการสนับสนุนสื่อที่จำเป็นต้องนำไปใช้ เจ้าหน้าที่ส่ง เสริมการเกษตรประจำตำบลทั้งหมดระบุ

ว่าเป็นปัญหาทั้งในระดับมาก และระดับปานกลาง ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน ไม่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคนใดเลย ที่ระบุว่าไม่มีปัญหา

สำหรับสาเหตุ ของปัญหาที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลระบุคือ (1) สื่อมีน้อยไม่เพียงพอ (2) ไม่มีสื่อที่ตรงตามความต้องการ (3) ขั้นตอนในการประสานงานกำหนดไว้อย่างยาก (4) มีข้อจำกัดเรื่องช่วงเวลาที่ยืมใช้ได้ และ (5) ไม่ทราบสาเหตุที่ไม่ได้รับความร่วมมือ

และประเด็นสุดท้าย เกี่ยวกับเรื่องความสะดวกในการนำสื่อไปใช้ในภาคสนาม เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ประมาณ 2 ใน 3 ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ระบุว่า เป็นปัญหามาก คิดเป็นร้อยละ 66.9 ซึ่งระบุสาเหตุของปัญหาว่า ไม่ได้รับการสนับสนุนเรื่องยานพาหนะในการนำสื่อไปใช้ในภาคสนาม ส่วนที่เหลือคิดเป็นร้อยละ 33.1 ระบุว่าไม่เป็นปัญหา สามารถนำสื่อไปใช้ในภาคสนามได้ด้วยตนเอง

(2) ความต้องการในการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการผลิต และ การใช้สื่อเพิ่มเติม ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล

จากการศึกษา พบว่า มีความต้องการในการฝึกอบรมเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ (1) เทคนิคในการจัดทำสื่อ (2) เทคนิคการใช้สื่อถ่ายทอดความรู้ (3) เทคนิคในการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ (4) การเขียนบทความ (5) การผลิตภาพนิ่ง (6) การจัดรายการวิทยุ

ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

(Recommendations)

เพื่อให้ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาในเรื่องการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์ที่มีโอกาสที่จะนำไปใช้ประโยชน์ ในการใช้เป็นแนวทาง แนวคิดสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับของหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรหรือหน่วยงานอื่นบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในด้านการใช้สื่อ วัสดุทัศนูปกรณ์ เพื่อการพัฒนา บุคคลเป้าหมาย โดยเฉพาะเกษตรกรบุคคลเป้าหมายในพื้นที่ดำเนินงานหรือบุคคลอื่น ๆ ในลักษณะใกล้เคียงกันซึ่งจำเป็นต้องใช้สื่อ วัสดุทัศนูปกรณ์เป็นเครื่องมือ สนับสนุนกระบวนการถ่ายทอดความรู้ แนวความคิด ทักษะไปยังกลุ่มบุคคลเป้าหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบังเกิดผลสำเร็จให้เป็นรูปธรรมแก่บุคคลเป้าหมาย

อย่างสูงสุด ในที่นี้ผู้ศึกษาวิจัย ขอเสนอประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากผลการศึกษาครั้งนี้ไว้เพื่อพิจารณา

เนื่องจากผลที่ได้รับจากการศึกษาเกี่ยวกับการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ครั้งนี้ ชี้ให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล เห็นความสำคัญในการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ เพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยสนับสนุนในงานส่งเสริมการเกษตรอยู่ในระดับ ในเกณฑ์ที่ต่ำรวมทั้งความเข้าใจถึงจุดมุ่งหมาย ความเหมาะสม และขั้นตอนในการนำสื่อไปใช้ในงานส่งเสริมยังสับสน เนื่องจากไม่ได้รับการพัฒนาในด้านการใช้สื่อ กล่าวคือ ไม่เคยผ่านการฝึกอบรม ดูงาน เพิ่มพูนความรู้ เรื่องการใช้สื่อเลย ในช่วง 2 ปีที่ผ่านมา (ปี 2533 - 2534) และยังมีปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการใช้สื่อมีทั้งส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ โดยประเด็นที่มีการกล่าวถึงมาก ได้แก่ ขาดความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิต การใช้สื่อที่เหมาะสม รวมทั้งการสนับสนุนจากผู้บริหาร และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังที่ได้นำเสนอให้ทราบแล้ว

1. ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ และหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร

ในฐานะที่สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ และหน่วยงานในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการพัฒนาเกษตรกรให้มีฐานะ ความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีให้เกษตรกรได้รับความรู้ และนำไปปฏิบัติเพื่อพัฒนาอาชีพ และวิถีชีวิตของตนให้ดีขึ้น โดยผ่านกระบวนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ในภาคสนาม ตามเงื่อนไข และวิธีการที่ระบุไว้ในแผนงาน โครงการ กิจกรรม ส่งเสริมสนับสนุนต่าง ๆ ซึ่งขั้นตอนวิธีการที่สำคัญที่มักจะนำมาปฏิบัติเพื่อให้วิชาการ และข้อมูลข่าวสารจากแหล่งวิชาการที่มีอยู่ผ่านไปยังเกษตรกรเป้าหมาย คือ การประชาสัมพันธ์ ฝึกอบรม ทัศนศึกษา ดูงาน และอื่น ๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อทั้งสิ้น โดยสาเหตุที่การศึกษาครั้งนี้พบว่า อุปสรรคปัญหาที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ซึ่งมีความจำเป็นต้องใช้สื่อเป็นประจําระบุว่ายังเป็นปัญหาสำหรับการที่จะนำสื่อไปใช้ มีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 ด้านใหญ่ ๆ คือ (1) ปัญหาเกี่ยวข้องกับบุคลากรซึ่งได้แก่ การขาดความรู้ ความสามารถ และทักษะในการผลิตการใช้สื่อ ที่เหมาะสมรวมทั้งทัศนคติเกี่ยวกับการใช้สื่อ ในงานส่งเสริมการเกษตร ที่ถูกต้อง (2) ด้านงบประมาณ ได้แก่ ความไม่เพียงพอ ความไม่เหมาะสม และความล่าช้าในการจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้ในการผลิตและการ

นำสื่อไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร (3) ด้านวัสดุอุปกรณ์ ได้แก่ ความไม่เพียงพอ ความไม่มีคุณภาพของวัสดุอุปกรณ์ และความไม่สะดวกในการขอรับวัสดุอุปกรณ์ เพื่อนำไปผลิตสื่อที่จำเป็นและ (4) ด้านการจัดการ ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารและการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เพื่อให้ปัญหาที่ได้อธิบายแล้วข้างต้นหมดไปจึงเป็นการสมควรที่สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์ และกรมส่งเสริมการเกษตรจะดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีกิจกรรมพัฒนาบุคลากรที่มีหน้าที่ในการถ่ายทอด เทคโนโลยี ให้มีความรู้ความสามารถในการผลิต และการใช้สื่อที่เหมาะสมในงานส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่องและมีระบบ ซึ่งกิจกรรมที่ควรจะดำเนินการควรประกอบด้วย การฝึกอบรม การประชุม การสัมมนา และจัดทัศนศึกษา ศึกษาดูงานทั้งเพื่อให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็น สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ยังขาดความรู้พื้นฐานในการผลิตและการใช้สื่อที่เหมาะสม สำหรับเจ้าหน้าที่ที่พอจะมีความรู้มาก่อนแล้ว ควรจะได้จัดให้มีการส่งเสริมให้มีการพัฒนาทักษะ ประสบการณ์ เกี่ยวกับการผลิตและการใช้สื่อให้มากยิ่งขึ้นซึ่งในการนี้อาจจะดำเนินการในลักษณะฝึกอบรมในระหว่างการปฏิบัติงาน (inservice training) ก็ได้

2. ในการจัดทำแผนงาน โครงการส่งเสริมการเกษตร ควรที่จะได้มีการวิเคราะห์ถึงความจำเป็นในการผลิต และการใช้สื่อควบคู่กันไปด้วย หากพบว่ามีความจำเป็นต้องใช้สื่อประเภทใด มากน้อยเพียงใด ก็ให้กำหนดให้มีงบประมาณสำหรับการผลิตและการนำสื่อที่เหมาะสมไปใช้ เพื่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะได้มีงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ที่จะนำไปดำเนินการได้ทันทีโดยไม่มีปัญหา

3. ควรจัดให้มีกิจกรรม ประเมินผลเกี่ยวกับการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตรอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยเน้นประเด็นความรู้ ความสามารถในการผลิต และการใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ในการใช้สื่อเพื่อการส่งเสริมการเกษตร และประสิทธิภาพผล การใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร แล้วให้มีการนำผลที่ได้จากการประเมินผล ทั้งสามประเด็นไปใช้ประโยชน์ในการจัดให้มีกิจกรรมดังที่ได้อธิบายแล้วใน ข้อ (1) และ (2) ข้างต้น

4. สมควรจะได้มีการพัฒนาระบบการบริหารงานในหน่วยงาน เพื่อให้เอื้ออำนวยต่อการผลิต และการนำสื่อที่เหมาะสมไปใช้ในงานส่งเสริมการ

เกษตร เช่น การจัดให้มีกลุ่ม หรือคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการผลิต และการนำสื่อไปใช้ในระดับ จังหวัด อำเภอ และส่วนกลาง เพื่อให้การดำเนินการผลิต และการใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตรเป็นไปอย่างมีระบบ มีความสอดคล้อง สนับสนุนซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป
(Recommendation for further study)

หากจะมีการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป เกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อการพัฒนาการเกษตรควรจะได้มีการศึกษาในด้าน

1. การบริหารงานภายในองค์กร หรือภายนอกองค์กร เพื่อการประสานงานและการสนับสนุนการใช้สื่อให้เกิดประสิทธิภาพ
2. การศึกษาพฤติกรรม ความรู้ความสามารถ ในการใช้สื่อตามความเหมาะสมกับสภาพของสังคม ของผู้ใช้สื่อเพื่อการถ่ายทอด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2534. คู่มือปฏิบัติงานตามระบบแผนการผลิตของเกษตรกร. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2534. แผนปฏิบัติการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539). กรุงเทพมหานคร : กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร, สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2528. การสัมมนาการสื่อสารเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2534. แผนพัฒนาการส่งเสริมการเกษตร (พ.ศ. 2535 - 2539) กรุงเทพมหานคร.
- กองเกษตรสัมพันธ์ กรมส่งเสริมการเกษตร. 2530. หลักสูตรการสื่อสารเพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายข้อมูลเกษตรสัมพันธ์.
- กองฝึกอบรม กรมส่งเสริมการเกษตร. 2531. การถ่ายทอดความรู้สู่เกษตรกร. กรุงเทพมหานคร.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. 2520. เครื่องมือเทคโนโลยีการศึกษา. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- เบญจมาศ ปรวิวัฒน์ศักดิ์. 2526. ประสิทธิภาพในการใช้วิธีการส่งเสริมแบบต่างๆของเกษตรกรตำบลในจังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญสม วราเอกศิริ. 2535. ส่งเสริมการเกษตร : หลักและวิธีการพิมพ์ครั้งที่ 3. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร, สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.

- บุบผา มงคลศิลป์. 2524. การใช้วิธีส่งเสริมแบบต่าง ๆ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับอำเภอ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ประภา ถาวรยิ่ง. 2523. การใช้วิธีการส่งเสริมแบบต่างๆ ของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรระดับตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- ประศักดิ์ หอมสนิท. 2517. "บทบาทของบริษัทที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เคมีเกษตรในการส่งเสริมการเกษตร". บทความสัมมนา. สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. (โรเนียว)
- เพ็ญภา อริยเดช. 2527. การใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อการศึกษาการเกษตรและชนบทของไทย กรุงเทพมหานคร : วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรวิทย์ ศิริวัฒนวิมล. 2525. สารนิพนธ์เรื่องการวางแผนสื่อในโฆษณา. กรุงเทพมหานคร : คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิตร อาวะกุล. 2522. การประชาสัมพันธ์ หลักและวิธีปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. 2529. การสื่อสารการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. เชียงใหม่ : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- _____ . 2532. การสื่อสารการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่ 4. เชียงใหม่ : สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- เสถียร เขยประทับ. 2522. "การสื่อสาร". วารสารนิเทศสาร. 8(1) : 47, 50 - 53.
- องอาจ จิยพันธ์. 2523. เอกสารประกอบการสอน การจัดการสื่อการสอน. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

เอมอร หันตรีกุล. 2526. การใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ภาคธุรกิจเอกชนเพื่อ
การพัฒนาการเกษตรและชนบทของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร :
วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก .

แบบสัมภาษณ์ข้อมูลเพื่อการศึกษา

แบบสอบถาม

เรื่อง การใช้สื่อของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล ในจังหวัดเพชรบูรณ์

คำแนะนำในการตอบแบบสอบถาม

1. คำถามที่เลือกตอบ ขอได้โปรดเขียนเครื่องหมาย / ลงใน ( ) หรือเติมข้อความลงในช่องว่างที่กำหนด
2. คำถามที่ให้จัดลำดับความสำคัญ โปรดเขียนตัวเลข 1, 2, 3 ลงใน ( ) ตามลำดับความสำคัญหรือเติมข้อความลงในช่องว่างตรงตามคำถาม
3. คำถามแบ่งเป็น 3 ตอน รวม 17 ข้อ
ตอนที่ 1 ศึกษาลักษณะพื้นฐานของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลที่ใช้สื่อในงานส่งเสริมการเกษตร

1. เพศ

1. ( ) ชาย 2. ( ) หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ตำแหน่งปัจจุบัน
1. ( ) เจ้าหน้าที่งานการเกษตร
  2. ( ) เจ้าหน้าที่การเกษตร

4. ระดับ

1. ( ) ระดับ 2

2. ( ) ระดับ 3

3. ( ) ระดับ 4

4. ( ) ระดับ 5

5. ระยะเวลาที่ทำงานถึงปัจจุบัน ..... ปี (ระยะเวลาที่เข้ารับราชการ ในสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตร)

--	--	--

1 2 3

--

4

--	--

5 6

--

7

--

8

--	--

9 10

6. สถานภาพการสมรส

1. ( ) โสด 2. ( ) แต่งงาน 3. ( ) หย่าร้าง 4. ( ) หม้าย

11

7. การศึกษาสูงสุดของท่าน สำเร็จการศึกษาในระดับใด

1. ( ) ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
2. ( ) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
3. ( )ปริญญาตรี
4. ( ) อื่น ๆ (ระบุ) .....

12

8. ท่านเคยรับการฝึกอบรม และ/หรือ ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมความรู้ในเรื่องการใช้สื่อ หรือไม่ (ในระยะเวลา 2 ปี ที่ผ่านมา 2533-2534)

1. ( ) เคย
  2. ( ) ไม่เคย
- ถ้าเคย
ระบุเรื่องที่ไปอบรม.....
.....
.....
.....

13

14

15

16

9. ในการออกไปปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ของท่าน ท่านเลือกใช้วิธีการอย่างใดบ้าง โปรดระบุวิธีการพร้อมทั้งเรียงลำดับความสำคัญของวิธีการที่ท่านเลือกใช้จากมากไปหาน้อย โดยการกรอกหมายเลขลงไปในช่อง ( ) ที่กำหนด ให้นำหัวข้อวิธีการที่ท่านปฏิบัติ

1. ( ) การออกไปพบปะ เยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นรายบุคคล
2. ( ) การออกไปพบปะ เยี่ยมเยียนเกษตรกรเป็นกลุ่มๆ
3. ( ) การจัดให้มีการประชุม ชี้แจง ตามความจำเป็น
4. ( ) การจัดให้มีการฝึกอบรม ถ่ายทอดความรู้
5. ( ) การส่งข้อมูลข่าวสารให้ ผู้นำชุมชน หรือผู้นำกลุ่มเกษตรกร นำไปเผยแพร่อีกต่อหนึ่ง
6. ( ) การประชาสัมพันธ์ รณรงค์ ให้เกษตรกรรับรู้ข้อมูลทางสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ
7. ( ) วิธีการ อื่น ๆ (ระบุ).....

 17

 18

 19

 20

 21

 22

 23

ตอนที่ 2 จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อ วิธีการใช้สื่อ แหล่งที่มาและประเภทของสื่อที่ใช้ในปัจจุบัน

10. ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ของท่าน ท่านมีการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ ดังที่ระบุต่อไปนี้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด

ประเภทของสื่อ	การใช้สื่อ			
	ไม่เคยใช้เลย (1)	เคยใช้แต่ไม่บ่อย (2)	ใช้เป็นประจำ (3)	
1. วิทยุ	( )	( )	( )	24
2. เทปบันทึกภาพ (VDO)	( )	( )	( )	25
3. เทปเสียง	( )	( )	( )	26
4. สไลด์	( )	( )	( )	27
5. แผ่นโปร่งใส	( )	( )	( )	28
6. รูปภาพ	( )	( )	( )	29
7. แผ่นปลิว	( )	( )	( )	30
8. แผ่นพับ	( )	( )	( )	31
9. แผ่นพลิก	( )	( )	( )	32
10. โปสเตอร์	( )	( )	( )	33
11. หนังสือพิมพ์	( )	( )	( )	34
12. จดหมายข่าว	( )	( )	( )	35
13. เอกสารคำแนะนำ	( )	( )	( )	36
14. วารสารต่าง ๆ	( )	( )	( )	37
15. บัณฑิตเทศ	( )	( )	( )	38
16. หุ่นจำลอง	( )	( )	( )	39
17. ของจริง	( )	( )	( )	40
18. ชดนิทรรศการ	( )	( )	( )	41
19. ที่ศนศึกษา	( )	( )	( )	42
20. อื่น ๆ (ระบุ)				43
.....				44

11. ท่านใช้สื่อในแต่ละประเภท มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญที่สุดในการใช้สื่ออย่างไร
(เลือกเพียง 1 ข้อ)

ประเภทของสื่อที่ใช้	จุดมุ่งหมายในการใช้สื่อเพื่อ				
	ไม่ใช้สื่อ ชนิดนี้เลย (1)	การประ- ชาสัมพันธ์ (2)	การเผยแพร่ ความรู้ ทางวิชาการ (3)	กระตุ้นให้ เกษตรกร ปฏิบัติ (4)	
1. วิทยุ	( )	( )	( )	( )	
2. เทปบันทึกภาพ (VDO)	( )	( )	( )	( )	45
3. เทปเสียง	( )	( )	( )	( )	46
4. สไลด์	( )	( )	( )	( )	47
5. แผ่นโปร่งใส	( )	( )	( )	( )	48
6. รูปภาพ	( )	( )	( )	( )	49
7. แผ่นปลิว	( )	( )	( )	( )	50
8. แผ่นพับ	( )	( )	( )	( )	51
9. แผ่นพลิก	( )	( )	( )	( )	52
10. โปสเตอร์	( )	( )	( )	( )	53
11. หนังสือพิมพ์	( )	( )	( )	( )	54
12. จดหมายข่าว	( )	( )	( )	( )	55
13. เอกสารคำแนะนำ	( )	( )	( )	( )	56
14. วารสารต่าง ๆ	( )	( )	( )	( )	57
15. ป้ายนิเทศ	( )	( )	( )	( )	58
16. หุ่นจำลอง	( )	( )	( )	( )	59
17. ของจริง	( )	( )	( )	( )	60
18. ชดนิทรรศการ	( )	( )	( )	( )	61
19. ทศนศึกษา	( )	( )	( )	( )	62
20. อื่น ๆ (โปรดระบุ)	( )	( )	( )	( )	63
.....					64
					65

12. ท่านคิดว่าสื่อประเภทใดต่อไปนี้ สามารถทำให้บุคคลเป้าหมายมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น เกิดขึ้นในระดับใด (เลือกเพียง 1 ข้อ)

ประเภทของสื่อ	ระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลเป้าหมาย				
	ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลง	ตื่นตน/สนใจ	ได้รับความรู้	สามารถนำไปปฏิบัติได้	
	(1)	(2)	(3)	(4)	
1. วิทยุ	( )	( )	( )	( )	
2. เทปบันทึกภาพ (VDO)	( )	( )	( )	( )	66
3. เทปเสียง	( )	( )	( )	( )	67
4. สไลด์	( )	( )	( )	( )	68
5. แผ่นโปร่งใส	( )	( )	( )	( )	69
6. รูปภาพ	( )	( )	( )	( )	70
7. แผ่นปลิว	( )	( )	( )	( )	71
8. แผ่นพับ	( )	( )	( )	( )	72
9. แผ่นพลิก	( )	( )	( )	( )	73
10. โปสเตอร์	( )	( )	( )	( )	74
11. หนังสือพิมพ์	( )	( )	( )	( )	75
12. จดหมายข่าว	( )	( )	( )	( )	76
13. เอกสารคำแนะนำ	( )	( )	( )	( )	77
14. วารสารต่าง ๆ	( )	( )	( )	( )	78
15. ป้ายนิเทศ	( )	( )	( )	( )	79
16. หุ่นจำลอง	( )	( )	( )	( )	80
17. ของจริง	( )	( )	( )	( )	1
18. ชุมนุมรณรงค์	( )	( )	( )	( )	2
19. ทศนศึกษา	( )	( )	( )	( )	3
20. อื่น ๆ (ระบุ)					4
.....					5
					6

13. สื่อแต่ละประเภทที่ท่านใช้ในการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรท่าน
ได้รับจากแหล่งใดบ้าง มากที่สุด

ประเภทของสื่อ	แหล่งที่มาของสื่อ			
	ผลิตขึ้นเอง (1)	ได้จากแหล่งอื่น (2)	ไม่ได้รับสื่อนี้ (3)	
1. วิทยุ	( )	( )	( )	
2. เทปบันทึกภาพ (VDO)	( )	( )	( )	7
3. เทปเสียง	( )	( )	( )	8
4. สไลด์	( )	( )	( )	9
5. แผ่นโปร่งใส	( )	( )	( )	10
6. รูปภาพ	( )	( )	( )	11
7. แผ่นปลิว	( )	( )	( )	12
8. แผ่นพับ	( )	( )	( )	13
9. แผ่นพลิก	( )	( )	( )	14
10. โปสเตอร์	( )	( )	( )	15
11. หนังสือพิมพ์	( )	( )	( )	16
12. จดหมายข่าว	( )	( )	( )	17
13. เอกสารคำแนะนำ	( )	( )	( )	18
14. วารสารต่าง ๆ	( )	( )	( )	19
15. ป้ายนิเทศ	( )	( )	( )	20
16. หุ่นจำลอง	( )	( )	( )	21
17. ของจริง	( )	( )	( )	22
18. ชคนิทรรศการ	( )	( )	( )	23
19. ที่ศนศึกษา	( )	( )	( )	24
20. อื่น ๆ (โปรดระบุ)	( )	( )	( )	25
.....				26
.....				27

14. โปรดเรียงลำดับความสำคัญของสื่อ ที่ท่านนิยมใช้
มา 5 อันดับ จากมากไปหาน้อย โดยการกรอกหมายเลข
ลงในช่อง ( ) ที่กำหนดให้หน้าประเภทของสื่อต่อไปนี้

1. ( ) วิทยุ	☐
2. ( ) เทปบันทึกภาพ (VDO)	☐
3. ( ) เทปเสียง	28 29
4. ( ) สไลด์	☐
5. ( ) แผ่นโปร่งใส	30 31
6. ( ) รูปภาพ	☐
7. ( ) แผ่นปลิว	☐
8. ( ) แผ่นพับ	32 33
9. ( ) แผ่นพลิก	☐
10. ( ) โปสเตอร์	☐
11. ( ) หนังสือพิมพ์	34 35
12. ( ) จดหมายข่าว	☐
13. ( ) เอกสารคำแนะนำ	☐
14. ( ) วารสารต่าง ๆ	36 37
15. ( ) บัณฑิตเทศ	
16. ( ) หุ่นจำลอง	
17. ( ) ของจริง	
18. ( ) ชดนิทรรศการ	
19. ( ) ที่ศนศึกษา	
20. ( ) อื่น ๆ (โปรดระบุ)	

.....

.....

.....

.....

15. ในการนำสื่อไปใช้ในงานส่งเสริมการเกษตร ท่านได้มีการ
กระทำกิจกรรมต่อไปนี้บ้างหรือไม่อย่างไร

กิจกรรม	ดำเนินการ (1)	ไม่ดำเนินการ (2)	
1. รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับ กลุ่มบุคคลเป้าหมาย	( )	( )	☐ 38
2. ศึกษาและพิจารณาช่องทางทางการรับ ข่าวสารของบุคคลเป้าหมาย	( )	( )	☐ 39
3. ประสานกับเพื่อนร่วมงานหรือหน่วย งานอื่นเพื่อขอยืม	( )	( )	☐ 40
4. จัดทำสื่อที่สนับสนุนกิจกรรมตามความต้อง การที่จะนำไปใช้	( )	( )	☐ 41
5. ฝึกปฏิบัติ หรือทดลองใช้สื่อที่จะ นำไปใช้เพื่อความมั่นใจ	( )	( )	☐ 42
6. ให้ข่าวสารชักจูงให้เกิดการยอมรับ วิชาการแผนใหม่	( )	( )	☐ 43
7. จัดทำเอกสารเผยแพร่ความรู้ทาง วิชาการ	( )	( )	☐ 44
8. จัดรายการวิทยุเพื่อเผยแพร่ความรู้	( )	( )	☐ 45
9. จัดบริการข่าวสารทางไปรษณีย์	( )	( )	☐ 46
10. การประเมินผลการใช้สื่อ	( )	( )	☐ 47
			☐ 48

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค ของการใช้สื่อในการพัฒนาการเกษตร

16. ปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับท่าน ในการใช้สื่อเพื่องานส่งเสริมการเกษตร ในแต่ละด้านต่อไปนี้จะมีมากน้อยเพียงใด

16.1 ปัญหาด้านบุคลากร

(1) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสื่อที่เหมาะสม

1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย

เพราะอะไร.....

	49
	50

(2) ความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ช่องทางการรับข่าวสารของกลุ่มบุคคล เป้าหมาย

1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย

เพราะอะไร.....

	51
	52

(3) ทักษะในการใช้สื่อที่เหมาะสม

1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย

เพราะอะไร.....

	53
	54

(4) ทักษะเกี่ยวกับความสำเร็จของงานส่งเสริมที่มีเพิ่มมากขึ้นเมื่อมีการใช้สื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร ในภาคสนาม

1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย

เพราะอะไร.....

	55
	56

16.2 ปัญหาด้านงบประมาณ

(1) ความเพียงพอ ของงบประมาณที่ได้รับ เพื่อการผลิตสื่อที่เหมาะสม

1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย

เพราะอะไร.....

	57
	58

(2) ความเหมาะสม ความไม่เหมาะสมในการจัดสรรงบประมาณ เพื่อใช้ในการผลิตสื่อที่เหมาะสม

1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย

เพราะอะไร.....

	59
	60

16.3 ปัญหาด้านวัสดุ อุปกรณ์

- (1) ความเพียงพอของวัสดุ อุปกรณ์ ที่ได้รับเพื่อนำไปใช้ในการผลิตสื่อ
 1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย
 เพราะอะไร..... 61
- (2) ความสะดวกในการขอรับ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ในการผลิตสื่อ
 1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย
 เพราะอะไร..... 62
- (3) คุณภาพและความเหมาะสมของวัสดุ อุปกรณ์ ที่ได้รับไปใช้ในการ
 ผลิตสื่อ
 1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย
 เพราะอะไร..... 63

16.4 ปัญหาด้านการจัดการ

- (1) การให้การสนับสนุนอย่างจริงจังจากผู้บริหาร
 1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย
 เพราะอะไร..... 64
- (2) การดูแลรักษา ให้เครื่องมือ และอุปกรณ์วัสดุสื่อ ที่ได้รับจากจังหวัด
 หรือหน่วยงานส่วนกลาง หรือหน่วยงานอื่น ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่
 จะนำไปใช้งาน
 1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย
 เพราะอะไร..... 65
- (3) ความสะดวกในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการ
 สนับสนุนสื่อที่จำเป็นต้องนำไปใช้
 1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย
 เพราะอะไร..... 66
- (4) ความสะดวกในการประสานงานกับหน่วยงานอื่นเพื่อขอยืมสื่อที่จำเป็น
 ต้องนำไปใช้
 1. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย
 เพราะอะไร..... 67
- (5) ความสะดวกในการนำสื่อไปใช้ในภาคสนาม
 2. ( ) มีปัญหามาก 2. ( ) มีปัญหปานกลาง 3. ( ) ไม่มีปัญหาเลย
 เพราะอะไร..... 68

17. ท่านคิดว่า ท่านมีความต้องการอยากจะทำกิจกรรม ความรู้เรื่องใดเกี่ยวกับการใช้สื่อเพื่อเพิ่มเติมประสิทธิภาพในการบริการข่าวสารในเรื่องอะไรบ้าง โปรดเลือกความต้องการ จากมากไปหาน้อย โดยการกรอกหมายเลขลงในช่อง ( ) ที่กำหนดลงหน้า หัวข้อที่ท่านต้องการ

( ) 1. เทคนิคในการจัดทำสื่อ

77

( ) 2. เทคนิคในการถ่ายทอดความรู้

78

( ) 3. เทคนิคในการใช้สื่อประเภทต่าง ๆ

79

( ) 4. การเขียนบทความ

80

( ) 5. การผลิตภาพนิ่ง

1

( ) 6. การจัดรายการวิทยุ

2

( ) 7. อื่น ๆ (ระบุ)

3

.....
 .....
 .....

4

5

ภาคผนวก ข .

ประวัติผู้ศึกษา

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อสกุล นายวิศิษฐ์ชัย นุใหม่
 วันเดือนปีพุทธศักราชเกิด 21 ตุลาคม 2496
 จังหวัดที่เกิด เพชรบูรณ์
 การศึกษา

วุฒิการศึกษา	สถาบันการศึกษา	ปีพุทธศักราชที่จบการศึกษา
ประโยควิชาชีพ (แผนกเกษตรกรรม)	วิทยาลัยเกษตรกรรมแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่	2514
ประโยควิชาชีพชั้นสูง (แผนกเกษตรกรรม)	วิทยาลัยเกษตรกรรมแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่	2516
ปริญญาเทคโนโลยีการ เกษตรบัณฑิต (สาขาพืชไร่)	สถาบันเทคโนโลยีการเกษตร แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่	2520
ปริญญาเทคโนโลยีการ เกษตรมหาบัณฑิต (สาขาส่งเสริมการเกษตร)	สถาบันเทคโนโลยีการเกษตร แม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่	2536
ประวัติการทำงาน - พ.ศ. 2521	เจ้าพนักงานการเกษตร 2 สำนักงานเกษตรอำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์	
- พ.ศ. 2523	นักวิชาการเกษตร 3 สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์	
- พ.ศ. 2524	นักวิชาการเกษตร 4 สำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่	
- พ.ศ. 2527	นักวิชาการเกษตร 5 สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์	
- พ.ศ. 2531	นักวิชาการเกษตร 6 สำนักงานเกษตรจังหวัดเพชรบูรณ์	